

E. BOZZANO

Het Spiritisme

wetenschappelijk verdedigd

N. V. Hollandia - Drukkerij - Baarn

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

1474 8104

574

Die Sprache
der Deutschen

17
177

952 E74

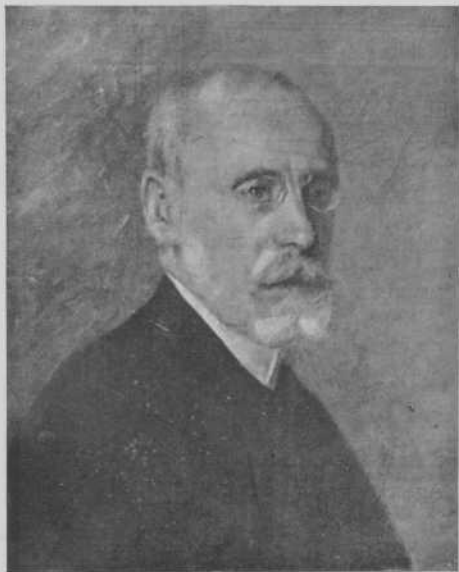
Het Spiritisme
wetenschappelijk verdedigd

15

114-11

THE
JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

E. BOZZANO

E. BOZZANO

Het Spiritisme

wetenschappelijk verdedigd

Animisme en Spiritisme

Nederlandsche bewerking van
A. Sparenburg

BAARN
N. V. HOLLANDIA-DUKKERIJ
1932

VOORWOORD

Wanneer de titel spreekt van een verdediging van het spiritisme, dan kan dat alleen zijn tegenover hen, die de echtheid der verschijnselen, waarop de spiritistische hypothese berust, erkennen, doch van meening zijn, dat een verklaring der feiten mogelijk is, zonder de geesten-theorie van toepassing te brengen. Ging vroeger de strijd in hoofdzaak om de realiteit, het al of niet werkelijk bestaan der supernormale verschijnselen, tegenwoordig neemt het karakter van dien strijd een anderen vorm aan. De tijd is vrijwel voorbij, waarin tegen het getuigenis van duizenden hoogstaande wetenschappelijk gevormde onderzoekers in het bestaan dier verschijnselen geloochend werd. Het feiten-materiaal heeft zoo'n indrukwekkenden omvang aangenomen, dat nu ontkenning gelijk staat aan een blijk van onkunde op dit gebied. Doch verminderd is de strijd daarom niet, want al is eenstemmigheid verkregen ten opzichte van de erkenning der feiten, over hun interpretatie zijn de meeningen nog verdeeld.

De groote vraag is deze: leveren de supernormale verschijnselen ons het bewijs, dat het menschelijk bewustzijn blijft voortbestaan na den dood, m.a.w., dat in ons huist de geest, als drager van intellect en gevoel, die onafhankelijk van het lichaam kan bestaan en alzoo niet vernietigd wordt met den dood van het lichaam.

Zij, die deze vraag in bevestigenden zin beantwoorden zijn de voorstanders der spiritistische hypothese, in tegenstelling met de animistische hypothese, welke aangenomen wordt door hen, die òf nog twijfelen ten opzichte van de verklaringshypothese, als Prof. Ch. Richet, òf de vraag ont-

kennend beantwoorden; deze laatste groep is echter niet zeer omvangrijk.

De verschijnselen, welke zich in de Metapsychica voordoen, zijn reeds vanaf de vroegste tijden geconstateerd, en, waar de natuurmensch bij de verklaring van deze vooral het gevoel liet spreken en minder het verstand, daar werden zij zonder meer aan het werk van geesten toegeschreven. Het is bekend hoe bij de natuurvölker het geloof aan geesten van overledenen algemeen is, en zelfs hun religieuze ceremoniën daarop gegrond zijn. Toen evenwel het verstand begon mee te spreken, en in 1848 deze verschijnselen zich spontaan aan de wereld voordeden, veranderde het aspect van dit vage geloof in „geesten”, het werd een probleem der moderne beschaving.

Doch juist hun eeuwenoude traditie werd voor het begrip „geesten” het groote struikelblok voor een algemeene erkenning, men achtte zich te ver boven den primitieven mensch verheven, om nog zulke kinderlijke opvattingen als het bestaan van geesten te kunnen huldigen. Er was, en er is nog moed noodig om de consequenties der supernormale verschijnselen te aanvaarden, en geleerden als A. de Rochas, W. Crookes, Zöllner en anderen hebben dit aan den lijve ondervonden; deze pioniers werden om hun erkenning met hoon overladen.

Ook door het feit, dat de beweging een aanvang nam in een tijd dat het materialisme zich krachtig begon te ontwikkelen, en waar spiritisme en materialisme als twee antithesen tegenover elkaar staan, was de bestrijding der geestentheorie zoo geweldig.

Zooals gezegd, de erkenning van het bestaan van geesten, voortvloeiende uit een nauwgezet onderzoek der metapsychische verschijnselen, is niet algemeen, doch juist met een tegenstander die grondig onderzocht heeft en zich baseert op de feiten, is een vruchtbare discussie mogelijk, en daarop werd gedoeld in het begin.

Zulke tegenstanders vindt men in het kamp der verschillende metapsychische studieverenigingen. Eén van hen, M. René Sudre, medewerker aan de *Revue Metapsychique* te Parijs, bekend om zijn stelselmatige bestrijding van het

spiritisme, voortvloeiende uit zijn materialistische levensopvatting, besloot in een lijvig boekdeel, getiteld: „Introduction à la Métapsychique humaine”, een forschen aanval op de spiritisten te ondernemen. Hij zou bewijzen dat alle verschijnselen tot den levenden mensch teruggebracht, en de geesten van afgestorvenen gevoegelijk uitgeschakeld konden worden...

Zijn werk is interessant, ten eerste omdat het met kennis van zaken geschreven is, ten tweede, omdat de schrijver vrijwel alles aanvoert, wat tegen de spiritistische hypothese aangevoerd kan worden. Het werd dan ook algemeen in metapsychische (parapsychologische) kringen geprezen.

Doch een niet minder bekende persoonlijkheid, M. Ernesto Bozzano, president van de Italiaansche Vereeniging van Spiritisten, en eveneens medewerker aan de *Revue Métapsychique*, besloot den aanval met een tegenaanval te beantwoorden, en het boek van M. Sudre was nog geen drie of vier maanden oud, of daar verscheen reeds een repliek, getiteld: *A propos de l'Introduction* etc.

Hoe moeilijk de taak van M. Sudre was, om bij een verklaring van het totaal der feiten de geestentheorie buiten te sluiten, bleek uit den arbeid van beide tegenstanders. Tot zelfs de partijgenooten van M. Sudre moesten, na kennisname van het werk van Bozzano erkennen, dat S. in zijn poging de ongegrondheid der spiritistische hypothese aan te toonen, gefaald had. Nu juist kwam aan het licht hoe onvoldoende een uitsluitend animistische verklaring der feiten is, wanneer deze niet op één geval afzonderlijk, doch op het totaal der psychische verschijnselen wordt toegepast. Van een natuurlijke redelijke verklaring van sommige feiten blijft dan niet veel over. Onder vele andere, demonstreert zich dat bizonder in het bekende geval „Caltagirone”. Twee vrienden spreken met elkaar af, dat wie het eerste sterft, in de kamer waarin zij zitten, iets zal breken (indien die mogelijkheid natuurlijk bestaat), en wel aan de lamp, die boven de tafel hangt. De vrienden scheiden en hooren niets meer van elkaar. Geruimen tijd later wordt in de kamer, waarin de afspraak is gemaakt, tikken in de lamp gehoord,

't welk zich gedurende eenige avonden herhaalt, tot bij de laatste maal het glazen klokje boven het glas breekt, en op supernormale wijze op de tafel gelegd wordt. Men begrijpt er niets van, tot zich Caltagirone de afspraak herinnert, welke hij met zijn vriend, waarvan hij sinds zoo langen tijd niets meer vernomen heeft, gemaakt heeft. Hij gaat op informaties uit, en verneemt, dat zijn vriend eenige dagen geleden gestorven is en berekent, dat dit geweest moet zijn drie dagen voordat het tikken begon.

De verklaring, welke ons gevoel voor logica ons hier opdringt, en welke zonder uiterste noodzaak niet terzijde gesteld mag worden, is, dat de overledene zijn belofte gehouden heeft. Doch M. Sudre mag geen overledenen in 't geding brengen, en moet nu een bevredigende verklaring zoeken, waardoor een levende de bewerker van het verschijnsel wordt. Hij vindt die, althans hem lijkt die uitlegging volkomen logisch toe, door de hypothese, dat Caltagirone langs den weg van het onderbewustzijn kennis heeft gekregen van het overlijden van zijn vriend, en met behulp van krachten, ontleend aan het onderbewustzijn, het kapje gebroken heeft. De zaak wordt eenvoudig omgekeerd. Om zijn positie nog te versterken, haalt S. er de hypothese eener uitgestelde werking van een door den stervende uitgezonden, doch meer dan een week lang latent gebleven gedachte, bij. Men ziet, tot welke gezochte, elken grond missende veronderstellingen de animist moet komen, om zijn standpunt te kunnen handhaven, diezelfde animist die zoo critisch is, wanneer het een spiritistische verklaring der feiten betreft.

De actie van M. Sudre heeft voor de spiritisten een gelukkige uitwerking gehad, want daardoor is een boek verschenen, dat werkelijk in een behoefte voorziet. Vele spiritisten stonden tot nu toe vrijwel machteloos tegenover sommige animistische argumenten, want ieder is niet voldoende grondig met het onderwerp bekend, om het juiste inzicht te kunnen hebben en op zijn tijd het juiste antwoord te kunnen geven. Het feit, dat wij spiritisten zijn heeft geen beteekenis, wanneer wij niet weten waarom wij het zijn. En dit leert ons het magistrale werk van Bozzano. Hij toont ons waarom een bepaald feit spiritistisch moet ver-

klaard worden, en waarom een eenzijdige animistische verklaring onvoldoende is. Hij geeft ons een synthese van het geheel der verklaringstheoriën, die ons doet begrijpen, van welk een geweldige strekking de spiritistische theorie wel is. Deze opent ons nieuwe gezichtspunten, en toont ons horizons van ongekeende wijde.

M. Bozzano heeft zijn boek zoodanig geschreven, dat men tevens de argumenten van den tegenstander letterlijk uit diens werk vindt weergegeven, zoodat een volledig overzicht van beider standpunten mogelijk is.

Bleef het boek van Sudre tot de fransch sprekende onderzoekers beperkt, dat van Bozzano deed een reis rond de wereld, en is nu reeds in zeven talen vertaald.

Wanneer ik de voldoening mag smaken, door de vertaling van dat werk in het Nederlandsch mede te werken veler inzichten in het grootsche probleem van het spiritisme te verhelderen, acht ik mijn arbeid ruimschoots beloond.

A. SPARENBURG.

Ik zal mij niet ophouden met de uitstekende verhandeling over de metapsychica van R. Sudre te analyseeren, en wil er mij slechts toe bepalen op te merken, dat de schrijver er in geslaagd is, in een boek van normale dikte een volledig en goed opgesteld overzicht te geven van alle vormen, waaronder de supernormale verschijnselen zich voordoen. Men kan dus met recht zeggen, dat zijn werk niet alleen het doel bereikt, dat de schrijver er aan gesteld heeft, maar zelfs meer is dan een eenvoudige inleiding tot de studie der metapsychica; het heeft zijn nut ook voor hen die dieper in deze materie doorgedrongen zijn, want het gebeurt zelden dat men zoo juist en zoo duidelijk die verschijnselen in zoo groote verscheidenheid gerangschikt vindt. En bezien uit een oogpunt van vruchtbare propaganda welke een verhandeling als deze in wetenschappelijke kringen kan uitoefenen, betreurt ik zelfs het uitermate sophistische anti-spiritisme van den schrijver niet, want, was deze verhandeling niet zoo getint geweest, dan zou zij slechts een matige ontvangst in de wetenschappelijke kringen gehad hebben, welke nog beheerscht worden door materialistische vooroordeelen.

Daarentegen is het van uit mijn oogpunt beschouwd, 't welk geheel tegenovergesteld is aan dat van Sudre, heel natuurlijk, dat ik mij voorstel de voornaamste conclusies en anti-spiritistische hypothesen van den schrijver één voor één te bespreken en te weerleggen, dit met te meer genoegen, waar S. blijkbaar het onderwerp meester is, en zich een scherp denker toont. Hij is dus een sterke tegenstander, met wien een gedachtewisseling zeer nuttig is, wijl hij voorzien is van de meest geduchte wapenen, waarover men in het tegenovergestelde kamp de beschikking heeft.

I. Dierlijk magnetisme en spiritistische verschijnselen

Hiermede ga ik zonder meer over tot mijn kritische analyse en begin met op een onjuiste voorstelling van historisch aard te wijzen, die de schrijver geeft naar aanleiding van de vroegere magnetiseurs. Hij schrijft:

„Deleuze en de andere magnetiseurs geloofden dus niet, dat er eenige relatie bestond tusschen hun somnambulen en onzichtbare wezens. Zij ontkenen de werkelijkheid niet van spontane geestverschijningen, maar beschouwden die volgens de religieuze opvattingen als bij uitzondering plaats hebbende, en geloofden niet aan een mogelijk verkeer tusschen de levenden en de dooden.

Nu is dit algemeen geloof overgegaan op hun proefpersonen, die eerst slechts de metapsychische verschijnselen voortbrachten, zonder eenig spiritistisch karakter” (blz. 342).

Ik moet hierbij opmerken, dat de laatste zin in spatie gedrukt is op aanwijzing van den schrijver zelf, die daarmede aantoonde welke theoretische waarde hij aan deze bewering hecht. Nu is deze historisch onjuist, en zelfs zóó onjuist, dat de werkelijkheid precies het tegenovergestelde laat zien, van hetgeen S. ons wil doen gelooven. Wanneer men de verschillende werken over het dierlijk magnetisme naleest, dan bemerkt men, dat de magnetiseurs met tegenzin dit onderwerp aanroerden, daar zij vreesden, dat de verschijnselen van dien aard hun nieuwe hinderpalen in den weg zouden leggen, in hun poging de wereld te overtuigen van de schitterende genezingen, verkregen door de toepassing van de magnetische geneeswijze.

Maar het is niet minder waar, dat, ondanks dien tegenzin de manifestaties van overledenen door middel van hun somnambulen zich dikwijls genoeg voordeden. In zijn correspondentie met dokter Billot erkent Deleuze dit zelf in de volgende bewoordingen:

„Ik heb geen enkele reden om de mogelijkheid te ontkennen van de verschijning van personen, die dit leven verlaten hebben, en zich nog bezig houden met hen, die hun lief waren, door het verschaffen van waardevolle raadgevingen. Ik heb hier juist een voorbeeld van gekregen, hier is het...”

En Deleuze haalt het geval aan van een somnambule, wiens overleden vader zich twee malen manifesteerde om zijn dochter te raden in de keuze van haar toekomstigen echtgenoot; zijn raadgevingen waren zelfs gebaseerd op de verwezenlijking van een feit, dat nog in de toekomst lag, en zich precies op den aangegeven tijd voordeed. (G. Billot: „Correspondentie over het dierlijk magnetisme, deel III).

Dr. Billot antwoordde Deleuze door te wijzen op een geval hem persoonlijk overkomen: het betreft het „apport” van een geneeskrachtige plant op de knieën van de somnambule, daar gebracht door een „jonge maagd” die zich dikwijls door middel van deze somnambule manifesteerde.

Ik herinner er bovendien aan, dat Baron Du Potet, welke dikwijls in het „Journal du Magnétisme” met zijn collega's polemiseerde wanneer zij beschrijvingen over manifestaties van afgestorvenen durfden te publiceeren, zijn intieme gedachten in een brief aan Alphonse Cahagnet, welke deze in zijn boek opnam, als volgt uitte:

„U behandelt deze dingen twintig jaren te vroeg, de mensch is nog niet in staat om ze te kunnen begrijpen.”

Hierdoor begrijpen wij de oorzaak van deze voorgewende ongeloofvigheid; hij vreesde, wijl de mannen der wetenschap weinig geneigd waren de manifestaties van overledenen door middel van somnambulen ernstig op te vatten, dat deze beschrijvingen zijn reeds moeilijke taak om de wetenschap te overtuigen van de genezende eigenschappen van het dierlijk magnetisme nog moeilijker zouden maken.

Toen Baron Du Potet eenige jaren later den Eerwaarde W. Stainton Moses te Londen ontmoette, bekende hij dezen zonder eenig voorbehoud, zijn spiritistische overtuiging, die gebaseerd was op feiten, welke hij ervaren had, zonder ze te zoeken. Bij deze gelegenheid kreeg hij, tegelijk met Stainton Moses door helderziendheid het visioen van een man, die eenigen tijd te voren zelfmoord gepleegd had, door zich onder de wielen van een locomotief te werpen.

Ook de magnetiseur Alphonse Cahagnet verkreeg met de helderziende Adèle Maginot een serie overtuigende identiteitsbewijzen van overledenen. Deze manifestaties kwamen

den bekenden Frank Podmore zoo belangrijk voor, dat hij er een uitgebreide studie van maakte, welke hij in de „Proceedings of the Society for Psychical Research” publiceerde.

In zijn werk „Physiologie, Médecine et Métapsychique du Magnétisme” merkt Dr. Charpignon op blz. 120 het volgende op:

„De zieke bevindt zich, althans lijkt zich te bevinden in relatie met een wezen, dat niemand ziet, dat niemand hoort en niemand kan aanraken, en toch is men geneigd te gelooven dat het spreekt, en antwoord geeft. Het eerste van deze feiten is buitengewoon, het tweede verbluffend.”

Op blz. 363:

„De eerste magnetische proefpersoon die wij hebben kunnen waarnemen, antwoordde nooit op onze vragen, zonder te zeggen: „ik zal het den ander even vragen”. Natuurlijk informeerden wij dan wie die andere was. Het antwoord luidde: „het is het genie belast mij te leiden en voor te lichten”. Het merkwaardige was, dat deze persoon in somnambulistischen toestand over vermogens en kennis beschikte, die hij niet bezat in normale omstandigheden, en die slechts van een verhevener wezen afkomstig konden zijn.”

Dr. Ricard in zijn „Traité du Magnétisme animal” schrijft (blz. 275):

„De eerste somnambule die mij iets merkwaardigs op dit gebied deed beleven, was Adèle Lefrey. Zij was nagenoeg hersteld toen zij, op 't oogenblik dat nieuwe geneeskundige raadgevingen verstrekt werden op een vreemden toon tot mij zeide: „U hoort toch dat hij het mij gebiedt?” „Wie gebiedt u dat?” vroeg ik. „Wel hij, hoort u hem dan niet?” „Neen, ik hoor niets en ik zie niets.” „Ahl dat is ook zoo,” antwoordde zij, „gij slaapt, terwijl ik wakker ben.”

Op blz. 282 vraagt Dr. Ricard aan zijn somnambule:

„Herinnert gij u, wat gij gisteren gezegd hebt?” „Ja.” „Wie is die mysterieuse persoonlijkheid?” „Dat is mijn beschermengel. Hij spreekt op 't oogenblik juist met de uwe.” „Wat? Met de mijne? Is mijn engel dan hier bij u?” „Ja, maar hij is nog dichter bij u en hoewel gij hem niet ziet, wordt gij toch door zijn raadgevingen geholpen.”

Eindelijk wil ik er nog op wijzen, dat ik in het nummer

van Oct. 1925 der Revue Spirite het interessante geval behandeld heb van Dr. Larkin die, een jong boerenmeisje in trance gebracht hebbende met de bedoeling de diagnose van enkele zieken te verkrijgen, een lange serie manifestaties van afgestorvenen ontving, die hem grootendeels onbekend waren. Deze laatsten vroeg hij eenige inlichtingen omtrent hun aardsche leven, welke inlichtingen hij aan een gestreng onderzoek onderwierp, en waardoor hem bleek, dat alle gegevens juist waren. Hij kreeg daardoor de vaste overtuiging, dat zijn somnambule met een geestelijke wereld in aanraking kwam.

Ik zal het hierbij laten, daar de aangehaalde voorbeelden ruimschoots voldoende zijn om de eerste anti-spiritistische bewering van onzen schrijver, als zouden de vroegere magnetiseurs niet aan een mogelijk verkeer tusschen de levenden en dooden geloofd hebben, te weerleggen. Integendeel, men heeft zelfs kunnen zien, hoe, ondanks de vooringenomenheid der magnetiseurs, de somnambulen uit de eerste helft der vorige eeuw de geesten van overledenen zagen, met hen spraken, en de bewijzen daaromtrent leverden. Onder deze omstandigheden vervallen alle gevolgtrekkingen welke de schrijver naar aanleiding van zijn onjuiste voorstelling maakt. En deze gevolgtrekkingen waren belangrijk, want men maakte er uit op, dat wanneer de eerste onderzoekers van het moderne mediumschap niet aan „geesten” geloofd hadden, de media, gelijk vroeger de somnambulen, nooit met geesten gesproken zouden hebben. Hetgeen ik in herinnering gebracht heb bewijst, dat de media evengoed met „geesten” zouden communiceeren, want de vroegere somnambulen deden hetzelfde, ondanks den afkeer der magnetiseurs.

Wanneer de bewering van Sudre juist ware geweest, had deze op een schitterende wijze zijn opvatting bevestigd, dat de mediamieke persoonlijkheden slechts het produkt zijn van suggestie plus helderziendheid van het medium (prosopopesis ¹⁾ + clayrvoyance), doch waar nu blijkt dat juist het

¹⁾ Tijdelijke schepping van persoonlijkheden — splitsingen der persoonlijkheid.

tegendeel waar is van hetgeen Sudre verondersteld had, daar moeten wij ook tot een conclusie komen, die precies tegenovergesteld is aan die van den schrijver.

Dus het feit, dat de vroegere somnambulen dikwijls met intelligenties in contact kwamen, ondanks de magnetiseurs, is een prachtig bewijs voor de realiteit dezer mediamieke persoonlijkheden, voor hun onafhankelijkheid ten opzichte van het medium.

II. Over het mediumschap van Mrs. Piper

Overgaand tot de onderzoekingen met Mrs. Piper heeft onze schrijver zich zijn taak bijzonder gemakkelijk gemaakt, door er zich voornamelijk toe te bepalen die gevallen te behandelen, welke twijfelachtig zijn of zelfs geen resultaat hebben opgeleverd, vooral in die perioden van haar lange loopbaan, waarin een duidelijke, tijdelijke afname van hare mediamieke gaven te constateeren viel. In zulke oogenblikken was zij niet het medium in den waren zin des woords; dan werd zij gemakkelijk in een bepaalde richting beïnvloed, of kon men haar suggereeren wat men wilde. Dit was vooral het geval, wanneer de onderzoekers zoogenaamde mannen der wetenschap waren, zoo volkomen onbekwaam tot experimenteeren, dat zij, in plaats zich zelf in gedachten passief te houden om geen tegenstrijdige invloeden te verwekken, haar moedwillig in haar trance-toestand suggereerden, door arglistige ondervragingen, waardoor zij dan juist verkregen wat zij verlangden, op dezelfde manier als bij gehyponotiseerde proefpersonen.

Deze wijze van onderzoek is onzinnig; niemand twijfelt er aan, dat het mogelijk is door bepaalde suggesties de condities voor een gewenschten mediamieken toestand te verstoren, en zelfs te verhinderen, daar de steeds schommelende, in een onzekeren staat van evenwicht verkeerenden mediamieken toestand, gemakkelijk in den somnambulistischen staat kan overgaan; vandaar de mogelijkheid om naar willekeur de bekende hypnotische „persoonstypen” te kunnen verkrijgen. Het is eens voorgekomen, terwijl men Mrs. Piper zulk een hypnotische persoonlijkheid gesuggereerd had, dat

een zoogenaamde „geleidegeest” deze au sérieux scheen genomen te hebben. Men begrijpt, dat die „geleidegeest” op zijn beurt ook zoo’n gesuggereerde persoonlijkheid was, die door auto-suggestie den naam van den werkelijken geleidegeest had aangenomen. Zooals te voorzien was, kreeg men onder dergelijke omstandigheden geen enkele persoonlijke identificatie, noch bewijs van supernormale kennis op ander gebied.

Dit voorval had den onderzoeker het verschil kunnen leeren kennen tusschen een gehypnotiseerde persoonlijkheid en een spiritistische persoonlijkheid. Maar de zoogenaamde geleerde was niet in staat te begrijpen, en hij bediende zich op triomfantelijke wijze, voor het doel dat hij zich gesteld had, van zijn schitterende ontdekking. Deze kwam neer op het bekende feit, dat een medium „in trance” kan overgaan in een somnambule.¹⁾ En wanneer men nu bedenkt, dat Prof. Hyslop in een gedenkwaardige polemiek, afdoende aangetoond heeft, hoe men dit verschijnsel moet verklaren, dan kan men een gevoel van moedeloosheid niet onderdrukken bij de gedachte, dat heden ten dage deze dwaze proeven nog worden genomen, alsof Hyslop deze niet definitief als nietswaardig gestempeld had.

Hoewel deze laatste opmerking doet zien welk een wanhopige poging het is, te trachten menschen te overtuigen, die niet overtuigd willen worden, zoo ga ik er nu toe over om aan te toonen, mij daarbij richtende naar de feiten, dat men met Mrs. Piper een groot aantal identiteitsbewijzen van overledenen heeft verkregen, waarbij de hypothese van „splitsing” plus helderziendheid volkomen onvoldoende is. Deze theorie is trouwens niet nieuw, want men vindt haar terug onder de vroegere verklaringshypothesen van „somniaambulistische persoonlijkheden”, van „telepathische helderziendheid”, en men herkent er de hypothese der „cryptesthesie” (clairvoyance) uit.

Nu ik de taak aanvaard, die mij opgelegd is, breng ik het woord van Sir William Crookes in herinnering, te weten, dat de theoretische waarde van honderd mislukte experi-

¹⁾ Onder hypnose gebrachte proefpersoon.

menten te niet gedaan wordt door één geslaagd experiment, dat deugdelijk is geconstateerd.

* * *

Ik wil beginnen met een voorbeeld, dat S. in zijn boek aanhaalt, alhoewel hij het zoo verkort weergeeft, dat hij de theoretische waarde ervan geheel verdonkeremaant. Hij schrijft:

„George Pelham, belichaamd in den persoon van Mrs. Piper, herkent zijn vrienden onder de personen die hem voorgesteld worden, en richt het woord tot hen op dezelfde wijze, als hij gedaan zou hebben, toen hij nog leefde. Het is waar, dat deze proef mislukt met Miss Warner, die hij als kind gekend heeft, maar de pogingen, die hij aanwendt, zich haar persoon te herinneren, verschaffen hem nieuwe identiteitsbewijzen.”

Zoo gezien lijkt deze episode tamelijk getrouw weergegeven, maar beschouwd van uit het anti-spiritistische standpunt van den schrijver, blijkt deze gebeurtenis heel sluw te zijn omschreven. Want, wie den oorspronkelijken tekst niet gelezen heeft, zou zich niet kunnen voorstellen, dat het negatieve resultaat met Miss Warner juist het positieve bewijs levert, dat de gecombineerde hypothese der „proso-popesis-métagnomie” (splitsing plus helderziendheid) onvoldoende is, een verklaring van de spiritistische identiteit van George Pelham te geven.

Ik zal dus speciaal het gedeelte wat daarop betrekking heeft, in zijn geheel aanhalen, en de rest in beknopten vorm behandelen.

Zooals men weet, werden aan den zich manifesteerenden George Pelham achtereenvolgens dertig van zijn vroegere vrienden voorgesteld, welke onmiddellijk door hem herkend werden, terwijl onbekende personen nooit door hem voor vrienden werden aangezien.

Niet alleen noemde P. elk van zijn vrienden bij hun naam, maar hij richtte het woord tot hen op verschillenden toon, zooals dat zijn gewoonte was, toen hij nog leefde. Hierbij valt op te merken, dat wij niet op eenzelfde wijze met al onze vrienden spreken, en dat de manier van converseeren afhangt van het karakter der personen, hun leeftijd, van de

meer of mindere intieme verhouding, genegenheid, enz.

Zoo kwam de beurt aan zekere Miss Warner, welke Pelham als kind van acht jaar gekend had. P. herkende haar niet, en vroeg Dr. Hodgson wie zij was. Deze antwoordde, dat de moeder van het jonge meisje vriendin was van Mrs. Howard, waarmede P. vertrouwelijk had omgegaan. Hierna ontstond het volgende gesprek tusschen P. en Miss W.:

G. P. — „Ik geloof niet, dat ik u goed gekend heb.”

Miss W. — „Neen. U bracht wel eens een bezoek aan mijn moeder.”

G. P. — „Ik zal u dus bij zoo'n gelegenheid gezien hebben?”

Miss W. — „Ja, ik heb u wel eens gezien. U kwam in gezelschap van M. Rogers.”

G. P. — „Juist, dat kan. Toen ik u laatst voor den eersten keer zag, moest ik aan M. Rogers denken.”

Miss W. — „Maar u heeft toen niet tot mij gesproken.”

G. P. — „Dat komt omdat ik u maar niet in mijn herinnering kan terugroepen. Mijn vurige wensch is, al mijn vrienden te herkennen, en ik ben er tot hertoe ook in geslaagd... Wellicht bevind ik mij reeds te ver van de aardsche sfeer. Het is mij niet mogelijk uw gezicht te herkennen... U bent zeker erg veranderd, niet waar?”

Op dit oogenblik kwam Dr. Hodgson tusschenbeide: „Maar je herinnert je toch wel Mrs. Warner?” Nu maakte de hand van het medium een zenuwachtige beweging.

G. P. — „Zeker, zeker, nu herinner ik mij! Is dit haar dochtertje?”

Miss W. — „Ja, dat ben ik!”

G. P. — „Mijn God, wat bent u groot geworden! Ik heb uw moeder heel goed gekend!”

Miss W. — „Zoo is het; zij hield er erg van met u te spreken.”

G. P. — „Wij hadden ongeveer dezelfde opvattingen.”

Miss W. — „Als schrijvers?”

G. P. — „Ja, juist. Maar zeg mij eens, heeft u ook M. Marte gekend?”

Miss W. — „Zeker, die kwam dikwijls bij ons!”

G. P. — „Uw moeder zal wel begrijpen, waarom ik hem op het oog heb. Vraag haar, of zij zich iets herinnert van het boek, dat ik hem geleend heb.”

Miss W. — „Ik zal het haar vragen.”

G. P. — „Vraag haar ook, of zij zich de lange gesprekken herinnert 's avonds in haar woning.”

Miss W. — „Ik weet niet, of zij die zich herinnert.”

G. P. — „Het spijt mij, dat ik u niet beter gekend heb, want het is heerlijk met zijn aardsche vrienden oude herinneringen op te halen.”

Miss W. — „Ik was toen nog maar een kind, en het was niet mogelijk elkaar beter te kennen.”

Dit is het relaas van de interessante episode der niet-herkenning door Pelham van een persoon, die hij bij zijn leven ontmoet had. Dr. Hodgson schrijft naar aanleiding hiervan:

„Men moet niet vergeten, dat deze seance gehouden werd vijf jaren na den dood van George Pelham, en dat hij Miss Warner sinds drie à vier jaren voor zijn sterven niet meer gezien had. Miss W. was een kind toen P. haar voor den laatsten keer zag; zij was dus nooit voor hem geweest wat men noemt een vriendin. Het jonge meisje was zeer veranderd sinds haar achtste of negende jaar, en de niet-herkenning van de zijde van Pelham is dus heel natuurlijk.

Wanneer men bedenkt, dat ikzelf met den naam en voor-naam van Miss W. op de hoogte was, en wist dat zij P. gekend had, dan verkrijgt het feit, dat hij het jonge meisje niet herkende, speciale beteekenis, daar hieruit de onafhankelijkheid blijkt der persoonlijkheid P. en de hypothese van een secundaire persoonlijkheid, die zijn gegevens ontleent aan het bewustzijn en het onderbewustzijn der levenden, weerlegd wordt.”

Ieder begrijpt gemakkelijk, dat deze beschouwingen van Hodgson stilzwijgend de hypothese der „prosopopesis-metagnomie” te niet doen, daar deze hypothese niet anders is, dan de reproductie onder een nieuwen naam der theorieën, waarover H. spreekt in zijn critiek.

Ik herhaal dus; wanneer het betrof een onderbewuste verpersoonlijking tezamen met de gave van helderziendheid van het medium, deze persoonlijkheid de inlichtingen die hij behoefde om zijn medemenschen te kunnen bedriegen, had kunnen putten uit het onderbewustzijn der aanwezigen. Anders gezegd, dat deze persoonlijkheid onmiddellijk in de vrouw die voor hem stond het jonge meisje had moeten herkennen, dat P. in zijn leven gekend had.

Waarom gebeurde dit nu niet, terwijl het wel zoo was bij alle andere vrienden die op de vroegere seances kwamen?

Welke gevolgtrekkingen kan men hieruit maken? Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn; wanneer het een per-

soonlijkheid van het onderbewustzijn gold, had deze in de gegeven omstandigheden zonder aarzelen Miss W. moeten herkennen. Wanneer het daarentegen betreft de werkelijke tegenwoordigheid van den geest van George Pelham, moest deze haar niet herkennen, aangezien P. haar slechts als kind gekend had, en het kind in dien tusschentijd vrouw geworden was.

Als men deze feiten spiritistisch verklaart, blijkt er een merkwaardige overeenkomst te bestaan tusschen hetgeen had moeten gebeuren en hetgeen gebeurd is, terwijl bij de daaraan tegenovergestelde hypothese een groote tegenstrijdigheid opvalt, juist op het kritieke moment waarop de hypothese haar geldigheid moet doen blijken.

Men is dus gerechtigd diè hypothese voor waar te houden, die werkelijk een uitlegging der feiten geeft.

Ik verklaar dus, zonder vrees mij te vergissen, dat buiten de spiritistische hypothese er geen andere bestaat, die voor de gevallen als door mij aangehaald, een verklaring kan geven. En juist de gevallen van dezen aard doen zich bij de seances met Mrs. P. bij honderden voor.

Hoe het ook zij, daar de sophistische vruchtbaarheid onzer bestrijders geweldig is, heeft het zijn nut alle mogelijke tegenwerpingen onder de oogen te zien, die zij zouden kunnen bedenken. Ik merk er twee op.

Ziehier de eerste: Men zou kunnen veronderstellen dat, waar de metapsychische onderzoekingen uitwijzen dat het medium of de sensitieve op een gegeven oogenblik moeilijk een gedachte kan lezen van een ondervrager; terwijl, wanneer de gedachten van den ondervrager afgeleid worden, ze deze gemakkelijk kan waarnemen; anders gezegd, dat de sensitieven in 't algemeen zonder moeite in het onderbewustzijn van den bezoeker lezen, doch heel moeilijk in hun bewust denken kunnen doordringen. Men kan dus in het onderhavige geval veronderstellen, dat de somnambulistische persoonlijkheid de inlichtingen niet heeft kunnen verkrijgen, omdat er bewust aan gedacht werd. Hier antwoord ik op, dat er dan geen verklaring voor te vinden is, hoe de dertig vrienden herkend werden, daar deze toch hun namen, verwantschap enz. in hun gedachten hadden, evengood als Miss

W. en Dr. H. Deze tegenwerping heeft dus geen zin, daar zij door de feiten gelogenstraft wordt.

De tweede mogelijke hypothese zou zijn te veronderstellen, dat de helderziendheid van het medium, die niet geacht kan worden steeds in werking te zijn, latent was in het geval dat ons bezig houdt. 't Is mogelijk! alhoewel het gesprek heel wat anders ter oplossing aanbiedt, dan de details waarover het gaat. Doch laten wij deze veronderstelling een oogenblik als juist aannemen. Dan rijst de andere zijde van het vraagstuk voor ons op, bestaande hierin, dat, wanneer de „metagnomie" niet werkte in het betreffende geval, het een raadsel blijft, waar de juiste mededeelingen vandaan kwamen, welke door de zich manifesterende intelligentie over zichzelf werden verstrekt. In 't kort of men neemt aan dat de metagnomie in werking was en dan blijkt de onmogelijkheid om de spiritistische identiteitsbewijzen, welke ik aangehaald heb, te verklaren, of men neemt aan, dat de metagnomie niet werkte en dan is het duidelijk dat de verstrekte identiteitsbewijzen door het zich manifesterende principe, afkomstig waren van den geest van den overledene. Een andere oplossing is er niet.

Nu ik op een afdoende wijze dit eerste geval behandeld heb, dat tegen de hypothese der „prosopopesis-metagnomie" pleit, gelijk trouwens tegen alle naturalistische hypothesen die tot op heden vervaardigd zijn om de gevallen der spiritistische identiteitsbewijzen te verklaren, ga ik er toe over andere gevallen aan te halen van dezelfde soort, allen afkomstig van de onderzoekingen met Mrs. Piper, mij daarbij bepalende tot eenige ophelderingen betreffende de algemeene toelichting, die ik gegeven heb.

Bij het volgende geval is vooral de omstandigheid, dat het manifesterende principe zich vergist in de bedoeling van een vraag en verschillende feiten opsomt, die, hoewel niet ter zake dienende, toch juist waren, zijn vergissing later in-ziet en verbetert, onvereinigbaar met de hypothese der prosopopesis-metagnomie.

Bij een seance, waar Prof. James Hyslop tegenwoordig was, manifesteerde zich een persoonlijkheid, die zich noemde Carruthers, oom van Prof. H. Deze vroeg:

„Zoudt u mij iets kunnen zeggen betreffende een rijtoer, welke wij gemaakt hebben korten tijd na den dood van mijn vader?" — „Herinner je je? James het opschrift dat geplaatst is op...?" — „Geplaatst waarop?"... — „Op zijn grafsteen." — „Jawel, oom, maar op welken grafsteen?" — „Op dien van je vader." — „Jawel, ik herinner het mij heel goed." — „Bedoel je de rijtoer, die daarop betrekking heeft?" — „Neen." — „Bedoel je dan het bezoek dat wij aan Nannie gebracht hebben?" — „Ook niet. Vertel mij eens wat ons overkomen is bij een uitstapje." — „Oh, ik dacht dat je speciaal bedoelde den dag waarop wij het opschrift op zijn grafsteen geplaatst hebben... maar ik merk dat wij aan twee verschillende dingen gedacht hebben. Laat ik eens nadenken. Heb je het over een Zondagnamiddag?" — „Juist, oom, nu bent u er." — „Ik herinner het mij heel goed... en jij, herinner jij je het ongeval nog?" Dit woord gebruikt voor „de breuk". (Dit werd toegevoegd door Rector, die, zooals men weet, als tusschenpersoon optrad).

„De breuk" is zeer juist, gaat u door"... „Wacht een oogenblik, James. Ik heb gezegd, dat er iets gebroken was, en dat heb ik gerepareerd. Ik heb mijn mes genomen, een gat geboord en daarna hebben wij zoo goed mogelijk de leidsels met een touw gerepareerd..." (Hier komt Rector opnieuw tusschenbeide en zegt: „hij is zóó aangedaan, dat ik zijn woorden bijna niet meer op kan vangen..." Hierna begint de intelligentie Carruthers opnieuw en zeer nauwkeurig, bijzonderheden te verstrekken over het betreffende ongeval.)

Hier volgen de beschouwingen van Prof. Hyslop:

„Onze rijtoer naar het kerkhof om daar het opschrift te bezichtigen dat ik op den grafsteen van mijn vader had laten zetten, is juist, en had plaats een jaar na zijn dood. Maar ik was het totaal vergeten, en het werd pas in mijn herinnering teruggeroepen toen de geest van mijn oom er op zinspeelde. Men begrijpt dus, dat ik niet aan dat voorval dacht, toen ik mijn vraag stelde. Een interessante bijzonderheid uit het weergegeven gesprek is het feit, dat de intelligentie plotseling bemerkt, dat wij aan twee verschillende dingen gelijktijdig denken en dit direct aangeeft..." (American Proceedings, deel IV, blz. 536—37).

Het betreft hier ongetwijfeld een belangrijk detail 't welk theoretisch waarde heeft en doet denken aan een gesprek tusschen twee levende menschen, die elkaar in het begin niet goed begrijpen. Deze bijzonderheden lijken van weinig waarde, maar theoretisch beschouwd getuigen zij ongetwij-

feld van het werkelijk bestaan van twee onafhankelijke, zelfstandig denkende wezens, terwijl zij onvereenigbaar zijn met de hypothese der prosopopesis-metagnomie. Met andere woorden, deze onbeduidende kleinigheden zijn volkomen in overeenstemming met de niet minder onbeduidende kleinigheden die bij de menschelijke rechtspleging de rechters voorlichten, en zelfs kunnen leiden tot de veroordeeling of vrijpraak van den verdachte.

Ziehier een andere gelijksoortige episode, waarin de media-mieke persoonlijkheid zich noemende Dr. Hodgson, een vergissing begaat in de beteekenis van een vraag, welke hem gedaan wordt door Mrs. William James, vrouw van den beroemden psycholoog.

Mrs. James was nooit bij Dr. Hodgson geweest, toen deze nog leefde, en pas na zijn dood eenmaal aan zijn woning. Met dit bezoek voor oogen vroeg zij:

„Kunt u mij zeggen, wanneer ik bij u thuis geweest ben?”

„U bij mij thuis? Misschien om een kopje thee te drinken?”

„Neen.” — „Misschien om eenige documenten te raadplegen?”

„Neen.” — „Misschien bent u er na mijn dood geweest?”

„Juist; ik ben er geweest om eenige voorwerpen te halen, die u toebehoord hadden.”

„Heel goed. Dat is een uitstekend bewijs. Lodge en Piddington hechten veel waarde aan die voorvallen, waarin ik mij geen dingen kan herinneren, die niet hebben plaats gehad.” (Proceeding, deel XXII, blz. 103).

De laatste opmerking van Dr. Hodgson geeft duidelijk aan, dat deze een onderzoeker der psychische verschijnselen in zijn leven geweest is. Men moet, theoretisch beschouwd, groote waarde hechten aan de gevallen waarin de manifesteerende persoonlijkheid zich niet laat beïnvloeden door de gestelde vragen, zoodat wanneer deze zich iets niet herinnert, dit ook zegt. En wanneer het er om gaat, in een geval als dit waarin men moedwillig de idee van voorvallen wil suggereeren, die nooit plaats gehad hebben, krijgt dit nog grooter beteekenis, daar de suggestie sterk genoeg was, om zelfs levende, normale personen te beïnvloeden.

Zoodat het feit van „het zich niet herinneren van voorvallen, die niet hebben plaats gehad” de tegenwoordigheid bewijst eener onafhankelijke

persoonlijkheid, welke natuurlijk slechts kan zijn, die van den overledene in kwestie.

Nog is de aandacht te vestigen op de spontane wijze van spreken. Reeds door zijn eerste opmerking „U bij mij thuis?” toont H. zich duidelijk te herinneren, dat Mrs. J. nooit bij hem thuis geweest is; hierna, niet heel zeker meer van zijn herinneringsvermogen als „geest” gaat hij informeren, zooals een gewoon mensch gedaan zou hebben.

Van uit ons gezichtspunt beschouwd staat het vast dat, wanneer hier „prosopesis-metagnomie” in het spel geweest ware, de ondervraagde persoonlijkheid onmiddellijk het voor-nemen van Mrs. J. om te misleiden, ontdekt had moeten hebben.

* * *

Hier volgen twee soortgelijke gevallen, die ik korthedshalve overneem uit het werk van Mr. Sage, dat gewijd is aan de experimenten met Mrs. Piper.

„Toen hij nog in Ohio woonde, had Robert Hyslop (overleden vader van Prof. H.) als buurman een zekeren Samuel Cooper. De honden van deze laatste hadden op zekeren dag een aantal schapen van Robert Hyslop gedood. Hieruit ontstond een verwijdering, die verscheidene jaren duurde. Bij een seance, waar Dr. Hodgson als plaatsvervanger van Prof. Hyslop tegenwoordig was, stelde de eerste een vraag, welke hem door Prof. H. per brief toegezonden was. Deze hoopte door middel van die vraag de aandacht van zijn vader te brengen op voorvallen uit zijn leven, terwijl deze in Ohio woonde. De vraag was aldus gesteld: „Herinnert gij u Samuel Cooper, en kunt gij iets omtrent hem zeggen?” De ondervraagde antwoordde: „James bedoelt waarschijnlijk een oud vriend van mij uit het Westen. Ik herinner mij nog heel goed de lange gesprekken die wij over filosofische onderwerpen hadden.”

Bij een andere seance, waar Dr. Hodgson alleen tegenwoordig was, kwam hij op hetzelfde onderwerp terug: „Ik bezat een vriend, genaamd Cooper, die filosofisch aangelegd was; ik had een groot respect voor hem. Wij wisselden op vriendschappelijke wijze van gedachte, en ik heb vele brieven van hem bewaard, die er nog moeten zijn.”

Op een anderen dag, toen Prof. Hyslop tegenwoordig was, zeide de zich manifesterende nog: „Ik heb geprobeerd mij de school van Cooper in herinnering te brengen.” Den volgende dag kwam hij hierop terug: „Je hebt mij gevraagd, James, wat ik van Cooper wist te vertellen. Dacht je, dat hij

mijn vriend niet meer was? Ik heb verscheidene van zijn brieven bewaard; ik dacht, dat je die bezat."

In al deze uitlatingen had Prof. H. geen spoor van Samuel Cooper gevonden en hij wist niet wat er van te denken. Hij stelde hem toen rechtstreeks de volgende vraag: „Ik zou gaarne willen weten, of u zich de honden herinnert, die onze schapen doodden."

"Oh! heel goed. Maar ik was het vergeten. Dat voorval werd de oorzaak van onzen twist. Maar ik heb niet zoo gauw aan hem gedacht, want hij was noch een familielid, noch mijn vriend. Als ik begrepen had, dat je hem bedoelde, zou ik moeite gedaan hebben om mij iets te herinneren. Hij is hier, maar ik zie hem weinig."

Deze episode is zeer belangrijk. Hetgeen Robert Hyslop in het begin over Cooper zeide, had geen betrekking op Samuel Cooper, maar betrof een ouden vriend van Robert Hyslop, zekeren Dr. Joseph Cooper. R. Hyslop had werkelijk filosofische gesprekken met hem gevoerd en ook veel gecorrespondeerd. Wellicht had Prof. H. den naam van dezen man wel eens gehoord, maar hij wist niet, dat het een intieme vriend van zijn vader geweest was. Toen hij bij zijn familieleden informaties hierover inwon, vernam hij van zijn schoonmoeder de bevestiging. Men ziet, de overledenen kunnen zich vergissen, gelijk wij.

Maar het meest dramatische voorval komt nu.

Prof. Hyslop herinnerde zich, dat zijn vader de ziekte, waaraan hij gestorven was, catarrh noemde, terwijl hij zelf meende, dat het kanker aan het strottenhoofd was. Hij stelde nu den zich manifesteerenden een vraag met de bedoeling den naam van de ziekte door dezen te laten noemen, en sprak daarom niet den naam der ziekte uit, maar gebruikte het woord „trouble". Nu heeft dit woord in het Engelsch een dubbele beteekenis, en kan zoowel een „fysieke aandoening" beduiden, als een „misverstand". Hierdoor beging de gevraagde een eigenaardige vergissing, een vergissing, welke moeilijk door de hypothese der telepathie verklaarbaar is.

De intelligente antwoordde teleurgesteld: „Ik herinner mij niet, James, dat er eenig misverstand tusschen ons bestaan heeft, ik weet niet beter of wij hebben altijd de grootste sympathie voor elkaar gehad. Ik weet van geen misverstand af. Maar waar ging het dan over. Je moet je vergissen, dat was met een ander."

„Gij vergist u, vader, ik sprak over uw ziekte."

„Ah, juist, nu begrijp ik. Ja, ik leed aan de maag."

„Leedt u niet aan nog wat anders?"

„Ja, aan de maag, de lever, en het hoofd. Ik kon moeilijk ademen. Mijn hart, James, mijn hart deed mij zeer lijden. Wist je niet meer hoe moeilijk ik adem haalde. En toch geloof ik, dat mijn hart er het ergst aan toe was. Mijn hart en

mijn longen. Het leek mij of iets mijn borstkas samenknep en dan stikte ik bijna. Maar tenslotte sliep ik in. Een weinig later voegde hij er aan toe: „Weet je dat het laatste dat ik mij herinner is, je te hebben hooren spreken. Je sprak het laatste tot mij. Ik herinner mij je gezicht te hebben gezien, maar ik was te zwak om te antwoorden.”

Dit gesprek stelde in het begin Prof. H. teleur. Hij had gehoopt, dat zijn vader den naam der ziekte, waaraan hij meende te lijden, zou noemen, catarrh. Pas eenigen tijd later, toen hij het verslag van de seance overlas, bemerkte hij, dat zijn vader, in hem gebruikelijke termen, de laatste uren van zijn leven beschreven had. Want weer eens had hij zich vergist. De geneesheer had maagkrampen geconstateerd om 7 uur 'smorgens, om half tien verminderde de hartslag, wat later werd de ademhaling zeer moeilijk, en eindelijk gaf de stervende den geest. Terwijl hij hem de oogen sloot, zeide zijn zoon James: „het is afgeloopen”, en was dit het laatste dat gesproken werd. Dit laatste voorval schijnt er op te wijzen, dat het bewustzijn bij stervenden veel langer aanhoudt dan men gewoonlijk meent.” (M. Sage, Mme Piper enz., blz. 201—205).

Opgemerkt moet worden, behalve de gedeelten waarin de zich manifesteerende vergist ten opzichte van de gestelde vraag, dat deze er zeker van is geen betreffende episode uit zijn leven vergeten te hebben, en zich niet laat beïnvloeden door de gestelde vraag. De intelligentie R. Hyslop had zich vergist in de beteekenis van een woord, en meende, dat zijn zoon doelde op een misverstand tusschen hen, vandaar de droeve woorden: „Ik herinner mij niet, James, dat er eenig misverstand tusschen ons bestaan heeft, ik weet niet beter” enz. Het spontane gevoelvolle van deze woorden zal niemand ontgaan en zal alleen maar begrijpelijk worden bij toepassing van de spiritistische hypothese.

Bij een andere seance, waar de vrouw van Prof. Hyslop zich manifesteerde, zeide deze tot haar echtgenoot:

„Herinner je je de nacht die aan mijn dood voorafging? Je zat bij mij, maar veel meer dan dat weet ik niet meer.”

„Ik herinner het mij heel goed, Marie!”

„En je nam mijn hand, niet waar?” — „Ja, dat is zoo.”

„En ik, ik weet er bijna niets meer van.”

(Deze laatste zin was niet direct goed leesbaar, daarom gaf Rector de volgende uitlegging: „zij bedoelt, dat zij zich weinig van het voorval herinnert, en dat hij er meer van moet weten.”)

Prof. Hyslop geeft het volgende commentaar:

„De toestand van mijn vrouw verergerde op den Vrijdagmorgen. Zij verloor het bewustzijn (voor zoover dit mogelijk is te constateeren) in den nacht van den daarop volgenden Woensdag om 11 uur en bleef schijnbaar in dien toestand tot aan haar dood. Donderdagavond (indien ik mij goed herinner, want ik nam mijn notities na haar dood)) bevond ik mij aan het hoofdeinde van haar bed, nam haar hand en was zeer verwonderd te constateeren, wanneer ik deze beweging maakte, dit schijnbaar tot haar bewustzijn doordrong. De verstrekte mededeeling hieromtrent is dus juist, ook is het zeer aannemelijk dat zij zich overigens weinig herinnerde. Hoe kan ooit de telepathie zoo juist de grenzen bij een toestand van bewusteloosheid vaststellen, om, zooals in dit geval, te kunnen onderscheiden, waar de kennis van de zich manifesterende eindigt en in die van den ondervrager overgaat.

Waarom geen nadere gegevens verstrekt?

Waarom zoo juist op tijd geëindigd?”

Zoo is het; wanneer men bedenkt, dat de meerdere gegevens waarvan sprake is, in den geest van den ondervrager aanwezig waren, evenals die andere welke verstrekt werden, dan wordt het combinatievermogen van de... prosopopesis-metagnomie een ondoorgrondelijk mysterie.

Ik bemerk, dat het lijstje der voorbeelden, die de ontoereikendheid dezer ongelukkige hypothesen moeten aantoonen, wat lang geworden is, en zal daarom nog slechts twee andere voorbeelden in 't kort weergeven.

Op de seance met Miss Macleod manifesteerde zich een zuster van deze, genaamd Etta. Toen zij nog leefde, en reeds aangetast was door de ziekte die haar ten grave zou doen dalen, meende zij aan een maagziekte te lijden, terwijl hare verwanten wisten, dat het een hartkwaal betrof. In den langs mediamieken weg verstrekte mededeelingen sprak zij over haar dood, die veroorzaakt was door een maagziekte. (Proceedings of the S. P. R. deel XIII, blz. 35).

Hoe deze soort vergissingen te rijmen met de hypothese der prosopopesis-metagnomie? Miss Macleod kende de waarheid, de afwezige bloedverwanten kenden ze eveneens: noch een telepathisch contact met de aanwezige, noch een telepathisch contact met de afwezigen kon deze „vergissing” ophelderen.

En hoe de „pros. met.” toe te passen op het volgende voorval? In de bekende episode van de herkenning der tweelingkinderen van het echtpaar Thaw, beging de „geleide-geest” Phinuit, die verklaarde de kinderen voor zich te zien, zooals zij op aarde geleefd hadden, de vergissing het meisje Ruthy voor een jongetje te houden. Nu is het merkwaardige, dat, toen het meisje nog leefde, ieder haar voor een jongetje aanzag. (Proceedings, deel XIII, blz. 384).

Wanneer men aannam, wat Phinuit zeide, behoefde dit voorval niet veel commentaar, maar wanneer men een verklaring zoekt met behulp der „pros.-met.” rijst de moeilijkheid, dat, waar de ouders de sexe hunner kinderen kenden, zij Phinuit daarvan telepathisch op de hoogte hadden moeten houden.

* * *

Alvorens van dit thema af te stappen, wil ik nog een ander negatief feit behandelen, dat zich voorgedaan heeft bij het experiment met Mrs. Piper, en waarvan Sudre veel ophef heeft gemaakt, daar hij het beschouwt als een overtuigend bewijs voor de juistheid van zijn stelling. Het is onbegrijpelijk, dat hij niet bemerkt heeft, hoe dit feit, hoewel negatief als experiment, vernietigend is voor de hypothese der „prosopopesis-metagnomie”.

Zooals men weet, is de mediamieke persoonlijkheid, die zich noemde de geest van Myers, er niet in geslaagd den inhoud weer te geven van een verzegeld stuk, nagelaten door den grooten geleerde, met de bedoeling langs mediamieken weg het bewijs van zijn voortbestaan te geven. Vanuit spiritistisch oogpunt is deze mislukking gemakkelijk te verklaren, zooals Prof. Hyslop aantoonde door verwarrende inwerkingen die zich voor deden bij de manifestatie. Doch hiermede hebben wij ons voor het moment niet bezig te houden.

Waar ik op wijzen wil is, dat, na de pogingen die in het werk gesteld zijn, het bestuur der „Society for Psychical Research”, bewaarder van het stuk, dit geopend, en den inhoud gelezen heeft. Hieruit volgt, dat er verschillende onderbewustzijn(s) op de wereld waren, die den inhoud kenden, zoodat, wanneer het mediumschap van Mrs. Piper bestond

uit het lezen in het onderbewustzijn, zij het geheim spoedig had moeten ontdekken, temeer, waar personen die bij de opening tegenwoordig geweest waren, dikwijls de seances, die plaats vonden na de opening, bijwoonden.

Maar er kwam niets, niets werd tijdens de seances verkregen.

Hetzelfde kan gezegd worden van het geval Mrs. Blodgett, zelfs werd daar na de opening van den brief, toen de mislukking geconstateerd was geworden, voortgegaan te seanceeren, met de bedoeling, alsnog de gewenschte mededeeling te krijgen, maar ook daar werd niets bereikt.

Het is dus bewezen, dat in de aangehaalde gevallen, ondanks de gunstige condities, Mrs. Piper er niet in geslaagd is telepathisch de bewuste of onderbewuste gedachten der aanwezigen en nog minder die der afwezigen, op te vangen. Zoodat de hypothese der „pros. met.” voor de zooveelste keer met de feiten in strijd is, en daarom geen toepassing kan vinden. Dit staat gelijk met te zeggen, dat de gevallen van identiteitsbewijzen van overledenen, zooals die door Mrs. Piper verkregen zijn, als zuiver spiritistisch beschouwd moeten worden.

Eén opmerking nog.

Het totaal dezer gevallen, die verschillende vormen vertegenwoordigen van manifestaties, welke onverklaarbaar zijn voor elke naturalistische hypothese, biedt mij de gelegenheid een algemeene conclusie te trekken, welke theoretisch van buitengewone waarde is.

Wanneer in het kamp der pure animisten men de spiritistische verklaring der identiteitsbewijzen van overledenen verwerpt, overtuigd dat het bestaan der metagnomie (of „clairvoyance” of „cryptesthesie”, zooals men verkiest) de spiritistische hypothese overbodig maakt, daar alle gevallen in kwestie verklaarbaar zouden zijn door middel van supernormale vermogens, verwant aan het menschelijk onderbewustzijn, dan is deze opvatting de vrucht eener oppervlakkige analyse der feiten, een verwerpelijk vooroordeel, dat energiek bestreden moet worden, wanneer men de metaphysische onderzoeken in de juiste banen wil leiden.

Men heeft gezien dat in alle gevallen, identiek aan die

welke door mij aangehaald zijn, de feiten der persoonlijke identiteitsbewijzen van overledenen niet door de metagnomie verklaard kunnen worden. Men heeft tevens kunnen zien, dat men gemakkelijk de authentiek spiritistische gevallen kan onderscheiden van die, welke het niet zijn, althans, welke geen voldoende garantie hiervoor bieden.

Dus, in plaats tot de conclusie te komen, dat de prosopopesis-metagnomie in staat is de identiteitsbewijzen te verklaren, zal men men moeten toestemmen, dat deze zuiver spiritistisch zijn.

Zij, die een andere meening zijn toegedaan, moeten deze rechtvaardigen door de aangevoerde argumenten te weerleggen, gelijk trouwens die, welke nog volgen zullen.

III. Critische analyse eener sophistische beschouwing

Het spijt mij werkelijk, dat ik hier mijn critiek op de valsche bewijsvoeringen, welke onze schrijver ten opzichte van de onderzoekingen met Mrs. Piper ten beste geeft, moet onderbreken. Indien ik had kunnen voortgaan, zou er een leerzame beschouwing uit te voorschijn zijn gekomen. Maar ik ben om twee redenen genoodzaakt er mede te eindigen, ten eerste: heb ik nog een langen weg voor den boeg, ten tweede: zijn de onjuistheden, de beweringen welke op niets berusten, de lukraak gegeven beschouwingen, de sophismen en de verkeerd getrokken conclusies in zulke groote getale in het werk van den auteur aanwezig, dat een boek als dit ternauwernood voldoende zou zijn om alleen die betrekking hebbende op het geval Mrs. P. grondig te weerleggen.

Hiermede rekening houdende kan ik slechts de methode volgen, welke ik toegepast heb n.l. met de feiten te bewijzen, dat in de experimenten met Mrs. Piper de hypothese der prosopopesis-metagnomie onvoldoende is om een redelijke verklaring te geven, waarmede ik met één slag het geheele kaartenhuisje van sophismen, zoo moeizaam door Mr. Sudre opgebouwd, in elkaar werp.

Ongelukkigerwijze bemerk ik, nu ik voort wil gaan, dat dezelfde moeilijkheid zich voordoet op elke bladzijde van het boek, dat buitenmate partijdig geschreven is. Het is

zelfs moeilijk een keuze te doen uit de voornaamste tegenwerpingen van den schrijver, welke weerlegd moeten worden, zoo talrijk zijn ze. De onjuistheden, de goedkope conclusies, de sophismen en de paralogismen die als een warnet door elkaar geknoopt zijn, kan men soms bij tientallen op één bladzijde tellen. Hier volgt een klein bewijs van hetgeen ik zeg. De schrijver biedt ons op bladzijde 338 het volgende gerechtje ter nuttiging aan:

„Tegenwoordig zijn de spiritisten wel gedwongen te erkennen, dat enerzijds de metagnomie, de telergie (toepassing van kracht op afstand), de teleplastie (vorming op afstand) kunnen functionneeren zonder tusschenkomst der dooden, anderzijds dat de spiritistische verschijnselen steeds vermengd zijn met animisme, d.w.z. met gegevens welke aan het onderbewustzijn van levenden ontleend zijn. En nu houden zij vast aan eenige categoriën van verschijnselen, waarachter zij zich verschanst hebben en welke zij onverklaarbaar achten door de metapsychische theoriën; of wel, zij bedienen zich brutaalweg van het animisme om het spiritisme te bewijzen, zonder in staat te zijn aan te geven waar het eene eindigt en het andere begint.

Maar de niet-fanatieke spiritisten en zij, die voldoende wetenschappelijk onderlegd zijn, hebben den moed opgegeven door middel der feiten het absolute bewijs te vinden.

„Zij weten dat hun pogen in die richting slechts in zooverre als bewijs zal worden aangenomen, als men gevoel heeft voor de dramatische „waarschijnlijkheid“ in de natuur, om het origineele woord van William James te gebruiken. Evenals Myers en Geley eischen zij het geloof in een metaphysisch systeem, dat samengesteld is uit kennis, die niets met metaphysica te maken heeft en dat zelfs moreele postulaten ten grondslag heeft. Zoo kunnen wij zeggen, dat het „wetenschappelijk“ spiritisme, ingeleid door Delanne, reeds failliet schijnt gegaan, en blijft er voor de groote massa niet anders over dan het oude spiritisme naar de moraal van Allan Kardec, 't welk in wezen niet slecht is en zijn aanhangers zekere troostvolle illusies biedt.”

Er komt in bovenstaande passage niet één bewering voor, die niet of onjuist, of bedriegelijk, of lukraak, of sophistisch is. M. Sudre begint te zeggen: „Tegenwoordig zijn de spiritisten wel gedwongen te erkennen, dat de metagnomie, de telergie, de teleplastie kunnen functionneeren zonder de tusschenkomst der dooden.” De waarheid is, dat de spiritisten dit steeds erkend hebben, en het is juist de spiritist

Alexander Aksakoff, die meer dan veertig jaren gelede n, de mediamieke verschijnselen in drie categorieën verdeelde, n.l. van „personnisme”, „animisme” en „spiritisme”, aantoonende, dat de twee eerste categorieën afkomstig waren van supernormale vermogens van het menschelijk onderbewustzijn, zonder eenige tusschenkomst van overledenen. Hoe kan men onder dergelijke omstandigheden zeggen, dat „tegenwoordig” de spiritisten wel genoodzaakt zijn deze feiten te erkennen?

M. Sudre vervolgt met de bewering, dat (nog steeds „tegenwoordig”) „de spiritisten wel genoodzaakt zijn te erkennen, dat de spiritistische verschijnselen steeds vermengd zijn met animisme, d.w.z. met gegevens welke aan het onderbewustzijn van levenden ontleend zijn.” Ongerekend het „steeds vermengd” waarin het steeds te veel is, moet ik opmerken, dat reeds vanaf het begin der spiritistische beweging, de spiritisten dit erkend hebben.

Ziehier bijvoorbeeld hoe een spiritist van den ouden stempel, Adin Ballou, op blz. 67 van zijn boek „Spirit Manifestations”, 't welk verscheen in 1852, zich uitdrukt:

„Waarlijk, hetgeen door middel van een medium tot uiting komt, moet gerekend worden ook beïnvloed te zijn door de „geesten van levenden”. De gedachten, de wil, de voorstelling, de gevoelens en de ideeën van de onderzoekers kunnen niet anders dan zekeren invloed uitoefenen op de mededeelingen, welke de geesten, door middel der hersenen van een ander, trachten te geven.

Bovendien oefenen de magnetische en psychologische invloeden van den geestestoestand der onderzoekers, die den geestestoestand van het medium beheerschen, hun afwijkende werking uit.

Hierdoor worden sommige communicaties, welke van hoogere geesten afkomstig zijn in een vulgaire trant weergegeven en soms zelfs tamelijk verschillend van hetgeen bedoeld wordt. 't Is ongeveer alsof een Franschman met een Engelschman van gedachten wisselt met behulp van een Deensche tolk, die nauwelijks eenige kennis van hun talen heeft. Den Engelschen ondervrager zou het moeilijk vallen een goede beteekenis aan de overgebrachte woorden te geven. Wij kunnen er dus nooit zeker van zijn, dat de ontvangen mededeeling in overeenstemming is met de bedoeling van de zich manifesterende intelligentie.”

Zoo redeneerde Adin Ballou nu 75 jaren geleden, en dezelfde opvattingen vindt men terug in de werken van Capron (1853), Prof. Robert Hare (1855), Dr. Wolfe (1869) en A. Aksakoff (1889); maar voor Sudre is het „tegenwoordig” dat de spiritisten gedwongen zijn dit te erkennen; en wel, door het licht dat hun opgegaan is uit de openbaringen der metapsychische onderzoekingen van den laatsten tijd. Doch laten wij verder gaan.

Onze auteur drukt zich als volgt uit: „En nu houden zij vast aan eenige categorieën van verschijnselen, waarachter zij zich verschanst hebben, en welke zij onverklaarbaar achten door de metapsychische theorieën.” De „eenige categorieën onverklaarbaar door de metapsychische theorieën” zijn wel beschouwd, zeer talrijk, en het is heel natuurlijk, dat de spiritisten die onverklaarbaar achten door de naturalistische theorieën, want zij zijn het ook; de anti-spiritistische animisten weten dit heel goed, en vermijden daarom liever zorgvuldig ze te bespreken, door met niets zeggende opmerkingen zich er van af te maken, of ook, zij verzwijgen ze geheel, wat nog gemakkelijker is. Hetgeen hun niet belet hun anti-spiritistische argumenten te laten gelden, alsof zij de argumenten van hun tegenstanders besproken en weerlegd hadden. Wij komen op dit belangrijke punt nader terug.

Het vervolg van de aangehaalde passage wekt verwondering. Het leert ons, dat de spiritisten „zich brutaalweg van het animisme bedienen om het spiritisme te bewijzen zonder in staat te zijn aan te geven, waar het een eindigt, en het andere begint.”

Het eerste gedeelte van deze tegenwerping is eenvoudig verbazingwekkend, het tweede deel is onjuist. Ik behoor tot degenen, die sinds dertig jaren zich „brutaalweg” van het animisme bedienen, om het spiritisme te bewijzen; in de *Revue Spirite* van Nov.-Dec. 1925, en Januari-Febr. 1926 heb ik een lang en degelijk gedocumenteerd artikel geschreven, met het doel aan te toonen, dat het Animisme, beschouwd uit een oogpunt van wetenschappelijke bewijsvoering van het bestaan en voortbestaan der ziel, belangrijker en beslissender was dan het Spiritisme zelf. In hetzelfde artikel heb ik als een veelzeggend feit doen uitkomen, dat

Frank Podmore, d.w.z. de meest verwoede tegenstander van de spiritistische hypothese, deze waarheid had bekend in de volgende termen:

„Of het waar is of niet, dat de condities in het hiernamaals hen, die zich daar bevinden, toestaan in verbinding te treden met de levenden, doet minder ter zake, in elk geval is het duidelijk, dat dit van secundair belang zou worden, indien men kon aantoonen, zulks gebaseerd op bepaalde eigenschappen van den geest, dat het bestaan der ziel niet gebonden is aan dat van het lichaam. Anders gezegd, men zal moeten toestemmen, dat, indien in mediamieke toestand, de geest weet, wat op afstand gebeurt, verborgen dingen opmerkt, de toekomst ziet en in het verleden leest, als in een open boek, overwegende dat deze eigenschappen niet verkregen zijn gedurende het aardse leven, dat niet bestemd is, voor hun toepassing en hun te voorschijn treding dus niet rechtvaardigt; dan, zeg ik, lijkt het gewettigd daaruit af te leiden, dat deze eigenschappen het bestaan aantoonen van een andere, verhevener wereld, waarin zij tot hun recht komen, in overeenstemming met een ander evolutieproces, dat niet meer door aardse voorwaarden wordt geregeerd... Deze theorie is geen filosofische bespiegeling zonder reëlen grond, integendeel, zij is een wetenschappelijke hypothese, gebaseerd op de verklaring van een bepaalde categorie van feiten... Het zou geen zin hebben te ontkennen, wanneer men de verschijnselen van helderziendheid in tijd en ruimte, voorgevoelens, enz. als absoluut vaststaand kon bewijzen, dat onze geest psychische vermogens bezit en alzoo de geest onafhankelijk van het lichaam moet geacht worden.”

Dus volgens Podmore „zou het geen zin hebben het voortbestaan van de ziel te ontkennen indien men het bestaan van de verschijnselen van helderziendheid kon bewijzen.” Dat is juist hetgeen ik steeds beweerd heb. Wat denkt Sudre hiervan? Welk een bittere teleurstelling voor hem, toen hij uit mijn voorgaand artikel moest vernemen, dat Podmore zelf „brutaalweg” van meening was, dat het Animisme het Spiritisme bewijst. En wat de positie van Sudre nog hachelijker maakt is het feit, dat P. trachtte alle verschijnselen tot de telepathie terug te brengen en dus de metagnomie kon ontkennen, waarna hij zich als wereldkampioen-anti-spiritist in veiligheid achtte; men ziet dus niet goed in, hoe Sudre, die van de echtheid der supernormale

hoedanigheden in den mensch overtuigd is, zich hieruit moet redden.

Hoe zal hij het moeten aanleggen om zijn lekkе bootje van anti-spiritistisch materialisme voor een volledigen ondergang te behoeden? Dat ongelukkige vaartuigje is bestemd om binnen korten tijd te zinken, maar voor het moment houdt de bestuurder het nog drijvende, met behulp van een zeker aantal „met lucht gevulde varkensblazen”. Deze zijn echter zoo teer, dat zij geen oogenblik weerstand aan de woede der golven kunnen bieden. En om nu niet langer in figuurlijken zin te spreken, wil ik even uitleggen, dat ik onder die „met lucht gevulde varkensblazen” versta de „zinnen, die op het effect berekend zijn” waarvan de auteur zich bedient zoodra hij tegenover argumenten komt te staan, die hij niet weerleggen kan, en waarvan hij voelt, dat ze onweerlegbaar zijn. In de gegeven omstandigheden n.l. bij het betoog dat het Spiritisme door het Animisme bewezen wordt bedient hij zich juist van zoo'n „op het effect berekende zin” en gebruikt het woord „brutaalweg”, waardoor hij de gedachte wil wekken, dat de spiritisten overdreven pretenties hebben. Hij moet wel begrijpen, dat deze „zinnen op het effect berekend” (*phrases à effet*) geen tegenargumenten zijn, zij duren zoolang zij duren, maar hij hoopt, dat ze tenminste eenigen indruk zullen maken op de oppervlakkige lezers, of die weinig op de hoogte van de zaak zijn. En hierin heeft hij misschien gelijk. Maar zij bewijzen in elk geval, dat, als hij niet anders op de deugdelijke argumenten der spiritisten heeft te antwoorden, zijn zaak onherroepelijk verloren is.

Zijn boek wemelt van de „*phrases à effet*”, ook komt men ze tegen in zijn artikelen. Ik zelf ben meermalen getroffen geworden door de stompe pijlen van zijn „*phrases à effet*”, die mij dan bijzonder amuseerden, en als zoodanig degene die ze afschoot, weinig bevrediging gaven. Mijn tegenstander had niet op mijn weerlegging durven antwoorden, nadat hij eerst, heel onvoorzichtig, een prompt antwoord beloofd had, dat bovendien heel gemakkelijk te geven zou zijn. Maar toen het oogenblik gekomen was, bleek het hem integendeel heel moeilijk, of juister gezegd, onmogelijk! Dit belet S. niet

zich van de hypothese welke tot niets teruggebracht is, te blijven bedienen, alsof hij wel met succes geantwoord had.

Op ons onderwerp terugkomende, zoo herhaal ik, dat, wanneer S. een van zijn gewone „phrases à effet” lanceert, ik mij daar weinig van aantrek, en hem liever uitnoodig, in naam van een eerlijk en spontaan onderzoek naar de Waarheid, door de Waarheid, ons te willen inlichten op welke wijze hij in het menschelijk onderbewustzijn het bestaan verklaart van supernormale zintuigen onafhankelijk van de wet der biologische evolutie.

Hetgeen ik Sudre vraag is, dat hij ons bestrijdt op de eenige manier die mogelijk is, d.w.z. door de argumenten te weerleggen die ik aangevoerd heb, in het aangehaalde artikel uit de Revue Spirite, waarin ik op overtuigende wijze heb aangetoond, dat, telkenmale wanneer de tegenstanders het spiritisme denken te bestrijden met behulp der „metagnomie”, zij in werkelijkheid niet anders doen dan het bestaan en voortbestaan der ziel te bewijzen, en wel, door zich te plaatsen op het standpunt van het Animisme, inplaats van op dat van het Spiritisme.

Vol vertrouwen wacht ik mijn bestrijder, doch ik weet vooruit, dat hij zich wel zal wachten, om mijn vraag te beantwoorden. Wat hem er niet van weerhoudt, zijn standpunt ten opzichte van het voortbestaan te blijven handhaven, en „brutaal” te noemen de bewijsvoering welke hij niet in staat is te ontzenuwen.

Deze tegenstrijdigheid is het gevolg van vastgeroeste vooroordeelen. Men zou onder deze omstandigheden nog voor oogen kunnen houden, dat het onbegonnen werk is te willen overtuigen, hen, die niet overtuigd willen worden, doch men begrijpt wel, dat het er mij niet om te doen is mijn tegenstander te overtuigen, maar wel hen, die door de sophistische insinuaties van Sudre aan het wankele zouden kunnen gebracht worden.

* * *

Ik zie mij op dit oogenblik genoodzaakt mijn betoog te

onderbreken, om mij een oogenblik te onderhouden met Prof. Charles Richet.

Ik had juist bovenstaande bladzijden geschreven, toen ik de „Revue Métapsychique” van Jan.-Febr. 1926 in handen kreeg, waarin een kort artikel van Prof. Richet voorkomt, handelende over het verschijnsel, dat er in den laatsten tijd een grootere toename van helderzienden geconstateerd wordt, waaruit deze afleidt, dat dit de voorlooper kan zijn van de komst van „het zesde zintuig” bij de menschheid. Na de mogelijke herkomst wetenschappelijk onderzocht te hebben, wil hij deze feiten verklaren met behulp der mutatie-theorie van De Vries, betreffende de sprongvariatiën.

Ik veroorloof mij hier Prof. R. op te merken, dat de grootere toeneming van helderzienden (zeer betrekkelijk overigens) voortspruit uit het feit, dat sinds eenige tientallen van jaren bij de beschaafde volken, deze personen gezocht en bestudeerd worden, terwijl men ze vroeger uit den weg ruimde, door ze naar den brandstapel te zenden. Behalve dat, gebeurt er nu niets buitengewoons meer dan vroeger. Integendeel, wanneer men de geschiedenis der oudheid, de bijbelsche, de egyptische, de babylonische, op dit terrein bestudeert, en zelfs nog verder in het verleden teruggaat, dan constateert men juist het tegendeel van hetgeen Prof. R. beweert, en wel, dat duidelijk bewezen wordt, hoe de gave van helderziendheid in den loop der eeuwen onveranderd gebleven is, ondanks ras en beschaving. Dit is al bijna voldoende om deze hypothese te niet te doen. Maar nog iets anders weerspreekt op beslissende wijze de theorie van Prof. R., en wel, de menigvuldigheid der verschijnselen van helderziendheid onder allerlei vormen, bij de onbeschaafde volken. Ik heb dit onderwerp in een uitvoerige behandeling besproken op een wijze, welke niet het resultaat is van den vluchtigen arbeid van een paar maanden, maar van een studie van meer dan vijf en dertig jaren. Ik heb dus een zekere ervaring verkregen op dit gebied. Daarom beweert ik, dat er niet één wilde volksstam bestaat, die niet zijn dokter-toovenaar bezit en zelfs meerderen, die dezelfde daden verricht als de helderzienden der beschaafde volken. De vermeldingen hierover vindt men in de werken van onderzoe-

kers en zendelingen bij honderden. Een analyse der feiten brengt ons dus in een richting tegenovergesteld aan die welke Prof. R. aangeeft, d.w.z. wanneer de verschijnselen van helderziendheid onder de wilde volken regelmatig voorkomen dan onder de beschaafde, dit geheel de hypothese van de komst van „een zesde zintuig” bij den mensch door middel van de biologische wet der „mutatie” weerspreekt.

Verder moet ik er nog op wijzen, dat Prof. Richet er niet aan gedacht heeft, dat het niet betreft een „zesde zintuig” in wording, daar de fenomenen van helderziendheid zich voordoen met gebruik der bestaande zintuigen: gezicht, gehoor, gevoel. Bovendien is de werking niet, zooals voor elk biologisch zintuig, van dit naar de hersenen, maar in tegenovergestelde richting, dus van de hersenen naar de omgeving in den vorm van visioenen en subjectieve gehoorswaarnemingen. Het symbolisme van bijna alle supernormale waarneming krijgt een groote theoretische beteekenis, want het toont aan, dat deze waarneming niet alleen onafhankelijk van de gewone zintuigen gedaan wordt, maar ook van de corresponderende hersencentra's. Het symbolische der waarneming bewijst, dat de hersencentra's niet actief waarnemen, doch passief opnemen, hetgeen hun door een derde principe wordt overgebracht, welk principe alleen in staat is rechtstreeks waar te nemen, om daarna zijn waarneming aan de persoon te doen ervaren in den vorm van symbolische voorstellingen, klaarblijkelijk omdat zijn waarneming in wezen verschillend is van die, welke de hersencentra's in staat zijn op te nemen. En, waar dat derde, van de hersenen onafhankelijke principe, niet anders kan zijn dan de onderbewuste volle persoonlijkheid van de sensitieve, volgt hieruit, dat wij zonder eenigen twijfel het contra-bewijs krijgen, dat de integrale onderbewuste persoonlijkheid een „geestelijk wezen” is, onafhankelijk van alle functionneele verrichtingen der hersenen als denkorgaan.

Hieruit volgt tevens, dat de supernormale vermogens, welke sporadisch onder de menschheid worden aangetroffen, in werkelijkheid de geestelijke zintuigen van de integrale onderbewuste persoonlijkheid zijn, welke in latenten staat in

het onderbewustzijn huizen, en wachten om zich in een geestelijke sfeer te kunnen ontplooiën na de crisis van den dood; evenals in het embryo (eerste beginsel van den mensch) in beginsel de aardische zintuigen aanwezig zijn, en wachten om in de aardische omgeving dienst te doen, na de crisis van de geboorte.

Zooals men ziet leiden deze gevolgtrekkingen, welke gebaseerd zijn op de feiten, ons ver van de theorie van Prof. C. Richet, welke theorie bovendien in strijd is met de biologie, psychologie en parapsychologie.

Ik moet eerlijk erkennen, dat het artikel van Prof. R. mij diep teleurgesteld heeft. Het geeft mij den indruk, alsof alle pogingen, welke ik sedert vijf en dertig jaren in het werk stel het mijne tot de studie der parapsychologie bij te dragen, nutteloos zijn. Wanneer Prof. R., voor hij deze nieuwe hypothese verkondigde, de onjuistheid van mijn argumenten aangetoond had, zou ik hem dankbaar geweest zijn voor de toelichting in zulk een gewichtig probleem. Maar Prof. R. geeft zijn theorie ten beste, zonder er rekening mede te houden, dat er juist van mijn hand een studie verschenen is, die hem bestrijdt op het terrein der feiten. Waar door de wrijving der gedachte de waarheid geboren wordt, moet hieruit opgemaakt, dat in de kringen der parapsychologie (metapsychica) het eene deel niet weet wat het ander doet en alzoo nooit eenig resultaat bereikt kan worden. Onder die omstandigheden kan men evengoed het schrijven nalaten, de resultaten van zijn studie voor zichzelf houden en de anderen laten denken, wat zij willen.

* * *

Nu ik mij in zooverre met Prof. Richet uitgesproken heb, vervolg ik de gedachtewisseling met Sudre en wil ik het tweede gedeelte van de korte, maar krachtige uitspraak, welke ik bezig was te analyseeren, verder onderzoeken. Zooals ik reeds gezegd heb, het eerste gedeelte is verbazingwekkend, het tweede is onjuist. In dit tweede deel heeft de schrijver de „brutaliteit” (om in zijn eigen schrijftrant te blijven) te schrijven, dat de spiritisten het Animisme gebruiken om het Spiritisme te bewijzen „zonder in staat te

zijn aan te geven waar het een eindigt en het andere begint."

Om duidelijk te blijven (want de insinuatie van Sudre heeft ten doel de zaak ingewikkeld te maken) moet ik vooropstellen, dat hetgeen wij tot nu toe gezegd hebben betreffende de verschijnselen van Animisme, op zichzelf reeds voldoende zou zijn om het voortbestaan der ziel te bewijzen, echter niets te maken heeft met het andere vraagstuk: Animisme of Spiritisme.

Nu ik mij rechtstreeks tegenover de tegenwerping stel, dat de spiritisten niet in staat zouden zijn onderscheid te maken tusschen de verschijnselen van animisme of spiritisme, wil ik er mijn tegenstander op wijzen, dat de geheele beschouwing welke wij over Mrs. Piper gegeven hebben, er op wijst, dat wij wel degelijk de gevallen van zuiver animistischen aard weten te onderscheiden van die, welke het niet zijn, juister gezegd, die niet voldoende wetenschappelijke garantie daarvoor bieden. Ik hoop later nog nader op dit onderwerp terug te komen, en zal dan nieuwe argumenten en nieuwe feiten naar voren brengen, in aansluiting met de voorafgaande.

Ik noodig dus mijn bestrijder uit ook op dit punt van antwoord te dienen en alle argumenten te weerleggen die ik reeds ten beste gegeven heb, en die nog zullen volgen. Wanneer hij dan de gemakkelijkste weg volgt, door het zwijgen er aan toe te doen, is dit het bewijs, dat hij geen antwoord geven kan.

Ik voor mij w e t, dat ik onder alle omstandigheden nooit het antwoord zal schuldig behoeven te blijven, en zulks niet om eenige verdiensten mijnerzijds, maar terwille van een zaak, die de waarheid in zich heeft en welke ik verdedig, daarom zal ik ook geen enkele nieuwe aanval meer afwachten, maar haar krachtig afweren.

Mijn critiek vervolgende op de bewuste passage, hooren wij Sudre zeggen: „Maar de niet-fanatieke spiritisten en zij, die voldoende wetenschappelijk onderlegd zijn, hebben den moed opgegeven door middel der feiten het absolute bewijs te vinden."

Ziehier! wanneer het er om gaat het „absolute" bewijs te leveren, dan, ja dan moeten wij het opgeven, want elk Spiritisme

ontwikkeld mensch weet, dat het „absolute” bewijs te leveren, in welke tak van wetenschap dan ook, tot de onmogelijkheden behoort. Laten onze tegenstanders beginnen met het „absolute” bewijs te leveren van hetgeen zij tegenover onze stellingen aanvoeren. Zij kunnen het niet, en wij van onzen kant kunnen het evenmin, want geen enkele vertegenwoordiger van de officieele wetenschap is in staat een „absoluut” bewijs te geven, van wat ook, om de eenvoudige reden, dat wij zelf, arme afhankelijke wezens, een relatief bestaan leiden en dus nooit iets met absolute zekerheid zullen kunnen vaststellen.

Maar wanneer S. met deze uitdrukking bedoelt het wetenschappelijke bewijs om een hypothese te kunnen rechtvaardigen, dan heeft hij ongelijk, want de spiritisten die „voldoende wetenschappelijk onderlegd” zijn, stemmen volkomen in met Prof. Hyslop, die „voldoende wetenschappelijk onderlegd” was, als hij zegt:

„Er bestaat geen andere redelijke verklaring der feiten dan de hypothese van het persoonlijk voortbestaan na den dood; de bewijzen hiervoor stapelen zich zoodanig op, dat ik niet aarzel te verklaren, dat zij naar verhouding een krachtiger argument vormen dan die waarnaar de evolutie-theorie is opgebouwd.” (Contact with the other World, blz. 328).

Sudre voegt er tenslotte nog aan toe „evenals Myers en Geley eischen zij het geloof in een metaphysisch systeem, dat samengesteld is uit kennis, die niets met metaphysica te maken heeft, en dat zelfs moreele postulaten ten grondslag heeft.”

Ik begrijp niet goed, wat onze schrijver bedoelt, wanneer hij mannen van naam als Fr. Myers en Dr. Geley noemt. Wanneer men dergelijke autoriteiten aanhaalt om zijn stelling te verdedigen, is men wel verplicht hun opinie als schrijver weer te geven, anders worden die namen maar bij wijze van beeldspraak gebruikt. Hoe het zij, er kan niets zoo tegengesteld aan de waarheid gevonden worden als de bewering, dat de spiritistische hypothese gegrond zou zijn op „geloof”. Integendeel, de groote kracht die er van het spiritisme uitgaat bestaat hierin, dat het voor altijd „het geloof” in den ban gedaan heeft en zich uitsluitend grondt

op de feiten, op de inductie en deductie van feiten en op bewijzen, zooals bij elken anderen vorm van wetenschap.

Wat mijzelf betreft, ik heb altijd een soort doodsangst gehad voor „geloof”; dit treedt uit al mijn geschriften naar voren, waarin ik mij steeds gebaseerd heb op feiten en deducties van feiten.

Hiermede zijn wij aan de conclusies van de aangehaalde passage uit Sudre's boek gekomen en die zijn even weinig waard als de rest. Hij zegt: „Zoo kunnen wij zeggen, dat het „wetenschappelijk” spiritisme, ingeleid door Delanne, reeds failliet schijnt gegaan en er blijft voor de groote massa niet anders over, dan het oude spiritisme naar de moraal van Allan Kardec, 't welk in wezen niet slecht is, en zijn aanhangers zekere troostvolle illusies biedt.” Men kan zich voorstellen, dat de „troostvolle illusies” waarvan S. spreekt, betrekking hebben op die welke hij zich gemaakt moet hebben ten opzichte van het wetenschappelijk spiritisme, waarvan hij het eind verwachtte en dat in werkelijkheid meer levenskracht bezit dan ooit te voren. Hij bekijkt de evoluties van de nieuwe „Wetenschap der Ziel” vanuit zijn uitzichtstoren die in de nevelen van zijn anti-spiritistische vooroordeelen gehuld is.

Doch genoeg hierover. Wanneer men echter bedenkt, dat ik heel wat bladzijden heb moeten schrijven om al de onjuistheden naar voren te brengen, welke in die korte passage lagen opgesloten, zal men moeten erkennen, dat ik gelijk had, toen ik zeide, dat het onbegonnen werk was al de onjuistheden en ongegronde beweringen te willen weerleggen, die in het werk van Sudre voorkomen.

IV. Metagnomie en spiritistische hypothese

Ik wil nu mijn beschouwing hervatten over een tegenwerping van Sudre, die ik even noemde, maar die nog nader toegelicht moet worden. Men kent de bewering van S.: „En nu houden zij vast aan eenige categorieën van verschijnselen, die zij als een stokpaardje gebruiken, en welke zij onverklaarbaar achten door de metapsychische theorieën”. Niet alleen is het onjuist, dat het hier slechts eenige categorieën

zou betreffen, maar een vergelijkende analyse doet zien, dat verschillende metapsychische manifestaties, welke animistisch verklaard worden, dikwijls spiritistisch zijn en omgekeerd. Animisme en Spiritisme vormen twee verschillende aspecten van één verschijnselenreeks met één gemeenschappelijke oorzaak, als zoodanig de menschelijke geest in zijn dubbele bestaansvorm, met- en zonder lichaam. Rekening houdende met deze stelling kunnen wij begrijpen dat het dikwijls zal voorkomen, dat bij de classificatie van spiritistische identiteitsbewijzen, men episoden ontmoet, die verkregen zijn met behulp van manifestaties, welke gewoonlijk een animistisch karakter dragen. Wetenschappelijk gesproken is het betrekkelijk zeldzaam dat in de categorie animistische verschijnselen men speciale voorvallen ontmoet, die zich er toe leenen, om de naturalistische verklaring ter zijde te kunnen stellen, ten behoeve van de spiritistische. Hoe het zij, een theoretisch belangrijke opmerking is de volgende: het is mogelijk van de stelling uit te gaan, de spiritistische hypothese uit te schakelen in gevallen die met min of meer recht door de metagnomie te verklaren zijn; iets anders is het echter te zeggen, dat alle gevallen, welke door middel van de metagnomie verklaard kunnen worden, inderdaad alle gevallen van metagnomie zijn. Dit laatste is ongeoorloofd, zooals uit een vergelijkende analyse der feiten blijkt. Uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd moeten wij er ons toe bepalen in twijfelachtige gevallen, de minst verstrekkende hypothese toe te passen, in ons geval, de metagnomie. Tot zoover zijn wij het eens.

Na deze uiteenzetting ga ik mijn hierboven aangegeven stelling nader uitwerken en door middel van de feiten aantoonen om welke reden men tot de conclusie moet komen, dat een groot aantal veronderstelde gevallen van metagnomie in werkelijkheid het niet zijn, hoewel het wetenschappelijk gewettigd is de gevallen van twijfelachtigen aard uit den rang der spiritistische identiteitsbewijzen te schrappen.

De episode der niet-herkenning van Miss Warner door de mediamieke persoonlijkheid George Pelham hierboven aangehaald, zal mij tot het gewenschte voorbeeld strekken om het standpunt toe te lichten, dat ik inneem.

In deze gebeurtenis bevinden zich namelijk de gegevens die ik noodig heb om aan te toonen enerzijds, dat zonder eenigen twijfel het geval spiritistisch is, en anderzijds het ondanks dat, geclassificeerd had moeten worden onder de verschijnselen der metagnomie, indien eenige toevallige bijzonderheden ontbroken hadden. Deze toevallige bijzonderheden, die het als spiritistisch feit onaantastbaar maken, zijn de dertig herkende levende vrienden door G. Pelham. Indien de niet-herkenning van Miss Warner een op zichzelf staand feit geweest ware, hadden de tegenstanders de hypothese der „telepathie à côté" kunnen toepassen, volgens welke de sensitieven gemakkelijk lezen in het onderbewustzijn der aanwezigen, maar heel moeilijk in hun bewust denken. In het geval Miss W. zou dus het medium in trance, dat G. Pelham voorstelde, niet de noodige gegevens hebben kunnen krijgen, omdat de aanwezigen deze bewust in hun gedachten hadden, ware dit niet het geval geweest, zou zij gemakkelijk uit het onderbewustzijn der aanwezigen geput kunnen hebben.

Men ziet, dat deze verklaring er „met de haren bijgetrokken is", maar toch, geheel te verwerpen is zij niet, en zoo zou dus de episode in kwestie voor de classificatie der gevallen van spiritistische identiteitsbewijzen verloren zijn.

Maar gelukkig, deze schijnverklaring verliest alle waarde, door het feit, dat de niet-herkenning van Miss W. een deel vormt van dertig andere gevallen van volledige herkenning der nog levende vrienden, van den afgestorvene, die hun namen en hoedanigheden in hun gedachten hadden, evengoed als Miss W. de hare. Indien men dus de hypothese in kwestie op het feit der niet-herkenning van Miss W. zou willen toepassen, zouden de dertig herkenningen onverklaarbaar blijven. Hieruit volgt, dat deze toevallige omstandigheid niet alleen een sophistische verklaring onmogelijk maakt, maar bovendien het bewijs levert, hoe twijfelachtig de z.g. natuurlijke verklaringen van onze tegenstanders zijn, welke voor 75% geen degelijke gronden van bestaan hebben. Het zal niet lang meer duren of de onderzoekers, welke een werkelijk wetenschappelijke intuïtie hebben, zullen erkennen, dat de oplossing van het probleem betrekking heb-

bende op de herkomst van het zich manifesterende principe, 't zij onderbewustzijn, 't zij van buiten af, ligt in het onderzoek van elk geval op zichzelf. Algemeene theorieën hebben hier geen enkele waarde.

Een tweede voorbeeld ter bevestiging van de stelling welke ik verdedig, kan ontleend worden aan het merkwaardige geval van „metagnomie” bestudeerd door Dr. Osty. Ik bedoel het bekende „geval Lerasle”. Ziehier in 't kort de feiten, vermeld door de *Annales des Sciences Psychiques* (1914 blz. 97 en 1916 blz. 130).

Den 18en Maart 1914 deed M. Mirault, wonende te Courles-Barres (Cher) aan Dr. Osty het bericht toekomen, dat men sinds veertien dagen tevergeefs een grijsaard zocht, genaamd Lerasle, die, voor zijn dagelijksche wandeling uitgegaan zijnde, niet meer was teruggekeerd.

Eerst door bloedverwanten en vrienden en later door meer dan tachtig personen onder leiding van den burgemeester van de plaats, werd de omgeving afgezocht, doch zonder resultaat. Onder deze omstandigheden zond M. Mirault een zijden halsdoek, den vermisten grijsaard behoord hebbende, aan Dr. Osty toe, met de vraag, een zijner helderziende media een onderzoek te willen doen instellen, langs supernormalen weg. Dr. Osty gaf de halsdoek zekere Mme Morel in handen, zonder overigens iets te zeggen.

Deze beschreef nauwkeurig den verdwenen grijsaard, de manier waarop hij gekleed was, de plaats waar hij woonde, den weg dien hij gegaan was door het bosch, op den dag van zijn verdwijnen, en verklaarde eindelijk, dat zij het lijk in het bosch ontdekte, dicht bij een beekje omgeven door dicht struikgewas. Men organiseerde nieuwe onderzoekings-tochten naar aanleiding van deze gegevens, en ontdekte het lijk van den ouden Lerasle. Alles wat het medium gezegd had bleek juist te zijn, behalve deze eene bijzonderheid, zij had het lijk gezien, liggende op de rechterzijde, en een been opgetrokken, terwijl het gevonden werd, liggende op den rug, en de beenen uitgestrekt. Bij de drie zittingen welke Dr. Osty met het medium had, kreeg deze steeds hetzelfde visioen en had bij de tweede zitting nog de volgende woorden toegevoegd: „Hij gaat niet diep het

bosch in, hij gevoelt zich ziek, gaat liggen, slaapt in, en sterft."

Dit tot driemaal toe onjuist ontvangen beeld en de woorden van het medium moeten wij vooral goed onthouden, daar deze van groote theoretische waarde zijn, zooals ik direct zal aantoonen.

Allereerst moet ik vooropstellen, dat deze gebeurtenis een zuiver geval van metagnomie betreft, waarbij geen spoor eener tusschenkomst van een van het medium onafhankelijk principe te ontdekken is. Zoodra men evenwel gaat onderzoeken welke vorm van metagnomie het meest geschikt is, om een verklaring te erlangen, dan ontstaan groote moeilijkheden, want het feit van het tot driemaal toe verkeerd gegeven visioen, sluit elken vorm van metagnomie, zooals die zich aan ons voordoet, uit. Laten wij dit even nagaan.

Wanneer men een verschijnsel van „helderziendheid in de ruimte" aanneemt, dan wordt het onmogelijk het driemaal verkeerd gegeven visioen te verklaren van het lijk, liggende op de rechterzijde met een been opgetrokken, terwijl het gevonden werd liggende op den rug, met de beenen gestrekt, hetgeen op beslissende wijze de waarneming op afstand weerlegt.

Om dezelfde reden moet de hypothese eener uittreding van het etherisch lichaam van het medium verworpen worden, daar deze dan het lijk in de houding had moeten zien, waarin het aangetroffen werd.

Ook weder om dezelfde reden moet de hypothese van „télésthésie" (contact van de hersenen met een voorwerp) uitgeschakeld worden, want indien het aan het medium verstrekte voorwerp als psychometrisch contact tusschen haar en het op te sporen lijk gediend had, zou zij dit weder in de bepaalde houding hebben moeten zien.

Men kan ook de veronderstelling van een „*mémoire des choses*" (herinneringsbeelden aan de voorwerpen klevende, psychometrie of metagnomie tactile) niet gebruiken, omdat de halsdoek van den overledene geen beelden van gebeurtenissen kon vasthouden, die plaats gevonden hebben, nadat deze voor het laatst gebruikt was geworden, terwijl de omstandigheid dat de bloedverwanten en vrienden van niets

afwisten ook de andere hypothese van een verondersteld contact ontstaan tusschen het onderbewustzijn van het medium en dat van een levende, niet bruikbaar is.

Zoo blijft dus alleen de spiritistische psychometrische theorie over volgens welke de „invloed” aan de halsdoek verbonden, een contact heeft bewerkstelligd tusschen het medium en de geest van den overledene, welke door middel van beelden zijn treurige geschiedenis kenbaar heeft gemaakt, met het doel het vinden van zijn lichaam mogelijk te maken. En nu verandert de driefvoudige vergissing in een bewonderenswaardig inductief bewijs van de juistheid der spiritistische vertolking der feiten. Wanneer men van de veronderstelling uitgaat dat de berichtgever de geest van den overledene is, draagt alles er toe bij de meening te versterken, dat de verkeerd gegeven beelden van den afgestorvene afkomstig waren, als laatste herinnering aan het moment waarop hij zich op de rechterzijde legde, en van den slaap in den doodslaap overging. Dit is een logische veronderstelling om de volgende redenen: ten eerste omdat de houding op de rechterzijde de natuurlijke is van hen, die willen gaan slapen, ten tweede: omdat, toen door de laatste stuiptrekkingen het lichaam op den rug te liggen kwam, (hetgeen de meest waarschijnlijke houding is die een lichaam bij het sterven zal aannemen) wij mogen veronderstellen, dat de stervende reeds het bewustzijn verloren had en zich dus als „geest” niets meer kon herinneren van hetgeen daarna gebeurde. Het is onder deze omstandigheden heel natuurlijk, dat deze tot driemaal toe het beeld gegeven heeft van zijn lijk, liggende op de rechterzijde, met het been opgetrokken, welke de juiste voorstelling vormde van zijn laatste aardsche herinnering. Hieruit volgt, dat, wanneer men deze lezing (de waarschijnlijkste en meest verklaarbare) als juist aanneemt, het, door het medium verkeerd gegeven visioen blijkt een uitstekend bewijs te zijn van de door ons verdedigde stelling, n.l. dat zelfs in veronderstelde gevallen van metagnomie tactile, de tusschenkomst van een aan het medium onafhankelijk principe het meest waarschijnlijk is.

Een derde voorbeeld, strekkende tot hetzelfde doel, wordt

verkregen uit een bekend geval, dat ik in mijn werk „Het raadselachtige in de Psychometrie” uitvoerig behandeld heb. Het is verhaald door den persoon zelf, die het beleefd heeft, den Australischen bankier Hugh Juner Browne, die het ongeluk had zijn beide zoons bij een zeiltocht langs de kusten bij Melbourne te verliezen.

Toen de dooddelijk verontruste ouders hun zoons niet meer terug zagen keeren, wendden zij zich tot het beroemde medium George Spriggs om iets naders te weten te komen.

Browne verhaalt:

„Het medium arriveerde om acht uur 's morgens, greep de hand van mijn vrouw en ging in trance. Hij vroeg: „Heeft u een boottochtje gemaakt?” Mijne vrouw antwoordde ontkenkend, doch Spriggs ging voort: „Ik voel een gedrukte stemming die in verband staat met de zee. U bent vannacht zeer onrustig geweest, en u hebt gehuild (dit was waar). Hij herhaalde steeds: „Uw angstgevoelens hebben betrekking op de zee.” Voor het eerst maakte ik toen een opmerking over hetgeen ons bezig hield en vroeg: „Bemerkt gij een schipbreuk op zee?” Het medium in trance antwoordde: „Ik kan niet zien, of zij tot de wereld der geesten behooren, maar indien u mij een voorwerp geeft, dat hun toebehoort, waardoor ik geleid kan worden, zal ik in staat zijn ze te vinden.” Ik nam toen een opschriftboekje, dat aan beide kinderen behoord had, en gaf het hem. Hij zeide toen onmiddellijk het volgende: Ik zie ze in een kleine boot, in de bocht van een stroom, met een groot zeil op, en een kleiner, in den vollen wind.”

Om het verhaal niet al te lang te maken, wil ik nog in 't kort vermelden, dat het medium een nauwkeurige beschrijving heeft gegeven van alle voorvallen aan de tocht van de zoons van H. B. verbonden, tot op het oogenblik van het vergaan der boot, welke beschrijving later door de gedane nasporingen, is gebleken juist geweest te zijn.

Een der zoons B. manifesteerde zich daarna door het medium en verstrekke nog nadere gegevens, o.a. het vreese-lijk feit, dat door een haai van het lichaam van zijn broeder een arm afgerukt was, hetgeen later door een toeval bevestigd werd. Men ving n.l. een haai, waarin de arm van Hugh met een gedeelte van het vest, het horloge en eenige geldstukken gevonden werden. De wijzers van het horloge waren

stil blijven staan op 9 uur, op welken tijd, volgens het medium, het ongeluk moest hebben plaats gehad.

Dit is in 't kort de beschrijving der gebeurtenis, die de familie B. in rouw dompelde. Voor ons heeft vooral het feit, dat, hoewel het medium de hand van Mrs. Browne vasthield, de eerste niets omtrent het lot der beide overleden zoons kon zeggen, zoolang men hem niet het opschrijfboekje gegeven had, theoretische waarde. Want hieruit blijkt op overtuigende wijze, dat het werkelijke doel van het gepsychometriseerde voorwerp is, een contact te bewerkstelligen tusschen de sensitieve en de levende of doode, wiens fluidum aan het voorwerp hecht. Dit feit weerlegt de hypothese, zoo dierbaar aan Dr. Osty,¹⁾ volgens welke de bloedverwanten en vrienden telepathisch alle gebeurtenissen uit hun leven aan hun bloedverwanten en vrienden overmaken, welke gebeurtenissen dan op onuitwisschbare wijze in het onderbewustzijn der laatsten als afgedrukt zouden blijven, waaruit dan de sensitieven ze zouden halen en de indruk geven, met overledenen in contact te zijn. Bovenstaande episode vernietigt onherroepelijk deze hypothese, want, indien het medium, met de hand der moeder tusschen de zijnen geklemd, niets omtrent het lot harer kinderen kon zeggen, is het duidelijk, dat het onderbewustzijn der vrouw geen telepathische inlichtingen omtrent het drama ontvangen had; terwijl daarentegen onmiddellijk het tegenbewijs geleverd werd en het medium alles wist te vertellen toen het fluidum der zoons aan het voorwerp verbonden, hem in staat stelde elders zijn inlichtingen te verkrijgen. Vanwaar had hij die dan verkregen?

Willen wij de wetenschappelijke methode van onderzoek volgen, dan moeten wij de onbruikbaar gebleken hypothesen ter zijde stellen, en ziehier wat er dan overblijft.

Het medium kon uit het opschrijfboekje der zoons niet de bijzonderheden van een drama putten, die plaats vinden nadat de beide jongens vertrokken waren om niet meer terug te keeren, dus na voor de laatste maal het notitieboekje gebruikt te hebben. Zooals wij zagen kon de sen-

¹⁾ Zie het artikel van Dr. Osty, „Een weerlegging”, in de Revue Spirite van Nov. 1926.

satieve ze ook niet ontleenen aan het onderbewustzijn der ouders, noch van eenig ander levend persoon, daar bij het ongeval geen getuigen tegenwoordig geweest waren. Hieruit volgt, dat de „invloed” aan het boekje verbonden gediend moet hebben om een contact te vormen tusschen het medium en de gedesincarneerde persoonlijkheden van hen, die het boekje gebruikt hadden, zooals het medium in trance had verklaard. Deze opvatting werd door langs mediamieken weg verkregen mededeelingen nog bevestigd, bij welke gelegenheid nadere details werden verstrekt, o.a. van de haai, die het lichaam van een der jongelui verminkt had, hetgeen theoretisch zeer belangrijk is.

Dit zijn de streng logische deducties der feiten, en waar geen andere hypothese in staat is om een verklaring te geven, daar moeten wij wel tot de erkenning komen, dat dit derde voorbeeld met de voorafgaanden het bewijs leveren, hoe in gevallen, welke men aan de werking der supernormale hoedanigheden van het onderbewustzijn toeschrijft, men dikwijls nog door bijzondere bijomstandigheden, tot de spiritistische verklaring gedrongen wordt.

Dit moeten de tegenstanders, en vooral Sudre niet vergeten, daarom noodig ik hem bij dezen uit bovenstaande beschouwingen eens goed te overdenken en daarna mijn conclusie grondig te weerleggen, als hij daartoe ten minste kans ziet.

V. Categoriën verschijnselen welke niet te verklaren zijn door de animistische theoriën

Wat betreft de „enkele categoriën verschijnselen waarachter de spiritisten zich verschanst hebben en die zij niet te verklaren achten door de metapsychische theoriën”, laat ik hier nu de voornaamste volgen:

1. — Gevallen van verstrekte identiteitsbewijzen door overledenen, onbekend aan medium en aanwezigen.
2. — Gevallen van verschijningen van overledenen aan het doodsbed.¹⁾

¹⁾ Zie het werk van Bozzano, „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur”. Hollandia-Drukkerij, Baarn, 1930. (Vert.).

3. — Gevallen waarin kinderen aan het doodsbed overledenen zien.¹⁾
4. — Eenige beteekenisvolle gevallen van telekenesie aan het sterfbed en na het overlijden.¹⁾
5. — Eenige zeer beteekenisvolle gevallen van supernormale muziek bij het sterfbed en na den dood.¹⁾
6. — Gevallen waarin afgestorvenen spreken en schrijven in talen onbekend aan medium, en soms aan alle aanwezigen.
7. — Gevallen waarin overledenen schrijven en hun handschrift overeenkomt met dat uit hun leven, hetgeen geheel iets anders is dan het reproduceeren van een handteekening.
8. — De verschijnselen van bilocatie (uittreding van het etherisch lichaam) op het oogenblik van sterven, vooral wanneer dit zichtbaar wordt voor alle aanwezigen.
9. — Materialisaties van levende geestelijke persoonlijkheden, soms sprekende en schrijvende in talen onbekend aan alle aanwezigen.
10. — Eenige gevallen van kruis-correspondentie.
11. — De aanwezigheid in het menschelijk onderbewustzijn van supernormale eigenschappen van zintuigen, onafhankelijk van de wet der biologische evolutie.

Dit zijn de voornaamste categoriën van metapsychische verschijnselen welke niet te verklaren zijn door de prosopopesis-metagnomie of door eenig andere animistische theorie. Waar deze verschijnselen een oneindige variatie vertoonen, is het moeilijk ze alle in bepaalde orde te rangschikken, waardoor ze niet de beteekenis krijgen welke Sudre er aan toegekend wil zien, volgens wien ze de laatste stelling vertegenwoordigen waarin de spiritisten zich hebben teruggetrokken.

Dit is natuurlijk weer een van zijn „phrases à effet”, daar de gevallen van spiritistische herkomst zich in alle vormen der metapsychische manifestaties voordoen. Wij zullen verderop eenige merkwaardige voorbeelden van deze soort ver-

¹⁾ Zie het werk van Bozzano, „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur. Hollandia-Drukkerij, Baarn, 1930. (Vert.).

melden. Doch zelfs, zich bepalende tot de categoriën die ik opgesomd heb, is het duidelijk dat, indien S. de gevallen, die zij bevatten, aan een serieuze en scherpe critiek had willen onderwerpen, hij zich had moeten houden aan den regel, die hiertoe is voorgeschreven, n.l. die te kiezen, welke door den tegenstander worden aangegeven.

Aan dezen regel heb ik mij steeds gehouden, wanneer het er om ging de argumenten van mijn tegenstander te bestrijden. Maar men begrijpt, dat zulks onzen schrijver niet convenieerde, daar deze heel goed wist, dat in elk van de door mij genoemde categoriën, men gevallen aantreft, die door geen prosopopesis-metagnomie te verklaren zijn. Dit heeft hem er toe gebracht zich aan zijn geliefkoosde methode te houden, die er in bestaat zoo min mogelijk zich in te laten met de „lastige” gevallen, er hoogstens van tijd tot tijd een „phrase à effet” heen werpende, en liever de minst overtuigende, de twijfelachtigste te nemen die sinds een halve eeuw bij elkaar zijn gegaard, om die met zijn sophismen en paralogismen te overstelpen.

Maar ik vraag mij af, wie denkt Sudre dan op zoo'n manier te overtuigen? Toch zeker niet hen, die met de zaak op de hoogte zijn en spoedig met verontwaardiging zijn spel doorzien.

Neen, hij hoopt indruk te maken bij het groote deel zijner lezers, die niet allen voldoende kennis van het probleem hebben en daardoor gemakkelijk het gif opnemen dat hen wordt toegediend. Maar Sudre heeft er niet aan gedacht dat er onder zijn lezers mannen gevonden worden, die in deze wel competent zijn en de taak opnemen zullen aan zijn slachtoffers het noodige tegengif te verstrekken.

Hier doet zich de volgende vraag voor: „Geloofst gij, dat S. ter kwader trouw is?”, en dan antwoord ik: „Geenszins, doch deze schrijver is een materialist in hart en nieren, die zeker van zijn zaak zijnde, er even zeker van is, dat alle psychische verschijnselen gevolg zijn van gewone natuurlijke oorzaken, zelfs al blijkt het tegendeel op overtuigende wijze.” Onder deze omstandigheden is het heel natuurlijk, heel menschelijk zelfs, dat hij de rust der lezers, die nog niet zoo in de glorieuse mysteries van het materialisme

ingewijd zijn, niet wil verstoren en dus alleen de verschijnselen behandelt, die hem een schijn van gelijk geven, en de anderen, die hem positief ongelijk geven, eenvoudig negeert. Hiermede heeft de goede trouw niets te maken. Allen die bevangen zijn door een geloofsjiver als die van onzen materialistischen auteur, zouden niet anders kunnen doen dan hetgeen zij doen. Anders gezegd, S. gedraagt zich op het terrein der parapsychologie, zooals vele volksleiders zich gedragen op politiek gebied. Leest sommige couranten en gij zult zien dat zij, die aan politiek doen, precies dezelfde methoden toepassen als Sudre. En toch zijn zij niet ter kwader trouw, doch zij richten zich in alles naar het belang der partij. En S., die op zijn beurt brandt van ijver voor zijn materialistisch geloof, gelijkt daardoor volkomen op de politici, waar ik hier over spreek; hij heeft geen ander doel dan de rust zijner geloofsgenooten niet te verstoren, vooral van hen, die minder vast overtuigd zijn van de heerlijke toekomst, die de materialistische leeringen voor het menschedom gereed hebben.

Ik ga er nu toe over de voornaamste „phrases à effet” te behandelen die S. tegen de door mij genoemde categoriën keert en welke voor hem gegronde argumenten tegen de spiritistische hypothese zijn.

VI. Over de gevallen van identificatie van overledenen onbekend aan medium en aanzittenden (1e categorie)

Ziehier alles wat Sudre heeft kunnen vinden, om tegenover deze eerste categorie gesteld te worden. Hij schrijft:

„Het geval, waarin de zich manifesterende onbekend is aan medium en den kring, is ook zeer overtuigend, wanneer men de identiteit kan vaststellen. De personen welke zich in bepaalde mediums komen belichamen, zijn als regel onbeteekenende luitjes, die in verwijderde streken wonen, waar die mediums nooit een voet gezet hebben. Zij geven bijzonderheden over zichzelf, over hun familie, hun beroep, en de weinig beteekenende gebeurtenissen uit hun leven. Het onderzoek brengt groote moeilijkheden mede, daar de getuigen oud zijn, de woonsteden dikwijls reeds verdwenen, de eerste inlichtingen zijn ontmoedigend en onjuist... En toch, al zijn er vergissingen,

het gebeurt ook, dat alles juist blijkt te zijn. De animistische hypothese is hier logischer dan de spiritistische, waarin geen enkele reden te vinden is voor zoo'n misplaatste manifestatie. Want er bestaat altijd een oorzaak; gewoonlijk is het een vervaagde herinnering van het medium, die met de vroegekome psychologische elementen gedurende de trance, weer naar boven komt. Ook de gedachte van een der aanwezigen kan de oorzaak zijn.

De „diverse mededeelingen” uit de couranten zijn een bron van spiritistische scheppingen. Heeft het drama van een zelfmoord indruk op het sujet gemaakt, dan bestaat er alle kans, dat de doode na langer of korter tijd terug keert, om zich door middel van het medium te manifesteren” (blz. 345—352).

In deze aanhaling vormt de gespatieerde zin de „phrase à effet” bestemd om met één slag de lezer voor zijn argumenten te winnen.

Doch dezen keer is S. al bijzonder ongelukkig, en zijn „phrase à effet” krijgt het karakter van een misplaatste grap. Want meer dan één lezer zal zijn oogen eens uitwrijven en vragen: „Hoe nu, waarom noemt de schrijver die manifestaties misplaatst? Waarom zegt hij dat ze bij een spiritistische verklaring geen reden van bestaan hebben?” En ze zouden gelijk hebben, er niets van te begrijpen, want men kan moeilijk veronderstellen dat S. niet weet, onder welke omstandigheden deze communicaties met overledenen plaats vinden, omstandigheden, welke de geesten, die zich manifesteren, bijna altijd bekend maken. Ik zal in een paar woorden ten behoeve van mijn lezers een kleine opheldering geven.

De eerste en belangrijkste van die omstandigheden is wel het feit, dat de „geesten van onbekenden” in den kring gebracht worden door de „contrôlegeesten”, met het doel om door de identiteitsbewijzen die deze onbekenden geven het bewijs te leveren, dat de persoonlijkheden welke zich manifesteren, werkelijk de geesten van afgestorvenen zijn en niet bepaalde splitsingen van de persoonlijkheid van het medium zelf. Dit doel kan men niet bepaald „misplaatst” noemen, of „geen reden van bestaan” te hebben.

Dan is er nog een groep „geesten van onbekenden”, die zich manifesteren om den onderzoekers te vragen hun nog

levende bloedverwanten mede te deelen, dat zij nog leven en gelukkig zijn.

Een derde groep wordt gevormd door hen, die, zooals de term luidt, een „licht” gezien hebben (d.w.z. een medium in trance), dit „licht” genaderd zijn en toen tot de ontdekking zijn gekomen, dat zij, door middel van dat licht, in contact konden komen met de wereld der levenden.

Dit zijn de verschillende redenen, door welke de „geesten van onbekenden” hun manifestatie verklaren; het lijkt mij, dat die niets „misplaatst” of „onredelijks” hebben, zooals S. vindt.

Maar de waarheid, ten opzichte van de vreemde opinies die hij er op na houdt is het volgende: hij had minder het voornemen een inleiding tot de metapsychica te schrijven dan wel een felle aanklacht te lanceeren tegen de verafschuwde verdedigers van de onsterfelijkheid der ziel. Het gevolg hiervan was, dat hij bij gebrek aan soliede argumenten zijn toevlucht moest nemen tot holle frasen, waarin hij „misplaatst en onredelijk” noemt, manifestaties, welke theoretisch het belangrijkste zijn in de metapsychische fenomenologie.

En met dergelijke middelen durft men in het strijdperk te treden, tegen de spiritistische hypothese?

Wat verder de uitleggingen aangaan, die S. geeft, vind ik het onnoodig daarop nader in te gaan, daar de twee gevallen, welke ik hieronder laat volgen, ze grondig te niet doen.

De twee volgende gevallen ontleen ik aan een boek, dat in Engeland verschenen is onder den titel: „Au Revoir, not Good Bye”, waarvan de auteur is Mr. Walter Appleyard, rechter en Lord Mayor van de stad Sheffield. Hij vertelt daarin zijn experimenten met een beschaafde dame, die zich tot een uitstekend medium voor „directe stem” ontwikkeld heeft. In dien tijd manifesteerde zich de overleden vrouw van Mr. A. en door middel van hare vriendin sprak zij met de stembuiging die haar eigen was, bij haar leven en verstrekte uitstekende bewijzen van persoonlijke identiteit.

Mrs. Appleyard had tijdens haar leven met groote belangstelling de spiritistische beweging gevolgd en kende de

punten die kritiek uitlokten in diverse gevallen waarin de zich manifesterende in den kring bekend was, en daarom trachtte zij haar echtgenoot onweerlegbare bewijzen voor de spiritistische herkomst der mededeelingen te verstrekken door zooveel mogelijk in den kring geesten van overledenen te brengen, die den onderzoekers onbekend waren.

Het eerste geval van dezen aard was het volgende:

„In October 1922 manifesteerde zich iemand, naar hij zeide George Martin genaamd, die tevergeefs trachtte bijzonderheden omtrent zijn persoon te geven. Bij de eerste en tweede zitting slaagde hij er nauwelijks in zijn naam te herhalen, welke niemand kende.

Bij zijn derde poging kon hij opgeven, dat hij onderwijzer geweest was. Dit was voor ons onvoldoende, om iets naders omtrent hem te weten te komen. Maar de vierde keer had hij meer succes, want nadat hij gezegd had, uitgenoodigd geworden te zijn door „de kleine dame” (d.w.z. mijne vrouw) om zich te manifesteren, vervolgde hij: „Mijn naam is George Martin. Ik woonde Sussex Road 112. Ik was hoofdonderwijzer aan de school... (hij noemde de naam) waaraan ik 17 jaren verbonden geweest ben. Mijne vrouw heette Annie. Toen ik stierf was ik 65 jaar oud, ik ben nu vijf jaren dood.”

Den volgenden dag ging ik naar het departement van onderwijs om inlichtingen; alle informaties bleken juist, met uitzondering van den naam der weduwe en het straatnummer, die aan dat bureau niet bekend waren. Daarom raadpleegde ik een adresboek van tien jaren terug en vond daarin de naam van George Martin, op het straatnummer, door den geest aangegeven. Daarna bevond ik nog in een der laatste adresboeken, dat op het aangeduide nummer de naam der vroegere bewoner was veranderd in die van Mrs. Annie Martin” (blz. 112).

Ik begin met te zeggen, dat ik bovenstaand geval niet gekozen heb om zijn bijzondere theoretische waarde, doch slechts om een model-voorbeeld uit de groote reeks soortgelijke gevallen te geven.

Bij dit voorbeeld is het niet mogelijk de gemakkelijke hypothese der prosopopesis-metagnomie, in den vorm van „cryptomnesie” (geheugen van het onderbewustzijn) te hulp te roepen. Men heeft kunnen zien, hoe de onderzoeker aan drie verschillende bronnen zijn gegevens heeft moeten betrekken, hetgeen de veronderstelling, dat deze in één onderbewustzijn vereenigd zouden geweest zijn, zeer onwaarschijnlijk maakt.

lijk maakt, dit te meer, waar onder de verstrekte mededeelingen de naam voorkwam der vrouw van een onbeteekenende schoolmeester, de naam der straat waarin deze woonde en zelfs het huisnummer.

In het volgende geval, dat ik aan hetzelfde boek ontleen, wordt de identificatie van den geest van een onbekende bemoeilijkt door een verkeerde overdracht der mededeeling, doordat de gedachten van twee geesten, die zich gelijktijdig wenschten te manifesteren, zich kruisten. Dit alles heeft plaats onder omstandigheden, waarin de hypothese der propoposis-metagnomie definitief wordt uitgeschakeld.

„Hierna manifesteerde zich een onbekende, die verklaarde Arthur Eame geheeten te hebben en drie jaren geleden aan een longontsteking in het hospitaal te dezer stede overleden te zijn op 23-jarigen leeftijd. Hij voegde er nog aan toe, op Clive Road No. 18 gewoond te hebben en verloofd te zijn geweest met miss Carroll, Fleentstreet 229, en verzocht ons haar te willen zeggen, dat hij niet dood was en hij haar hartelijk liet groeten. Ook wilde hij, dat wij zijn vader zouden zeggen, dat hij zich bij zijn moeder bevond, en beiden hem groetten.

Den volgende morgen telefoneerde ik aan den Directeurgeneesheer van het hospitaal en vroeg hem de registers te willen nazien, of een jonge man van 23 jaar, genaamd Arthur Eame 3 jaar geleden aan longontsteking in het hospitaal bezwiken was. Men antwoordde, dat er wel iemand 3 jaren geleden aan longontsteking gestorven was, maar dat deze 46 jaar oud was geweest en wel den voornaam, maar niet den familienaam gedragen had en ook uit een andere wijk afkomstig was geweest.

Dit antwoord stelde mij zeer teleur, daar wij tot nu toe steeds betrouwbare mededeelingen door het medium verkregen hadden.

Bij de volgende seance vroeg ik opheldering hierover aan mijne vrouw, maar deze antwoordde „zet je onderzoek voort." Ik begaf mij dus naar de Clive Road, gelegen in een volksbuurt, maar constateerde daar, dat de bewoners van het huis anders heetten en niets afwisten van den man die den naam van Eame droeg. Mijn onderzoekingen in den omtrek waren vruchteloos, zoodat ik teleurgesteld en moe weder naar huis terugkeerde.

Den volgende dag sprak ik het medium, en deze verklaarde mij, dat zij telkens den naam „Frazer" hoorde, maar zij wist niet wat dit te beteekenen kon hebben. Ik nam hier nota van, in verband met de zaak, die ik in onderzoek had. Daarna begaf ik mij naar de Fleentstreet 229, ontmoette daar een jonge vrouw en vroeg haar of zij Miss Carroll heette. Zij antwoordde be-

vestigend, maar toen ik haar de vraag stelde of zij zekeren Arthur Eame gekend had, verklaarde zij nooit dien naam gehoord te hebben. Nu werd het nog ingewikkelder, ondanks het feit, dat ik het huis en de verloofde gevonden had.

Maar nu schoot mij de naam Frazer te binnen, en ik informeerde bij de jonge vrouw of zij misschien iemand gekend had die Arthur Frazer heette. Vol verwondering antwoordde zij bevestigend en op mijn aanhouden vertelde zij, dat F. haar verloofde was geweest, maar drie jaren geleden, in de maand September aan longontsteking in het hospitaal overleden was. Na dit verteld te hebben liet zij het hoofd op de tafel vallen en begon diep bedroefd te huilen. Ik trachtte haar te troosten en deelde haar het verloop der seance mede, waarin haar verloofde zich gemanifesteerd had, waarna zij wat kalmeerde en nog verhaalde, hoe haar verloofde in Frankrijk gevochten had, met een longontsteking in het hospitaal opgenomen, en daarin overleden was.

Na haar nog wat gesproken te hebben over het raadselachtige van het leven en van den dood en een mogelijk weerzien in een toekomstig leven, verliet ik haar.

Ik begaf mij nu naar de woning van den vader, wiens adres ik aan het meisje gevraagd had en ontmoette daar een man, die bezig was hout te hakken voor de keuken. Ik vroeg hem: „Bent u Mr. Frazer?” — „Jawel.” „Bent u weduwnaar?” — „Jawel.” „Heeft u niet een zoon verloren in den oorlog?” — „Helaas ja!” „Was hij niet verloofd met een meisje, Miss Carroll?” — „Jawel.” Hierbij nam hij van den wand de photographie van zijn zoon, en toonde mij die. Het beeld stelde voor een sympathieke jonge man. Nu begon ik hem de bedoeling van mijn vragen uit te leggen en bracht hem de groeten over van zijn zoon en zijne vrouw; ik bemerkte dat ik de gevoelige snaar in hem geraakt had, want hij zeide: „Ik heb juist een dezer dagen iets over deze dingen gelezen van Sir Arthur Conan Doyle, die hetzelfde beweert.” Hierdoor was de man in staat de waarheid in zich op te nemen, die zich aan hem openbaarde.

Na nog langen tijd met elkaar gesproken te hebben, stapte ik op, zeer voldaan over de verkregen resultaten. Ik moest alleen nog weten, hoe die verwisseling van namen tot stand was gekomen. Hoe kon de zich manifesterende geest de naam Eame noemen, wanneer hij Frazer bedoelde? Ik vroeg het aan mijne vrouw, en deze gaf mij de volgende opheldering: „De naam van den jongen man is Frazer, maar terwijl deze sprak, had hij naast zich de geest van zekeren Eame. Deze was zóo geïnteresseerd door het feit dat de andere met levende menschen sprak, dat hij met ongeduld zijn beurt afwachtte. Hij stierf aan dezelfde ziekte in hetzelfde hospitaal en op denzelfden dag als Frazer. Toen nu Arthur Frazer zijn voornaam opgaf, mengde de geest van Eame zich er tusschen, zoodat gij den naam van Eame opgevangen hebt in plaats van dien

van Frazer. Deze verklaring leek mij heel aannemelijk, maar nu moest ik nog informeerden, of de gegevens juist waren. Ik begaf mij dus naar het hospitaal, en vertelde den Dir. geneesheer het geheele geval. Deze keek andermaal der registers na en tot zijn groote verwondering vond hij de volgende vermelding:

„Arthur Frazer — 23 jaar, longontsteking, 21 September 1920.

— James Henri Eame — 46 jaar, longontsteking, 22 September 1920.

De eenige vergissing in dit merkwaardige geval van identificatie is het verschil van dagteekening. Volgens den dokter was het evenwel goed mogelijk, dat de eene patiënt tegen middernacht gestorven was en de andere een half of een heel uur daarna, hetgeen volgens het reglement van het hospitaal een dag verschil uitmaakt, daar alleen maar met den dag en niet met het uur gerekend wordt.

De dokter was zeer getroffen door dit overtuigende bewijs van geestelijke inwerking in deze aaneenschakeling der feiten. Het is onnoodig hier aan toe te voegen, dat niemand onzer (het medium behoorde tot onze huisgenooten) ooit van de personen, die in deze beschrijving genoemd worden, gehoord had" (bladzijden 112—122).

Dit is de interessante episode door Mr. Appleyard beschreven. Men weet dat bij spiritistische identificatiegevallen zich soms onverklaarbare vergissingen met namen voordoen, welke dan schijnbaar het standpunt van den tegenstander versterken, wijl daardoor ook de andere mededeelingen waardeeloos worden en de hypothese van onderbewuste persoonlijkheid gecombineerd met de clairvoyance van het medium (prosopopesis-metagnomie) waarschijnlijk wordt. Dit was in elk geval de meening van Podmore en vele anderen. Doch deze opvatting werd door Dr. Hodgson en Prof. Hyslop bestreden, door er op te wijzen, met welke moeilijkheden een geestelijke entiteit te kampen heeft, die door middel van de hersenen van een ander zich moet uiten en men dus zoo maar dit probleem, dat er recht op heeft ernstig overdacht te worden, niet mocht oplossen. Prof. Hyslop, zich daarbij baseerende op het analoog verschijnsel der telephonische storingsen, had voor de moeilijkste gevallen van deze soort een verklaring voorgesteld, die merkwaardigerwijze in volkomen overeenstemming is met hetgeen uit bovenstaand geval blijkt. Vandaar de belangrijkheid van het aangehaalde voorbeeld, want daardoor krijgt de theorie van

Prof. Hyslop wetenschappelijke waarde. Men kan er terecht uit opmaken, dat dikwijls de verkeerd gegeven namen bij spiritistische identiteitsbewijzen veroorzaakt worden door de aanwezigheid ter plaatse van andere overledenen, die zich wenschen te manifesteren en wier namen invloeden in de doorgegeven berichten, hetzij door een bewuste impulsie of door de onbewuste gedachten van een hunner. Deze hypothese kan niet meer als „gezocht” verworpen worden, daar uit bovenstaand geval blijkt, dat de verkeerd gegeven naam, de werkelijke naam van een overledene was, wiens identiteit vastgesteld is kunnen worden. Het feit, dat men de aardse herkomst van den overledene, waardoor de verwarring der namen ontstaan was, heeft kunnen nasporen, werpt een vraagstuk op, dat ten eenenmale onvereinigbaar is met een normale verklaring van dit voorval. Laten wij dit eens nader bezien.

Nemen wij de hypothese der tegenstanders volgens welke de betreffende episode een geval van prosopopesis (splitting der persoonlijkheid) zou zijn, dan is de verwisseling der namen onverklaarbaar. Want de theorie van het lezen op afstand in het onderbewustzijn van anderen is niet te rijmen met de storing welke zich voordeed en waarbij de naam van een bepaalde overledene genoemd werd onbekend aan de zich manifesterende, zoo goed als aan alle levenden, die met deze intelligentie op eenigerlei wijze in verbinding stonden. Hetgeen er op neer komt, dat de helderziendheid van het medium niet in staat was, zelfs bij vergissing, dezen naam in het onderbewustzijn te lezen van den vader van den overledene Fraser, noch in dat van de verloofde, noch in dat van de verwanten der verloofde, noch in dat der onderzoekers. Bij dit feit, dat een onoverkomelijke hinderpaal vormt voor de hypothese der tegenstanders, komt het andere feit, niet minder onoverkomelijk n.l. de onmogelijkheid een psychisch contact te verkrijgen tusschen het onderbewustzijn van het medium en dat van personen, aan het medium en de aanwezigen onbekend.

Wanneer men dit alles in aanmerking neemt, zal men moeten erkennen, dat de hypothese der prosopopesis-metagnomie onmachtig is de vergissingen van dezen aard te ver-

klaren en blijft dus de verklaring over, welke rechtstreeks uit de feiten naar voren komt en wel, dat de verwarring met de namen veroorzaakt wordt door een anderen geest, die midden in een communicatie zijn naam doorgegeven heeft. Waar nu de verwarring, als hierboven aangegeven, zich niet kan voordoen bij de „cryptesthesie” en waar dergelijke vergissingen bij communicaties met overledenen gemakkelijk kunnen plaats vinden, daar moeten wij wel de logische gevolgtrekking maken, dat alleen deze laatste hypothese in staat is de feiten te verklaren en alzoo de eenige is welke wetenschappelijke waarde bezit.

In plaats dus door de vergissingen welke in de mededeelingen van overledenen voorkomen benadeeld te worden, trekt integendeel de spiritistische hypothese er profijt uit. Want het is te voorzien, dat de nog bestaande theoretische onzekerheden eenmaal zullen blijken nieuwe bewijzen voor de juistheid dezer hypothese te zijn.

Het derde geval is ontleend aan het „Journal of the American Society for Psychical Research” (1923, blz. 552—555). M. Stuart Armour, lid van deze Amerikaansche vereeniging en bekende van Prof. Hyslop (met wien hij verschillende brieven over het geval, dat hier volgt, heeft gewisseld), schrijft als volgt:

„Het is reeds vele jaren geleden dat ik mij te San Francisco voor de psychische onderzoeken begon te interesseeren. Gedurende eenige maanden experimenteerde ik met particuliere- en beroepsmedia, tot ik kennis maakte met het medium Mrs. Sarah Seal. Deze beschaafde dame, oud ongeveer 65 jaar, was zeer gezien om haar onbevleeten levenswandel. Daar zij niet ver van mij af woonde, ging ik haar dikwijls na kantoor-tijd opzoeken, om met haar te praten.

Toen ik eens lang met Mrs. Seal gesproken had over mijn voornemen bepaalde terreinen in den Staat Nevada in exploitatie te nemen, zeide zij plotseling: „Het is eigenaardig, terwijl gij mij spreekt over uw plannen hoor ik een stem met Iersch accent van iemand die zich zeer voor die plannen interesseert; maar ik merk op dat hij niets kan zeggen zonder ruwe en onbetamelijke woorden te gebruiken.”

Ik antwoordde: „Wilt u vragen hoe die persoon heet en waarom hij zich voor mijn plannen interesseert?” De stem zeide toen: „Ik heet Phil Longford”, en voegde er aan toe, dat hij in zijn leven gedurende vele jaren het plan had

gehad het mijngebied, waarover het ging, te exploiteeren.

Deze naam was mij absoluut onbekend, evenals aan Mrs. Seal. Ik moet naar aanleiding hiervan opmerken, dat het betreffende mijn-district gelegen was op een afstand van 350 mijlen van San Francisco in de bijna onbewoonde streken van den Nevada. De dichtstbijzijnde bewoners waren twee oude mijnwerkers, op elf mijlen van het district, die nooit de plaats verlaten hadden waar zij woonden. Een van hen, geboortig uit Cornouaille, heette James Say, en woonde sinds heel veel jaren in deze streek.

Mrs. Seal was Engelsche van geboorte en had gewoond in Kansas en in Californië. Nooit was zij in den Staat van Nevada geweest, doch al zou zij er geweest zijn, dan nog is het onaanneemelijk, dat zij gehoord zou hebben van een obscuur terrein-onderzoeker, die jaren tevoren daar geleefd had. Toen ik zelf voor onderzoek in die streken was, heb ik getracht de geschiedenis er van te leeren kennen, en het eenige wat ik te weten ben gekomen is, dat Indianen deze rijke goudmijnen ontdekt hadden, doch nooit heeft iemand mij gesproken van zekeren Phil Longford.

Door middel van het mediumschap van Mrs. Seal ontspon zich het volgende gesprek: „wanneer je die streken vele jaren geleden bewoond hebt, heb je den ouden mijnwerker James Say moeten kennen.” Antwoord: „Zeker heb ik hem gekend, maar toen was hij nog een jonge man.” Ik vroeg: „Als ik Say over je sprak, zou hij je nog kennen?” Antwoord: „Hij moet mij nog kennen, maar als hij mij vergeten is, breng hem dan in herinnering dat ik de grootste eter en de grootste vloeker van de streek was.”

Naar aanleiding van dit gesprek schreef ik aan den mijnwerker James Say, hem nadere inlichtingen verzoekende omtrent Phil Longford. Hij antwoordde mij per omgaande, dat hij heel goed Phil Longford gekend had, dat deze reeds sinds vele jaren overleden was, en een zoon nagelaten had, die nog leefde en in Reno (Nevada) woonde...

De geest „Phil” was vol leven, maar van zeer laag allooi. Mrs. Seal had een afkeer van zijn ongepaste en ruwe uitdrukkingen. Hij begon met een reeks vloeken en pas daarna kon hij een gewoon gesprek voeren. Hij verontschuldigde zich met te zeggen dat op het oogenblik waarop hij in de aardse condities terugkeerde, zijn oude aardse gewoonten als van zelf weer boven kwamen, waartegen hij zich niet verdedigen kon...

Bij onze gesprekken gebruikte hij Iersche uitdrukkingen, welke Mrs. Seal zelf dikwijls niet begreep. Tegenover mij toonde hij zich zeer ontevreden, omdat ik, volgens hem, niet voldoende ijver aan den dag legde om de noodige gelden te krijgen die voor de uitvoering der plannen ten opzichte van de mijnen noodig waren. Ik vroeg hem, waarom hij zich zoozeer voor mijn zaken interesseerde en hij antwoordde, dat hij

zich als „gebonden” voelde aan dat district, zoolang de exploitatie der mijnen niet begonnen was. Hij voegde er nog bij, dat hij lange jaren hierop tevergeefs gewacht had, maar dat ik nu eindelijk gekomen was. Hij had mij nauwkeurig onderzocht en bevonden, dat ik de gewenschte „combinatiemensch” was, ondernemend en half gek” om het waagstuk aan te gaan.

Wetende dat zijn zoon in Reno woonde, vroeg ik hem eens, of hij het niet noodig oordeelde, dat ik zijn zoon schreef om hem te melden, dat ik in verbinding stond met zijn overleden vader. Phil antwoordde: „Neen, doe dat niet, hij zou je toch niet gelooven.” Hij voegde er deze voorspelling aan toe: „Je zult mijn zoon ontmoeten en dan zul je begrijpen, welke de ondeugd van den vader was, toen hij nog op aarde leefde.”

Een maand ongeveer hierna zat ik in een café te Reno, toen er een dronken kerel binnentrad, en regelrecht op mij afkwam, zeggende: „Ik ken u, maar ik kan niet op uw naam komen. Kom een glas met mij drinken.” Ik antwoordde dat hij zich vergiste, en weigerde op zijn verzoek in te gaan. Hij hield echter zoo aan, dat ik terwille van den vrede wel genoodzaakt was iets te gebruiken en zette mij op de bank, terwijl ik bemerkte, dat iedereen hem kende. Op een gegeven oogenblik, terwijl hij zijn aandacht aan iets anders wijdde, vroeg ik den caféhouder, wie die man was, en deze zeide „Longford”! Zoo bevond ik mij dus werkelijk in tegenwoordigheid van den zoon van Phil!

Bij de eerstvolgende seance met Mrs. Seal manifesteerde zich onmiddellijk de geest van Phil en zeide: „Nu je mijn zoon ontmoet hebt, weet je wat ik was; een dronkaard, daarom ben ik nu aan uwe wereld „gebonden”. Toen ik je zeide, dat ik mij als aan het district verbonden gevoelde, bedoelde ik daarmee, dat door een geheimzinnige oorzaak, waarvoor ik geen verklaring kan vinden, mijn toekomstige geestelijke vooruitgang verband houdt met de toekomstige ontginning van het mijndistrict, dat ik in mijn leven onderzocht heb.” Hij voegde er nog op zijn gewone gekscheerende manier aan toe: „Mischien kan Mrs. Seal, die wijze dame, het mysterie oplossen, voor mij is het zoo helder als koffiedik!”

Bovenstaand geval zou zich uitstekend leenen tot het geven van eenige beschouwingen van theoretisch-spiritistischen aard, welke een nieuw licht zouden werpen op de bestaande onzekerheden ten opzichte van bepaalde voorbijgaande lagere bestaansvoorwaarden in het geestelijk leven; ik moet hier evenwel van afzien, daar dit ons buiten het kader van onze besprekingen zou voeren.

Ik bepaal mij er toe op te merken, dat in deze episode elke gedachte aan, tot het onderbewustzijn teruggedrongen

herinneringen, (cryptomnésie) uitgeschakeld moet worden, daar het onaannemelijk geacht moet worden dat medium of verslaggever het bestaan en de gewoonten gekend zouden hebben van Phil Longford. Men heeft namelijk gezien, dat de verslaggever, die ter plaatse geweest was, nooit van dien persoon gehoord had, die vele jaren geleden in een afgelegen streek op 350 mijlen afstand een obscuur bestaan geleid had. Hieruit volgt, dat de hypothese der prosopopesis-metagnomie ook nu weer onmachtig blijkt een verklaring der feiten te geven en aangezien in het aangehaalde geval geen andere natuurlijke verklaringstheorie te vinden is, daar blijft ons slechts de eenige mogelijke theorie over die toegepast kan worden, n.l. dat de geest van den overledene zich manifesteerde. Men mag niet vergeten, dat het medium zelf de intelligentie niet verstond als deze zich in het Iersche dialect uitdrukte, hetgeen op overtuigende wijze aantoonde, dat ter plaatse een zelfstandig denkend wezen aanwezig was, dat niets met het denkende principe van het medium te maken had.

Hetgeen op schitterende wijze deze conclusie bevestigt is de voorspelling der toekomstige ontmoeting van den rapporteur met den zoon van Phil. Alles draagt er toe bij om het vermoeden te wettigen, dat deze voorspelling niet maar een geval van helderziendheid in den tijd was, doch meer de voorafgaande kennissave van een ontmoeting, welke de zich manifesterende op het gunstige moment zou bewerkstelligen door telepathisch op zijn zoon in te werken. Dit komt duidelijk door de bijgaande omstandigheden aan het licht. Wij zien den zoon van Phil dronken het café binnenkomen en ondanks de vele bezoekers, regelrecht op M. Armour, dien hij nooit gezien had, toelopen, alsof hij onder een vreemden invloed handelde. Verder zeide hij de woorden: „ik ken u, maar ik kan niet op uw naam komen”, terwijl zij in werkelijkheid elkaar nooit ontmoet hadden. Dit wijst er eveneens op, dat hij handelde onder een telepathischen aandrang van den vader, die deze ontmoeting voorspeld had en nu trachtte haar te doen plaats vinden. Een derde omstandigheid is het feit, dat tijdens de betreffende seance de geest van Phil zeide: „nu je mijn zoon ontmoet

hebt weet je wat ik was", waaruit blijkt, dat hij goed op de hoogte was van de ontmoeting die had plaats gehad.

Het is dus bewezen, dat in het geval door M. Armour gerapporteerd, men een groot aantal bewijzen vindt voor de spiritistische origine der feiten; daarentegen treft de ontoereikendheid der prosopopesis-metagnomie om een redelijke verklaring van de spiritistische identiteitsbewijzen te geven.

VII. Nieuwe hypothesen door M. Sudre bedacht om zich ondanks alles, op zijn animistisch standpunt te kunnen handhaven (categorie II, III, IV en V)

Nu wij de andere hierboven genoemde categoriën gaan onderzoeken, welke betrekking hebben op de gevallen van „verschijningen van afgestorvenen aan sterfbedden”, van kinderen, welke overledenen zien”, „speciale gevallen van telekinese bij sterfbedden” en „supernormale muziek bij sterfbedden”, wil ik in herinnering brengen mijn boek (‘t welk in de Nederlandsche vertaling getiteld is. Vertaler): „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur”,¹⁾ waarin ik deze gevallen uitvoerig behandeld heb. In dit werk zijn verschillende voorvallen opgenomen, welke niet te verklaren zijn door de prosopopesis-metagnomie, of door welke naturalistische hypothese ook. Toch moet ik mij bij deze reeks verschijnselen eenigszins nader bepalen, daar S. ze (met uitzondering van de derde categorie, waaromtrent hij een veelbeteekenend stilzwijgen bewaart), zij het dan op zijn manier, behandelt.

Toen twee jaren geleden bovenstaand werk in een Fransche vertaling verscheen onder den naam van „Phénomènes Psychiques au moment de la Mort” heeft Sudre er in het nummer van Mei-Juni 1924 der Revue Métapsychique een critiek over geschreven, welke op sommige gedeelten een aaneenschakeling van sophismen en paralogismen is.

Ik diende hem van antwoord in de Revue Spirite van November-December 1924, en weerlegde punt voor punt

¹⁾ Hollandia-Drukkerij, Baarn, 1930.

zijn wonderlijke analyse. Sudre bleef een antwoord schuldig, hij had trouwens moeilijk anders kunnen doen. Nu hij op deze categorieën van verschijnselen, welke hij niet kon negeeren, in zijn boek zinspeelt, merk ik op, dat hij heel voorzichtig en als terloops er eenige woorden aan wijdt, echter toch nog voldoende om uit te laten komen, dat hij eenige van zijn merkwaardigste sophismen van vroeger heeft laten varen. Doch de vruchtbaarheid van zijn scheppenden geest, die zijn fantasie laat gaan, zonder zich om de feiten te bekommeren, heeft hem er weer nieuwe doen ontdekken, nog wonderlijker dan de vorige. En slaagt hij er niet in nieuwe te fabriceren, dan past hij eenige van zijn geliefde „phrases à effet” toe. Zoo b.v. wanneer hij bij de verschijnselen der supernormale muziek gebrek aan goede argumenten heeft, gebruikt hij een reeds vroeger gebezigde „phrase” welke ik toen grondig weerlegd heb. Doch deze weerlegging is zonder effect gebleven, want op blz. 358 vind ik de volgende zin: „Dit zijn verschijnselen welke door het gehoor worden waargenomen, en die eer op de verbeelding werken dan die van het gezicht; getuige de zeeschelpen, waarin men de prachtigste symphonieën kan hooren.”

Toen de auteur voor de eerste maal deze misplaatste vergelijking maakte, heb ik hem voorgehouden, dat men in zeeschelpen geen symphonieën hoort, nog minder mensche-lijke stemmen, doch slechts een eentonig geluid zonder eenige muzikale waarde. Daarna haalde ik nog een onweerlegbaar spiritistisch voorbeeld aan van „supernormale muziek” en besloot met de woorden: „Tegenover deze schitterende supernormale muziek, door alle aanwezigen gehoord, wekt het verbazing, dat S. die wil vergelijken met het eentonig geluid van zeeschelpen, welk geluid dan alleen nog maar gehoord wordt door hem, die de schelp aan het oor houdt en niet door allen tegelijk.

Deze laatste overweging had S. reeds voldoende moeten zijn, om hem er van te weerhouden opnieuw die foutieve vergelijking te maken, maar ziedaar: „brutaalweg” neemt hij ze opnieuw in zijn boek op! Hieruit blijkt, in welke moeilijkheden hij zich bevindt, zoodra hij geplaatst wordt tegenover verschijnselen, welke niet anders dan spiritistisch

verklaard kunnen worden. Dan houdt hij wanhopig vast aan de eerste de beste „phrase à effet”, welke hem in de pen vloeit, zonder er bij na te denken, dat dergelijke onberekenbare zinnen een nadeeligen invloed uitoefenen niet op de zaak die men bestrijdt, maar op den indruk, die bij werkelijk ter zake kundige menschen gemaakt wordt.

Ten opzichte van de „telekinese bij sterfbedden” haalt Sudre op een te beknopte wijze een geval aan, dat ik destijds vermeld heb, en past dan heel voorzichtig zijn oude hypothese toe, versterkt door een nieuwe. Ik zal in 't kort het geval, waar het om gaat, en dat ik in extenso opgenomen heb in mijn boek „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur”, weergeven.

„Dr. Vincent Caltagirone vertelt, dat hij eens met een zijner vrienden, Benjamin Sirchia, overtuigd materialist, een lang gesprek gevoerd had over de mogelijkheid van het voortbestaan na den dood. Bij die gelegenheid beloofde Sirchia hem, dat wanneer hij het eerst zou komen te sterven, hij een teeken van zijn voortbestaan zou geven door aan de lamp, die in de kamer hing, waarin zij zaten, iets te breken. Inderdaad stierf Sirchia het eerst, zonder dat dit Dr. Caltagirone ter oore kwam en hield zijn belofte.

Eerst klonken er tikjes tegen het porceleinen kapje boven het lampegglas, daarna volgde een slag, die het kapje in tweeën spleet, waarbij één stuk in zijdelingsche richting op de tafel gelegd werd, dus op een plaats waar het niet had kunnen liggen als het op een natuurlijke wijze gevallen was, en eindelijk nog een harde slag op de tafel. Opgemerkt moet worden, dat het eerste tikken tegen het kapje begonnen was drie dagen na den dood van Sirchia en zich herhaalde gedurende vijf of zes dagen, tot op het oogenblik waarop men er in slaagde het kapje te breken. Toen dit bereikt was klonk een hevige slag op de tafel, als om aan te geven, dat het gebeurd was. De verschijnselen hielden toen op, waarschijnlijk omdat de belofte gehouden was.”

Ziehier nu hoe Sudre deze feiten in zijn boek bespreekt:

„De metapsychische verklaring bestaat hierin den verwekker te vinden der verschijnselen van telergie (toepassing van kracht op afstand); of het is de stervende die langs fysieken weg op afstand handelde, of het is de getuige zelf, wiens onderbewustzijn van den dood van den vriend verwittigd, de belofte vervult. Zeer waarschijnlijk zijn in het geval Caltagirone agens en waarnemer beide mediamiek.”

Laten wij een oogenblik bij deze verklaring stilstaan. Het betreft hier de oude hypothese der „uitgestelde werking”, welke de auteur in zijn eerste critiek toegepast heeft en die ik toen weerlegd heb. Bij deze theorie neemt men aan dat een telepathisch verschijnsel in staat zou zijn een media-mieken krachtstroom te ontwikkelen bij den waarnemer, welke energie gedurende vijf of zes achtereenvolgende dagen de mogelijkheid zou blijven bezitten zich te doen gelden, terwijl de waarnemer, die nu de agens geworden is, zooals in ons geval, niets bizonders bij zichzelf opmerkt en rustig zijn bezigheden verricht, onderwijl in de eetkamer zich de telekenetische verschijnselen voordoen, waarvan hij dan de verwekker zou zijn. Ik acht het onnoodig een hypothese als deze, die zoozeer op het niet berust, nog te bestrijden en verwijs den lezer naar mijn boven aangeduid artikel. Ik ga nu over tot de tweede hypothese, welke Sudre ter versterking van de eerste heeft te hulp geroepen. Hij verklaart:

„Eindelijk kan men nog veronderstellen dat het teleplastisch fantoom bij het sterven ontstaan in sommige gevallen een van zijn verwekker onafhankelijk bestaan kan leiden, of liever zich voor eenigen tijd kan hechten aan levenden. De experimenteele teleplastie heeft ons niet het bewijs geleverd dat de vormen uitsluitend van den proefpersoon afkomstig waren.”

Wat werkelijk verwondering baart, is, dat dergelijke ver-zinsels als wetenschappelijke hypothesen worden voorgedragen door hen, die vinden dat de spiritistische hypothese onwetenschappelijk is. Het lijkt een grappenmakerij, alles is even fantastisch en absurd bij deze hypothese, en het heeft geen zin aan de weerlegging daarvan zijn tijd te verknoeien, de feiten spreken voor zichzelf. Maar voor ik de feiten te hulp roep, moet ik nog een andere theorie onderzoeken, welke een weinig verder door S. wordt aangehaald. Op blz. 374 bemerkt hij, dat zelfs de bovenstaande hypothese niet geheel voldoende is om op zijn manier de gevallen der spiritistische identificaties te verklaren en hij geeft nog een andere aan, berustende op het feit, dat wanneer een psychometrist een voorwerp in handen krijgt, aan een overledene behoort hebbende, hij in staat is inlichtingen

over deze overledene te geven, alsof het voorwerp gediend had een psychisch contact te bewerkstelligen met den geest van den overledene; op dezelfde wijze als waarop een voorwerp aan een levende behoord hebbende een psychisch contact met het onderbewustzijn van deze doet ontstaan. M. Sudre schrijft:

„Wij naderen hier het hoogtepunt, hier moet de metapsychica¹⁾ het hoofd bieden aan de hypothese van het voortbestaan. Doch, waar het experiment ons geen enkel verschil in de werkzaamheid der clairvoyance doet zien of de persoon leeft of dood is, daar moeten wij aannemen dat de „herinneringsinhoud” van deze laatste voortbestaat... Wij zijn ver van de spiritistische hypothese af.

Deze „herinneringsinhouden” zijn natuurlijk geen levenlooze psychologie van elkaar opvolgende beelden buiten de ruimte, maar het zijn ook geen levende persoonlijkheden. Het bestaat dat wij er aan kunnen toedenken is een onbewust bestaan van somnambulistischen aard, waarin alleen het automatische der herinnering een rol speelt. Om tot eenig leven, op het onze gelijkende, geroepen te worden, moet een mediamiek persoon hun alleen wat van zijn lichaam en misschien wat van zijn geest afstaan.”

En op bladzijde 394:

„Aantoonende gelijk wij dat gedaan hebben, dat de metapsychica hoogstens het bewijs levert van het voortbestaan van een zekere „herinneringsinhoud”, copie van het aardsche bestaan, doch zonder eenige activiteit buiten een menschelijke geest om, die het belevendigt, vernietigt men de grondhypothese van Myers...”

En op bladzijde 413:

„Wij nemen het voortbestaan van de herinnering zonder meer aan, doch hoewel men veronderstellen kan dat het niet slechts een beweginglooze verzameling herinneringsbeelden is en dat het een zekere motorische kracht behoudt, zoo zou deze „herinneringsinhoud” toch nooit een werkelijke persoonlijkheid kunnen voorstellen. Ontdaan van zijn fysieke houvast, vormt het slechts een schim, die vervaagt en verdwijnt. Om weer te kunnen bestaan, moet er een levend organisme zijn, een mediamiek persoon.”

¹⁾ Onder dit woord moet hier worden verstaan de „animistische theorie”. De metapsychica omvat zoowel de animistische als de spiritistische hypothese. (De vertaler).

De twee hypothesen welke hierboven beschreven zijn, vormen de steunpilaren van de anti-spiritistische theorie des heeren Sudre's. Hieruit volgt, dat wanneer wij kunnen aantoonen, op grond der feiten hun verbluffende ontoereikendheid (zonder te spreken van het absurde op het belachelijke af), het gebouw van sophismen en paralogismen door M. Sudre opgericht met het doel hèn te bestrijden, die de groote waarheid verkondigen, dat het voortbestaan der ziel langs experimenteelen weg bewezen kan worden, onvermijdelijk moet ineensorten.

Voor ik echter voorbeelden aan ga halen, wil ik er op wijzen hoe de onweerstaanbare overtuigingskracht der feiten M. Sudre genoodzaakt heeft concessies te doen, die buitengewoon gevaarlijk worden voor de materialistische these, welke hij voorstaat.

Indien het toch waar is, dat men het bestaan moet aannemen van een „teleplastisch fantoom” een soort „copie”-mensch, die zich van het lichaam afscheidt bij het sterven, om daarna een van zijn verwekker onafhankelijk bestaan te leiden, of liever „zich te hechten aan levenden, gedurende zekeren tijd”; indien het verder waar is, dat men deze theorie moet aanvullen door zich te denken „herinneringsinhouden welke voortbestaan en die geen levenlooze psychologie van elkaar opvolgende beelden zijn, doch ook geen levende persoonlijkheden” wanneer men dit alles moet toegeven, dan mogen wij gerust vaststellen, dat degene die door de feiten gedwongen is tot dergelijke uitersten zijn toevlucht te nemen, weldra zijn ongelijk zal moeten erkennen (tenzij hij ongevoelig voor de logica is) en zonder voorwaarden de spiritistische hypothese aanvaarden. Waarlijk, de wonderlijke hypothesen welke hij opstelt zijn tegenover de feiten logisch niet te verdedigen en kunnen slechts de overgang vormen tot de erkenning van het bestaan van een onafhankelijk en bewust geestelijk principe, dat zich bij het sterven bevrijd heeft van het stoffelijk omhulsel.

Ik ga nu tot de feiten over, en noodig M. Sudre uit zijn eigen hypothese toe te passen op het geval Phil Longford, waarin zich een overledene manifesteert een dertigtal jaren na zijn dood, hetgeen er op wijst, dat zoo'n „teleplastisch

fantom" waarover onze auteur spreekt, eer een langdurig bestaan heeft. Bovendien blijkt uit het verhaal, dat het fantoom inplaats van gebonden te zijn aan zijn plaats, bij wijze van een kinder-luchtballonnetje wachtende op een medium om hem een schijn van leven te geven, in staat is op bewuste en intelligente wijze zich aan een onbekende te manifesteren op meer dan 350 mijlen afstand, daar schitterende identiteitsbewijzen te geven en een zoodanige activiteit ten toon te spreiden, dat hij zijn zoon telepathisch weet te beïnvloeden om zodoende de ontmoeting met M. Armour mogelijk te maken. Meer zeg ik er niet van, daar dit reeds meer dan voldoende is om de nieuwe hypothesen van M. Sudre omver te werpen. Laat hij mij het tegendeel bewijzen!

Verder noodig ik hem uit zijn hypothese toe te passen op de gevallen „James Fraser-Eame" en „Miss Warner-George Pelham" en het bewonderenswaardige geval „Oscar Wilde", dat ik in de *Révue Spirite* van 1926, maanden Maart en volgende, behandeld heb.

Ik noodig M. Sudre nog uit zijn hypothesen te toetsen aan het nu volgende geval, waarin men zien kan, dat de geesten van afgestorvenen vrijelijk kunnen handelen „buiten een menschelijke geest om die hen belevendigt" en daardoor het bewijs leveren, dat zij met een eigen wil en onafhankelijk van het medium bestaan.

Ik ontleen deze episode aan het interessante boek van Hannen Swaffer, „Northcliffe's Return", dat kort geleden in Engeland verscheen en waarin de identiteitsbewijzen door wijlen Lord Northcliffe verstrekt met behulp van meerdere mediums, beschreven worden. Er komt nog een ander buitengewoon merkwaardig geval van spiritistische identificatie in voor, dat onverklaarbaar is voor elke materialistische theorie. Dit gevoegd bij de lange reeks soortgelijke gevallen, welke den laatsten tijd zijn waargenomen.

Te Londen woont een beschaafde dame, Mrs. Gibbons Grimling, welke zich met ijver en toewijding bezig houdt met de metapsychische onderzoekingen en wekelijks drie seances van een uur met haren zoon Denis, en soms ook met hare vriendin Mrs. Leonard houdt, om te trachten hare gaven voor de „directe stem" te ontwikkelen. Haar geduld

werd op een zware proef gesteld, want gedurende drie jaren was niet de minste aanwijzing merkbaar, dat men kans van slagen had. Op een avond evenwel klonk uit den hoek der kamer een zwakke stem: „Mama”. Het was de stem van haar zoon Cedric, heel jong gestorven. Vanaf dien dag ontwikkelde het verschijnsel der „directe stem” zich snel bij Mrs. Gibbons Grinling, en bereikte weldra een zeldzame volmaaktheid, zoodat de zich manifesterende geesten geen trompet meer noodig hadden om de trillingen te concentreren, maar vrijelijk, en met het timber der stem dat hen eigen was bij hun leven, konden spreken.

Op zekeren avond manifesteerde zich Lord Northcliffe en verzocht het medium den journalist Hannen Swaffer in den kring uit te noodigen omdat hij hem wenschte te spreken. Mrs. G. G. kende natuurlijk Lord Northcliffe van naam, doch had nooit van een journalist Hannen Swaffer gehoord. Zij wendde zich om inlichtingen tot Mrs. Leonard, hare vriendin en deze nam op zich H. S. te waarschuwen en aan Mrs. G. G. voor te stellen. Swaffer nam deel aan één dezer seances met Miss Louise Owen en Mrs. Osborne Leonard.

De seance ving aan in de kamer welke door een lampje aan het plafond eenigszins verlicht was, doch na eenige minuten klonk uit den hoek der kamer de stem van „Cedric”, „het licht is te sterk”. M. Swaffer stond op en wierp tegen de lamp, welke tamelijk hoog hing, eenige zakdoeken, waarvan er twee bleven hangen, en daardoor het licht temperden. Swaffer vervolgt nu:

„Oogenblikkelijk hierna hoorde ik de stem van Lord Northcliffe, die mij aan het oor fluisterde: „Hier is bij mij Doris.” Om dit te kunnen begrijpen, moet ik er aan toevoegen, dat eenige dagen tevoren, tijdens een seance met Mrs. Leonard, ik aan Lord N. gevraagd had of er zich in de sferen ook iemand bevond, waar ik zeer aan gehecht was geweest. En ik had er bij gezegd: „Begrijp je wie ik bedoel?” — Hij had geantwoord: „Ja, en deze persoon bevindt zich werkelijk bij mij.” Ik had geen naam genoemd, maar hij sprak gedurende eenigen tijd over haar en „Féda” voegde er bij, dat zij wist dat de vriendin waarover het ging „veel geleden had tijdens haar aardsche bestaan”.

Het is dus duidelijk, dat Lord Northcliffe, zoodra de ge-

legenheid zich voordeed, mijn vriendin naar een seance bracht, waar zij met mij zou kunnen spreken; hoewel ik hem dit niet gevraagd had.

Eenige oogenblikken later deed zich een vrouwenstem hooren, die zich tot mij richtte en zeide: „Ik ben het Doris, die met je spreekt. Ik bevind mij opnieuw in je tegenwoordigheid. Herinner je je de plaats nog, waar je me ontmoet hebt?” — „Ja” antwoordde ik, en om het mij te herinneren moest ik een kwart eeuw in mijn gedachten terug gaan.

Miss Owen vroeg: „Is dit de eerste maal dat je je manifesteert?” „Ja” antwoordde zij, en vervolgde: „Ik heb een veelbewogen leven gehad. Mijn kind staat op het punt in Engeland terug te komen... Hij mag niets weten... Bewaar het geheim...”

Ik heb heel goed begrepen wat zij bedoelde. In dit bericht van de overzijde vroeg men mij zorg te dragen voor iemand, die zeer door de zich manifesterende bemind werd. Waarop gezinspeeld werd was mij alleen bekend. Opgemerkt moet worden, dat ik dikwijls bij mij zelf overwogen had, moet ik de zaak aan den jongeman bekend maken, of niet...”

Laten wij niet trachten de overigens zeer doorzichtige sluier op te heffen, die het geheim van een doode bedekt, geheim slechts aan den ondervrager bekend. Mijn taak bepaalt er zich toe aan te toonen om welke redenen het boven beschreven voorval een zuiver spiritistisch feit daarstelt, niet te verklaren door de hypothese der prosopopesis-metagnomie, desnoods gecombineerd met de twee nieuwe door den auteur uitgevonden hypothesen.

Vooraf moet ik op een interessante bijzonderheid wijzen, welke zich steeds opnieuw voordoet bij de lange serie seances door Swaffer in zijn boek weergegeven, n.l. het ononderbroken herinneringsvermogen van Lord Northcliffe, die van het eene medium naar het andere medium steeds weet wat hij gedaan en gezegd heeft tijdens een vorige manifestatie, zooals men dit van een zelfstandige geestelijke individualiteit kan verwachten. Dit komt in 't bijzonder aan het licht waar de betreffende geest zich niet alleen de dingen herinnert, doch juist doordat hij zich herinnert, den bezoeker een verrassing wil bereiden, door een medium op te zoeken, die de overleden vriendin in staat zal stellen een mondeling gesprek met haar nog levenden vriend te houden.

Eenmaal dit medium gevonden, manifesteert hij zich aan

haar, en spreekt den wensch uit, dat men iemand tot den kring zal uitnoodigen, wiens naam hij opgeeft, die nòch door het medium, nòch door een der aanzittenden gekend wordt. Denken wij een oogenblik over de theoretische beteekenis van deze details na.

Het zoeken en vinden van een medium, dat voor zijn doel geschikt is en daarna de ontmoeting die hij voorbereid heeft, bewijzen, meer dan ooit, dat de persoonlijkheid, die deze dingen deed, een geestelijk en van het medium onafhankelijk wezen was. Deze persoonlijkheid had nagedacht en gehandeld niet met de hulp van een medium, doch zonder een menschelijke geest die hem belevendigt, hetgeen blijkt uit het feit, dat hij zijn activiteit ontwikkeld had in den tijd, die tusschen twee seances verlopen was, dus eenige dagen.

Onder dergelijke omstandigheden is het duidelijk, dat de hypothese der prosopopesis-metagnomie, versterkt met die van het tijdelijk voortbestaan van een „onbewust teleplastisch fantoom”, geholpen door die van het „voortbestaan van een herinneringsinhoud, copie van het aardse bestaan, doch zonder eenige activiteit buiten een menschelijke geest om, die het belevendigt; is het duidelijk, zeg ik, dat de opeenhooping van fantastische hypothesen niet van toepassing is op de supernormale werkingen, welke plaats vinden buiten de seance om, buiten eenig mediamiek contact om en buiten eenigen psychischen invloed van levenden om. Ook moet de theoretische waarde niet uit het oog verloren worden van het feit, dat een „onafhankelijke stem” den wensch uitte, een onbekend persoon tot de seance uitgenoodigd te zien.

Vanwaar kwam de naam van den onbekende levende persoon die men met een bepaald doel bij de seance tegenwoordig wenschte?

Een nieuwe puzzle voor de hypothesen-combinatie.

Blijft nog over het geheim van de overledene, en haar wensch daaromtrent. Zij zegt tot Swaffer: „Mijn kind mag niets weten... Bewaar het geheim...” Wanneer men bedenkt, dat deze wensch niet die van den bezoeker was die juist er over dacht alles den jongen man bekend te maken; wan-

neer men verder bedenkt dat dit een wilsuïting was vanuit het hiernamaals, en Swaffer de eenige om deze naar waarde te kunnen beoordeelen, mij dunkt, dan kan men geen oogeblik in twijfel staan ten opzichte van de hypothese, welke die feiten recht laat wedervaren. Ten slotte moet er de aandacht op gevestigd worden, dat de persoonlijkheden Doris en Lord Northcliffe spraken met het karakteristieke stemgeluid dat zij bezaten tijdens hun aardsche leven, hetgeen juist op M. Swaffer zulk een diepen indruk maakte.

Dit is de episode, welke ik in 't bijzonder de critiek van M. Sudre onderwerp, hem er daarbij op attent makende, dat zich in mijn classificatie van verschillende gevallen een groot aantal soortgelijke voorbeelden bevinden, die door geen gewone natuurlijke hypothese te verklaren zijn.

Wanneer men tot een wetenschappelijke oplossing van dit vraagstuk wil komen is het duidelijk, dat men daartoe de vergelijkende analyse moet toepassen, hetgeen ik steeds gedaan heb. Daarentegen ziet men onverbeterlijke uitvinders van theoriën in het kamp der tegenstanders, lichtvaardig hun fantastische hypothesen ten beste geven zonder zich te bekommeren om hun werkelijke verklaringsmogelijkheden tegenover de feiten. Deden zij anders, zij zouden spoedig opmerken dat hun antispiritistisch geploeter berust op zandgrond, en zelfs op niets, en zij zouden voorkomen in weinig eervolle posities te geraken.

VIII. Verschijningen van overledenen aan sterfbedden

Er toe over gaande om te onderzoeken wat M. Sudre te vertellen heeft van de „Verschijningen van overledenen aan sterfbedden”, constateerde ik, dat hij de eerste bedenking, welke hij bij de critiek van mijn boek tegenwierp, heeft laten varen, doch een tweede, die om dezelfde reden als de eerste even ongegrond was, heeft gehandhaafd. Hij biedt ons nu die tweede hypothese onder een eenigszins gewijzigden vorm aan en door er een meer algemeen karakter aan te geven, hoopt hij haar onaantastbaar te maken; doch wanneer hij dat denkt vergist hij zich deerlijk.

Ziehier de nieuwe opstelling van het oude argument:

„Bozzano heeft drie groepen van verschijnselen verzameld, welke hij als onweerlegbaar (spiritistisch) beschouwt... Wij zien niet in, waarom die niet metapsychisch (hier bedoeld als animistisch) verklaard zouden kunnen worden. Wij weten, dat een critieke toestand van het lichaam, de telepathische vermogens gunstig beïnvloedt. Wanneer verschijningen aan een sterfbed worden waargenomen is het waarschijnlijk de stervende die ze voortgebracht heeft. Hij heeft dan de beelden verstoffelijkt van hen, die hem dierbaar zijn, en welke volgens de religieuze tradities zijn gegaan naar een land, dat ook hij weldra zal gaan bewonen. Zelfs wanneer zijn geestelijke vermogens zijn opgeheven, kan nog zijn onderbewustzijn een groote activiteit ontwikkelen. Wanneer de personen, wiens beelden gezien worden, destijds die plaats bewoond hebben, kunnen de psychische sporen die zij hebben nagelaten, tot het ontstaan van het verschijnsel bijdragen. Bozzano verklaart dat bij de telepathie het fantoom van den agens den waarnemer verschijnt. Hier heeft het omgekeerde plaats; doch wij hebben met geen telepathie te doen en de verschijningen zijn van objectieven aard" (blz. 357).

Ten opzichte van de laatste bemerking doet het vreemd aan, dat Sudre niet ingezien heeft dat de eenige animistische hypothese welke eenigszins kans van slagen heeft, juist die der telepathie is onder invloed der gedachten van aanwezig en afwezig, welke in dit oogenblik naar de stervende gericht zijn; doch eenmaal deze hypothese (in de meeste gevallen onhoudbaar) uitgeschakeld, er alleen die theorie over blijft, welke de aanwezigheid ter plaatse aanneemt van de overledenen, welke gezien worden. Het doet mij daarom genoegen, het voor een keer met mijn tegenstander eens te zijn, welke door zijn uitlating, dat wij niet met telepathie te doen hebben, de juistheid der spiritistische theorie erkent, zij het dan zonder de bedoeling daartoe te hebben.

Om het bewijs te leveren van hetgeen ik zeg, zie ik mij genoodzaakt een passage aan te halen uit mijn vorige weerleggingen, waarin eerst de hallucinatie-hypothese, welke door mijn tegenstander toegepast werd, en daarna die der teleplastie, welke hij nog toepast, als onjuist worden aangetoond.

Ik drukte mij toen als volgt uit:

„Een weinig verderop, ter zake der „verschijningen van

overledenen aan sterfbedden" merkt mijn bestrijder op:

"Bozzano voegt er dit argument aan toe: „Indien deze verschijnselen tot oorzaak hadden de gedachte van den stervende, gericht op hen die hem lief zijn, zou deze in plaats steeds de verschijningen van overledenen te zien, eer die van levenden moeten waarnemen; dit nu gebeurt nooit!"

(Sudre) „Wat weet hij daarvan? De verschijningen van levenden komen dikwijls voor in de geschiedenis der metapsychica." Ik haast mij den uitroep te beantwoorden door er op te wijzen, dat ik werkelijk competent ben op het gebied van de classificatie der feiten en dat, hetgeen ik beweer, steeds het resultaat is der vergelijkende analyse van een groot aantal verzamelde feiten. Bij het geval dat ons bezig houdt toonen mij de feiten dat de verschijnselen van „verschijningen van levenden" zich tamelijk regelmatig voordoen, doch tevens, dat „verschijningen van levenden aan sterfbedden" nooit voorkomen, hier is althans geen voorbeeld van bekend. En juist deze laatste bijzonderheid heb ik in het licht willen stellen in de bewuste weerlegging, zoodat de opmerking van mijn tegenstander als zouden de „verschijningen van levenden dikwijls voorkomen in de geschiedenis der metapsychica", noch een weerlegging, noch een tegenwerping is, doch eenvoudig het aangeven van verschijnselen, welke door geen enkele onderzoeker zullen ontkend worden.

Bij mijn classificatie dezer gevallen komen vijf gebeurtenissen voor waarin de stervenden het fantoom van personen zagen, welke naar de meening der aanwezigen nog in leven waren. Maar in alle vijf gevallen bleken de personen welke door de stervenden gezien werden, sinds korten tijd overleden te zijn (varieerende van negen dagen tot vijf maanden) en zulks buiten weten der aanwezigen, de zieken inbegrepen. Dit is zeer merkwaardig en draagt er toe bij, de waarde van het bewijs door de ontkenning, n.l. dat er geen gevallen bekend zijn van „verschijningen van levenden bij sterfbedden" te verhoogen."

Ik trok dus de volgende conclusie:

"Waar uit de vergelijkende analyse der feiten blijkt, dat bij de fenomenen van „verschijningen van overledenen aan sterfbedden" zich geen „verschijningen van levenden" voordoen, hetgeen toch dikwijls zou moeten gebeuren, indien deze verschijningen gedachtebeelden van den stervende waren, zoo volgt hieruit, dat deze laatste hypothese niet toegepast kan worden en men in die verschijningen onafhankelijke geestelijke wezens moet zien."

Deze conclusie vernietigt nog een andere hypothese van Sudre. Hij zegt: „Als doorslaand argument schrijft Bozzano: „Eenige zeldzaam voorkomende uitzonderingen daargelaten, is

het steeds het fantoom van den agens dat zich manifesteert aan den waarnemer, terwijl in de gevallen van „verschijningen van overledenen aan sterfbedden” deze regel juist omgekeerd is.”

Dit argument vervalt gelijk de andere wanneer men de telepathie uitschakelt en er voor in de plaats stelt „teleplastische verschijnselen opgewekt door de onderbewuste verbeeldingskracht van den stervende”, gelijkende op die welke men bij materialisaties-seances verkrijgt.

Om deze fantastische tegenwerping te ontzenuwen, is het voldoende de voorafgaande weerlegging toe te passen. Het feit, dat geen gevallen bekend zijn van „verschijningen van levenden”, hoewel de stervende dikwijls sterk aan geliefde afwezige personen denkt, bewijst dat de verschijningen van overledenen geen gedachtebeelden zijn en men er dus de geesten van afgestorvenen in moet zien.”

Zoo luidden mijn argumenten van toen. Wanneer mijn tegenstander het voornemen had gehad zijn inzichten te handhaven, moest hij beginnen de onjuistheden in mijn bewijsvoering aan te toonen. Dit heeft hij niet gedaan, doch gaat kalm door zijn sophismen te verkondigen.

Hoe moeten wij dit eigenaardige gebrek aan gevoel voor logica in onzen schrijver verklaren? Of hij is overtuigd gelijk te hebben, en dan moet hij dat bewijzen, of hij weet voor zichzelf dat hij ongelijk heeft, waarom dan er mede voortgegaan ongegronde argumenten aan te voeren? Is hij onlogisch? Is hij partijdig? Ik spreek mij hier niet over uit, doch ik herhaal, dat, wanneer de metapsychisten, groot en klein, voortgaan streng logische argumenten te negeeren die hun sophismen vernietigen en voortgaan deze te gebruiken alsof zij die argumenten wel weerlegd hadden, de vooruitgang der metapsychische wetenschap alleen te danken zal zijn aan den arbeid der spiritisten, daar de voorgangers der spiritistische beweging steeds rekening gehouden hebben met de gerechtvaardigde tegenwerpingen der metapsychisten.

Voor ik aan een ander onderwerp begin, acht ik het dienstig een voorbeeld te geven van „verschijningen van overledenen aan sterfbedden” voor hen, die nog niet goed dit vraagstuk mochten kennen. Om niet in herhaling te vallen kies ik er een van die, welke plaats hebben gevonden na

het verschijnen van mijn boek „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur”, doch maak er den lezer wel op attent, dat de meest overtuigende zich in bovenstaand boek bevinden. ¹⁾

Ziehier dus een uittreksel uit het „Journal of the Society for Psychical Research” (deel XXI, blz. 345—349). Het feit is gerapporteerd door Prof. William Barreth en zijn vrouw, dokteres, die er getuige van was. Prof. Barreth schrijft:

„De gevallen van „helderziendheid van stervenden”, wanneer deze het fantoom waarnemen van een hunner bloedverwanten, wiens dood hun onbekend is, vormen een van de meest overtuigende bewijzen van het voortbestaan. Ik heb eenige indruk-makende voorbeelden verstrekt in mijn boek „On the Threshold of the Unseen”, en verschillende andere zijn te vinden in de „Proceeding” van onze vereeniging. Prof. Richet zelf erkent dat deze gevallen zeer belangrijk zijn, en beter te verklaren door de spiritistische hypothese dan door die der „cryptesthesie” en voegt er aan toe. „Van alle aangevoerde feiten om het voortbestaan te bewijzen, zijn deze (n.l. de visioenen van stervenden) het meest verontrustend (voor de materialistische these).

Wij moeten er natuurlijk rekening mede houden, dat hallucinaties tijdens het stervensuur niet zeldzaam zijn, en bijgevolg de psychische staat van den stervende ze zou kunnen opwekken; daarom zijn die gevallen theoretisch het belangrijkste waarin de zieltogende, het beeld van een gestorvene ziet, wiens overlijden hem onbekend is.

Het bijzondere in het geval 't welk ik ga verhalen is gelegen in het feit, dat men de uiterste voorzorgsmaatregelen genomen had om te voorkomen, dat de stervende kennis zou krijgen van het overlijden van de persoon, die hem verscheen. De gebeurtenis is mij onmiddellijk overgebracht door mijn vrouw en had plaats in het „Hôpital de la Maternité de Clapon”, waar zij verloskundige is.

In de maand Januari 1924 ontving mijn vrouw een spoedbericht van Dr. Philips interne van het hospitaal, waarin men haar verzocht aan het bed van eene vrouw in barensnood te komen, welke door hartzwakte in doodsgevaar verkeerde. Het kind werd gered, maar het was niet mogelijk de vrouw in het leven te behouden, en langzaam vlood het leven. Lady Barreth schrijft:

„Toen ik de zaal binnentrad waar Mrs. B. lag, reikte zij mij de hand en zeide: „Ik dank u voor alles wat gij voor mij en mijn kindje gedaan hebt. Is het een jongetje of een meisje?”

¹⁾ Hollandia-Drukkerij, Baarn, 1930.

Mij daarna gejaagd de hand drukkende, zeide zij: „Ga nog niet heen! Ik smeeek er u om." Eenige minuten later naar de deur ziende zuchtte ze: „Oh! verhinder toch, dat het zoo donker wordt! Het was al niet erg licht en het wordt steeds duisterder!" Eenige oogenblikken daarna keek zij naar boven, glimlachend en heel gelukkig, en riep uit: „Oh! wat is dat mooi! Het is een sprookje." Ik vroeg haar: „Wat is er zoo mooi?" Zij antwoordde: „Wat ik zie? Schitterende wezens, omringd door een prachtig licht." Daarna vestigde zich haar blik op een hoek in de zaal en met een levendige verwondering riep zij uit: „Wat is dat? Daar is vader. Hij zegt mij, dat hij gelukkig is en dat ik mij klaar moet maken om bij hem te komen... Oh! Wat is dat alles mooi! 't Is jammer dat mijn man er niet bij is." Haar vader was eenigen tijd vroeger gestorven.

Men liet den man der stervende halen en vol blijdschap sprak zij over hun kindje. Daarna deed zij hem een weinig op zij gaan, opdat zij „dat schitterende licht zou kunnen zien." Eenigen tijd hierna gaf zij vredig en gelukkig den geest.

Om nog nadere gegevens te kunnen verkrijgen schreef ik aan de Directrice van het hospitaal, en die deelde mij nog een voorval mede, dat uit theoretisch oogpunt beschouwd hoogst belangrijk is. Zij zeide:

„Eenige oogenblikken voor het overlijden van Mrs. B. bevond ik mij met haar man en haar moeder aan haar bed. Haar man had zich over haar heengebogen, en sprak eenige woorden, doch zij drukte hem zacht op zij en zeide: „Oh, beneem mij niet dat schoone licht, het is zoo prachtig!" Hierna richtte zij haar blik in mijn richting naar een bepaald punt in de ruimte en zeide: „Hè! Vida is hier!" daarmede bedoelende één harer zusters welke drie weken geleden gestorven was, doch waarvan de zieke onkundig was gebleven."

Prof. Barrett schreef aan de moeder, welke in de volgende termen het verhaal van het visioen van „Vida" bevestigde:

„De meest aandoenlijke gebeurtenis is die, welke betrekking heeft op het overlijden van mijn lieve dochter Vida, welke sinds verscheidene maanden hulpbehoevend was, en overleed 25 Dec. 1923, dus achttien dagen voor den dood van Doris (Mrs. B.). Deze laatste was op dat tijdstip reeds ernstig ziek, en de Directrice van het hospitaal waarschuwde ons, dat wij vooral de zieke van het sterven van haar zuster onkundig moesten laten. Wanneer wij haar bezochten, legden wij onze rouwkleeding af. Bovendien werden alle brieven welke men haar schreef aan haar man afgegeven, om te zien, of er niet op den dood van haar zuster gezinspeeld werd.

Na de bevalling ging mijn dochter weldra hard achteruit en op een oogenblik zeide zij: „Het wordt al maar donkerder

om mij heen, ik zie u bijna niet meer." Iets later scheen haar gezicht als door een schitterend licht verhelderd te worden, en ik begrijp nu, dat een oogenblik de hemel voor haar geopend werd. Het aanschouwen van de schoonheid van dat ge-laat was verheffend. Mijn lieve dochter zeide: „Wat een prachtig schouwspel, schitterend! Kunt u het niet zien, zooals ik het zie?" Daarna richtte zij haar blik op een bepaald punt in de ruimte en zeide: „Vader is hier bij mij. Hij is gekomen, want hij wenscht mij bij zich te hebben. Hij voelt zich zoo alleen." Zij richtte het woord tot hem en zeide: „Ik kom, ik kom!" Hierna richtte zij weer het woord tot mij: „Oh, als u eens wist, hoe dicht hij bij ons is!" Opnieuw wendde zij haar blik in die richting en riep vol verwondering uit: „Hé, Vida is bij hem!" Daarna tot mij: „Weet u, dat Vida bij hem is?" Nu weer tot haar vader: „Ik weet, gij wenscht dat ik bij u zal zijn, ik kom, ik kom!" Hierna mompelde zij eenige afscheidswoorden, die wij niet hebben kunnen opvangen."

Naar aanleiding van dit interessante geval breng ik in herinnering, hetgeen ik reeds tegenover Sudre heb opgemerkt, dat er geen geval bekend is, waarin aan een stervende het fantoom van een levende verschenen is, hoe groot het verlangen ook was, voor het sterven de levende te zien. Dit is van groote theoretische waarde, daar hierdoor de verklaring, welke gebaseerd is op „het verlangen van den zieltogende naar de personen wiens beelden hij daarom ziet" te niet doet.

In bovenstaande gebeurtenis waren de aanwezigen van het sterfgeval op de hoogte. Dit neemt niet weg, dat de spiritistische waarde van het geval zeer groot is, daar een gedachte-overdracht van de aanwezigen op de stervende bijna niet denkbaar is. Indien dit zoo ware, zou de gebeurtenis zich op geheel andere wijze hebben toegedragen. Mocht iemand nog deze verklaring aannemelijk achten, dan zou hij moeten beginnen met de gevallen te verklaren, waarbij geen enkele aanwezige den dood van de zich manifesteerende kende. En waar hij er zeker nooit in zou slagen deze met behulp der gewone natuurlijke hypothesen tot klaarheid te brengen, zou hij toch gedwongen worden te erkennen, dat de „verschijningen van overledenen aan sterfbedden" slechts op één wijze te verklaren zijn, n.l. door de werkelijke aanwezigheid ter plaatse van den overledene aan te nemen.

Tot steun van deze conclusie herinner ik er nog aan, dat in mijn boek „Psychische Verschijnselen in het Stervensuur” gebeurtenissen beschreven worden, welke nog overtuigender zijn dan het geval door Prof. Barrett aangehaald. Zoo bijvoorbeeld wanneer heele kleine kinderen, die bij het sterfbed van een ander kind van hun leeftijd tegenwoordig zijn, de beelden van afgestorvenen zien welke door de aanwezigen herkend worden; deze gevallen zijn op zichzelf reeds voldoende om de telepathie- en hallucinatie-hypothese van den stervende of van den waarnemer, vooral wanneer dit kinderen zijn van minder dan vijf jaren welke van den dood niets afweten, en zichzelf in die richting dus niet kunnen suggereeren om zoodoende het visioen van overledenen op te wekken, voorgoed uit te schakelen.

De waarschijnlijkheid van de juistheid der spiritistische hypothese is bij deze categorie verschijnselen voor ieder zoo groot, dat zelfs de onpartijdige Prof. Richet de loffelijke openhartigheid had dit eerlijk te erkennen.

IX. Verschijnselen van Xenoglossie, VIe en VIIe categorie

Mijn critische analyse der tegenwerpingen van Sudre betreffende de categoriën der spiritistische manifestaties vervolgende „moet ik mij nu bezighouden met de zesde en zevende categorie waarin gegroepeerd zijn de gevallen van „overledenen welke spreken en schrijven in talen, onbekend aan het medium, en soms aan alle aanwezigen” (Glossolalie of Xenoglossie) en die „waarin de overledenen schrijven met het handschrift dat hen eigen was, tijdens hun aardsche leven.”

De gevallen van Glossolalie worden door Sudre nog vluchtiger behandeld dan die der andere categoriën. Hij schrijft:

„Een geval waarbij de proefpersoon een taal spreekt, die hij zegt niet te kennen moet onderzocht worden, alsof men met een geval van cryptomnesie (geheugen van het onderbewustzijn) te doen heeft.

Flournoy heeft daar voorbeelden van gegeven, in 't bijzonder het geval van een oude dame, die in een ijelenden toestand, Hindoustansch begon te spreken, welke taal zij sinds haar vierde jaar, toen zij Indië verliet, niet meer had hooren spreken.

Hélène Smith had, wat zij wist van het Sanskriet uit een dictionnaire opgenomen, waarin zij had zitten bladeren, of uit eenig ander geschrift.

De proefpersoon van Richet schreef modern Grieksche zinnen welke als voorbeelden te vinden zijn in de dictionnaire van Bysantius. De gemaakte fouten bleken niet van grammaticalen aard, doch leken ontstaan alsof de letterteekens van verre gezien en zoo goed mogelijk nageschreven waren door iemand, die het Grieksch niet kent.

In het uiterst zeldzame geval dat de proefpersoon antwoord geeft op vragen, gesteld in een taal die hij niet geleerd zou hebben, moeten wij aannemen, dat hij uit de herinneringen put van hem, dien hij voorstelt."

Deze wijze van voorstelling toont duidelijk aan, dat Sudre geen diepere studie van het thema gemaakt heeft, dat hij behandelt, want hij bepaalt zich tot de twee vormen van Xénoglossie, die spiritistisch geen waarde hebben, n.l. die welke door de cryptomnesie te verklaren zijn, en die, waarin het medium antwoordt op vragen, in een voor hem onbekende taal gesteld.

S. beschouwt deze laatste gevallen als zeer zeldzaam, terwijl men ze telkens kan meemaken, wanneer een hypnotiseur zich in nauw contact met het sujet bevindt. Het verschijnsel wordt verklaard door het feit, dat de helderziende proefpersoon, de beteekenis der woorden welke tot hem gesproken worden, niet begrijpt, doch in de hersenen de gedachten leest, welke door de woorden tot uiting komen.

De gedachte toch, in zijn psycho-physischen vorm van „trillingstoestand" der hersensubstantie (of van het périsprit) moet noodwendig bij alle denkende wezens gelijk zijn, onverschillig in welke taal de gedachte uitgedrukt wordt.

De onoverkomelijke moeilijkheid om een naturalistische verklaring der verschijnselen van Xénoglossie te geven, begint wanneer het medium niet alleen de vragen begrijpt, die men tot hem richt in een voor hem vreemde taal, doch ook gemakkelijk in die taal antwoordt en converseert. Op dit punt heeft S. zich niet durven uitspreken; ik druk mij in die termen uit, omdat men niet veronderstellen kan, dat hij de gevallen van dien aard niet kent, daar zij vooral den laatsten tijd bij herhaling zijn voorgekomen. In de nummers van Juni en Juli 1925 heb ik in de „Revue Spirite"

eenige voorbeelden geciteerd uit het boek van H. Dennis Bradley: „Towards the Stars”, waarin de zich manifesterende geesten een geregeld gesprek voeren met de aanzittenden in hun dialect, de een een Bask, de ander een Kelt. In het tweede werk van denzelfden schrijver: „The Wisdom of the Gods” kan men nog andere interessante voorbeelden van dezelfde soort vinden, waarin de zich manifesterenden door middel van de „directe stem” in de Fransche, Duitsche, Italiaansche, Deensche, Russische, Chineesche en Japansche taal spreken. Twee malen is het voorgekomen, dat men den communiceerenden geest, die het gesprek in het Engelsch, de taal van het medium, begonnen was, ter contrôle verzocht in zijn moedertaal te vervolgen, hetgeen onmiddellijk gebeurde. Bij een andere gelegenheid richtte een Russische dame, die in Denemarken getrouwd was, het woord in het Deensch tot een geest, doch deze, zich bekend makende als haar overleden broeder, zeide: „Ik ben Oskar, laten wij Russisch spreken.” En het gesprek werd voortgezet in de Russische taal.

Om niet te lang uit te wijden over een zaak, die zóó duidelijk is, zal ik slechts één voorbeeld geven, waarin het gesprek plaats had in het Japansch.

Op den avond van den 18en Maart 1925 inviteerde men bij een seance de Japansche dichter Gonnoské Komai, en M. Bradley meldt over dien avond het volgende:

„Het meest dramatische gedeelte van de seance vond plaats toen een „stem” zich richtte in het Japansch tot M. Gonnoské Komai. Tweemaal viel de megaphoon op den grond vóór de geest voldoende kracht bezat om zijn stem te materialiseeren. Voor de derde maal kwam de hoorn vlak voor M. Komai, raakte hem twee of driemaal aan, waarna men door de hoorn deze woorden hoorde: „Gonnoské, Gonnoské!”

Dit noemen van zijn naam maakte op M. Komai een diepen indruk, om welke reden zullen wij direct zeggen.

De stem werd weldra krachtiger en gaf een naam te kennen: „Otani”. Nu de identiteit was vastgesteld ontspon zich een kort gesprek in de Japansche taal, waarbij de overledene vooral over zijn kinderen sprak.

Later gaf ons M. Komai een belangrijke bijzonderheid te kennen betreffende het feit, dat de zich manifesterende geest hem bij den naam genoemd had: „Gonnoske! Gonnoské!” Volgens

Japansch gebruik hebben slechts de oudste broeder en de vader en moeder het recht bij het groeten den voornaam te gebruiken. Het is merkwaardig dat de geest die zich aan M. Komai manifesteerde, dat recht had, want het was zijn oudste broeder, die sinds kort overleden was.

Toen deze geest zich teruggetrokken had zeide „Bert Everett” (de geleidegeest) tot M. Komai: „Bij uw broeder is ook uw moeder”.

In aansluiting hiermede is het nog de moeite waard op te merken, dat M. Komai een jonge man is, zoodat niemand kon vermoeden, dat zijn moeder en zijn broeder reeds overleden waren. Onnoodig er bij te voegen, dat de aanwezigen niets van M. Komai noch van de taal welke hij spreekt, afwisten.

Ik beschouw deze episode, waarin Japansch gesproken werd, en zeer merkwaardige identiteitsbewijzen werden verstrekt, als een van de schoonste bewijzen, tot op onze dagen verkregen, voor het voortbestaan.” (Ibid. blz. 305—306).

Het is duidelijk dat in het geval door M. Bradley weergegeven, als in die met het medium Valantine (die geen andere taal kent dan de zijne, terwijl met hem door de „directe stem” in zeven talen en twee moeilijke dialecten gesproken is) de hypothese der „cryptomnesie” volkomen uitgesloten is. Het is voldoende even over dit onderwerp na te denken, om tot de conclusie te komen, dat er geen enkele andere animistische theorie overblijft om te hulp geroepen te worden. Tevens zal men moeten erkennen, dat, al kan een medium een taal begrijpen, die hij niet kent, daar hij de gedachten van den ondervrager kan lezen, dit nog geen taal spreken is. Hiertoe moet het medium haar leeren, omdat, waar de structuur van een taal iets abstracts en niet in de hersenen waarneembaar is, clairvoyance hier onmachtig wordt.

Het is nu aan Sudre om aan te toonen, dat, wanneer een medium zich in een onbekende taal uit, deze zijn kennis ontleent aan het onderbewustzijn van den ondervrager, d.w.z. dat hij het mirakel volbracht heeft, waar te nemen wat niet is.

Opgemerkt dient nog te worden, dat de overledenen niet alleen hun moedertaal spreken, maar zij doen dit met hetzelfde stemgeluid, gebruiken dezelfde uitdrukkingen en met dezelfde eigenaardigheden als tijdens hun leven, terwijl zij

zich dikwijls zelfs kleinigheden nog herinneren, of anderen in herinnering brengen.

De spiritisten kunnen nog een andere bijzonderheid naar voren brengen, die alleen al in staat zou zijn de strijdige hypothese te vernietigen; er zijn gevallen van Xénoglossie bekend, waarin de intelligentie sprak en schreef in een taal, die aan allen onbekend was. Wanneer ik verderop spreken zal over materialisaties, zal ik eenige voorbeelden van deze soort aanhalen.

Het lijkt mij wel toe, dat de nederlaag der prosopopesis-metagnomie volkomen is, wanneer deze toegepast wordt op de verschijnselen van Xénoglossie.

* * *

Laten wij nu eens zien wat Sudre weet te zeggen over de gevallen waarin de „intelligenties schrijven met het handschrift dat hen eigen was tijdens hun leven”. Bij herhaling zinspeelt hij er op in zijn werk, doch telkens in 't voorbijgaan, en vergenoegt hij zich er dan mede een vernietigend vonnis uit te spreken, zonder er nader op in te gaan. Op blz. 353 merkt hij het volgende op:

„Waar het handschrift niet anders is dan een systeem van herinneringen, moet men zich niet verwonderen wanneer een medium de handteekening van een overledene kan weergeven, en is het zelfs niet noodig het geval van den pastoor Burnier en den burgemeester Chaumontet aan de „cryptomnesie” (bezoek van Mlle Smith aan Chessenax niet ver van Genève) toe te schrijven, om geen geloof behoeven te slaan aan een manifestatie van den geest van Burnier en Chaumontet.”

En op blz. 291:

„Men zou zich kunnen verwonderen... over de wedergave van een handschrift, 't welk gelijkt op dat van den overleden persoon... doch een handschrift is niet anders dan een psychomotorisch verschijnsel.”

Deze radicale uitspraak, die niet meer is dan een uitdrukking zonder beteekenis, zou dan in het idee van den schrijver het brandend vraagstuk moeten oplossen!

In de *Revue Metapsychique* van Jan.-Febr. 1926 deed zich een mooie gelegenheid voor den schrijver voor; het betrof het Oostenrijksch medium Schermann, die in

psychometrisch rapport met een persoon gekomen zijnde, er in slaagde langzaam, alsof hij een woord vóór hem naschreef, de handteekening van dezen persoon na te bootsen. Dit was genoeg om den schrijver triomphantelijk te doen uitroepen:

„Dit is een schitterend bewijs, dat het volstrekt niet noodig is de spiritistische hypothese te gebruiken, om het weergeven van handschriften en handteekeningen van overledenen te verklaren” (blz. 63).

Het ongeluk wilde, en zulks moest een koude douche werpen op het antispiritistisch enthousiasme van onzen schrijver, dat het nummer van Maart 1926 der *Revue Spirite* gelijktijdig met zijn artikel verscheen. Dit nummer bevatte een artikel, waarin ik het bewonderenswaardige geval van persoonlijke identificatie van den Engelschen schrijver Wilde, wiens geschreven mededeelingen een zui-vere weergave van zijn handschrift zijn, behandelde. Dit is heel iets anders en heeft niets gemeen met het fenomeen de handteekening van den onderzoeker na te schrijven, welke als een cliché langs subjectieven weg wordt waargenomen; zoomin als het feit dat een analphabeet met moeite en al tekenende eenige geschreven woorden zou kunnen naschrijven, bewijst dat deze een pagina loopend schrift kan copieeren. Elke mensch met gezond verstand bedeed zal begripen, dat deze twee feiten niets met elkaar te maken hebben, daar het eene iets daargestelt dat mogelijk is, en het andere iets daargestelt dat onmogelijk is.

Ik kan mij niet weerhouden een passage uit mijn bespreking betreffende het verschil tusschen de twee aangehaalde feiten te geven. Ziehier.

„Beginnende met de identiteitsbewijzen door middel der schrijfkunst brengen wij in herinnering hetgeen wij hierboven gezegd hebben; dat alle gedicteerde mededeelingen met behulp van het gecombineerde mediumschap van de Travers-Smith en Mr. V. een wonderbaar facsimilé van het eigenhandig schrift van den overledene, die zeide tegenwoordig te zijn, vormden, zoo zelfs, dat de onbeteekenendste afwijkingen in dit schrift waren weergegeven, b.v. de letter „a” welke geschreven was als de Grieksche α, of het feit van het gescheiden laten van een groep letters in hetzelfde woord. Men kan er zich rekenschap van geven door de facsimilé's in het werk van Mr. Tra-

vers-Smith met elkaar te vergelijken. Het heeft tevens zijn nut op te merken, dat de sensitieve schreef met gesloten oogen en een razende snelheid.

Dit zijn de buitengewone en veelzijdige vormen waaronder gedurende vele maanden het verschijnsel zich voordeed, vormen, welke belangrijke theoretische beschouwingen wettigen, strijdig aan elke naturalistische verklaring der feiten.

Om dit nog beter te kunnen aantoonen is het dienstig vooraf te onderzoeken tot welke gewettigde uitersten men zal kunnen gaan met een animistische verklaring.

Indien het slechts betrof de weergave der handteekening van een overledene zonder meer, zou de hypothese der „cryptomnesie” toegepast kunnen worden, daar de mogelijkheid bestaat dat die handteekening bij toeval onder de oogen van een der beide mediums gekomen is en het beeld der handteekening uit het onderbewustzijn te voorschijn getreden is.

Hetzelfde kan gezegd worden met betrekking tot de hypothese der „cryptesthesie” volgens welke de helderziende vermogens der media de handteekening van Oscar Wilde in eenig boek of document op afstand waargenomen, en deze nageschreven zouden hebben.

Dit alles kan op redelijke gronden verondersteld worden. Doch wat absoluut uitgesloten moet geacht worden is de mogelijkheid dat men met behulp der „cryptomnesie” en der „cryptesthesie” gelijkmatig, vlug, met gesloten oogen kan schrijven, zooals vroeger de overledene schreef. Dit verschijnsel is van geheel anderen aard, want het gaat er nu niet meer om een zichtbaar schriftmodel te copieeren, doch zijn gedachten uit te drukken door middel van het schrift van een ander. En waar iemands handschrift de specifiek zinnebeeldige uitdrukking is van zijn zenuw-spierenstelsel, zoo volgt hieruit dat het onmogelijk is, voor wie ook, en in welke condities hij zich ook bevindt, te schrijven met het speciale handschrift van een ander, speciaal ten opzichte van het zenuw- en spierenstelsel.

Hieruit volgt, dat, wanneer dergelijke verschijnselen bij seances plaats vinden er slechts één rationeele verklaring der feiten is, en wel die, van de werkelijke aanwezigheid ter plaatse aan te nemen van den geest van den overledene, die zegt tegenwoordig te zijn.”

Ik voeg hier nog aan toe, dat de intelligentie er zich niet toe bepaalde identieke bewijzen te geven door middel van zijn handschrift, doch ook door gebeurtenissen te vermelden welke den aanwezigen niet bekend waren; door het karakteristieke van stijl en opvattingen, waaruit zijn intellectuele en moreele persoonlijkheid te herkennen was; en eindelijk door het schitterende bewijs, het medium een comediestuk Spiritisme

in vier acten te dicteeren 'twelk een ieder, die het leest, met verwondering vervult, niet slechts om zijn literaire schoonheid, doch vooral om de zuivere overeenstemming met den geest, die uit de andere werken van den schrijver spreekt.

Zoo bieden de spiritisten bij deze en andere gelegenheden een aantal op eenzelfde doel gerichte bewijzen ter bevestiging van hun these.

X. Verschijnselen van „bilocatie” of „fluïdieke verdubbeling” in het Stervensuur

Wij gaan nu tot de achtste categorie over, waarin de verschijnselen van bilocatie op het oogenblik van sterven opgenomen zijn.

M. Sudré houdt er zich niet speciaal mede bezig, doch haalt ze terloops aan bij de behandeling der verschijnselen van de „extériorisation de la sensibilité” (het naar buiten brengen van het gevoelselement) waarbij de vorming van een etherisch dubbel plaats vindt, zooals uit de onderzoekingen van Kolonel de Rochas gebleken is. Bij deze gelegenheid zinspeelt hij ook op de hypothese van het bestaan van een „fluïdiek lichaam” of perisprit, en noemt het „pure verbeelding”. Een weinig verder op wijzigt hij echter deze meening, daartoe genoodzaakt door eenige metapsychische verschijnselen, welke niet te verklaren zijn door de „protopopesis-metagnomie”.

Ik heb reeds eerder opgemerkt, dat hij het bestaan aanneemt van een „fluïdiek fantoom”, dat zich van het lichaam los zou maken bij het sterven en onbewegelijk in de ruimte zou blijven zweven, op de wijze van een kinderballonnetje in een staat van absolute bewusteloosheid en in afwachting van een medium om het voor eenige oogenblikken op te wekken.

Men begrijpt, dat deze armzalige „refus du tombeau” (weigering om vernietigd te worden) ontstaan, men weet niet hoe (waarschijnlijk ten behoeve van de theorieën van S.) voorbestemd is om spoedig in het niet te verdwijnen (ook ten behoeve van onzen schrijver ¹⁾). Zooals ik reeds

¹⁾ Met het oog op zijn materialistische opvattingen. (Vert.).

zeide is deze wonderlijke theorie in flagranten strijd met de feiten. Men heeft gezien dat de manifestaties van dat voorgestelde fantoom elke gedachte aan onbewustheid, onbewegelijkheid, of zeer korten levensduur uitschakelen, zulks geheel in tegenstelling met hetgeen Sudre ons wil doen gelooven. Wat van zijn theorie waar blijft is het bestaan van een etherisch dubbel, een soort astraallichaam of perispit, dat zich vrij maakt van het lichamelijk organisme op het oogenblik van sterven, en voort blijft bestaan in 't bezit van bewustzijn en macht, als drager van den geest.

In een monographie over de verschijnselen van bilocatie („Annales des Sciences Psychiques”, 1911) heb ik hun wording, ontwikkeling en bestemming bestudeerd. Aangezien sindsdien zestien jaren verlopen zijn en een groot aantal nieuwe gevallen mijn dossiers uitgebreid hebben, is een tweede uitgave als aanvulling der eerste noodzakelijk geworden. In afwachting daarvan wil ik eenige van die nieuwe voorbeelden ten beste geven.

Ik begin met een geval van verdubbeling door de inwerking van chloroform 't welk niet geheel aan ons doel beantwoordt, daar wij de verschijnselen behandelen, welke plaats vinden bij het sterven. Toch geef ik dit als inleiding, omdat deze uittredingen bij gechloroformeerden tamelijk veelvuldig voorkomen.

Mrs. Edith Archdale, bekend schrijfster, rapporteert het volgende in „Light” (1916, blz. 119) (verkort):

„Men bracht mij nu in een andere kamer, legde mij op een lagen stoel neer, diende de chloroform toe en verwijderde de ontstoken kies. Gedurende deze behandeling kwam ik in een eigenaardigen toestand. Ik bevond mij buiten mijn lichaam, zwevende in de ruimte, tevens bewust van de verandering die had plaats gevonden... Mijn herinneringsvermogen werd plotseling buitengewoon scherp en ik trilde van aandoening, maar ik wist dat ik niet dood was en weldra weer in mijn lichaam zou moeten terugkeeren. Ik had iets gewichtigs aan de wereld mede te deelen, wat ik niet wilde vergeten, maar toen ik weer in het lichaam terugkeerde, was de herinnering verdwenen.

Terwijl ik zoo onder narcose lag, kon ik zien wat op straat gebeurde, maar niet langs normalen weg, daar de kamer, waarin ik mij bevond, gelegen was op de bovenste verdieping van een hoog gebouw en ik tamelijk laag bij den vloer lag. Ik

riep uit: „Zie toch die Engelsche dame, die met een kaffer in een wagentje rijdt, zij hebben beiden hun beenen met één deken bedekt.” (Het was bij Johannesburg). Ik verfoeide dergelijke familiariteiten.

De tandarts en de dokter bogen zich over de balustrade en keken naar buiten, waar zij werkelijk het wagentje en de twee inzittenden ontdekten, hetgeen hen met de grootste verwondering vervulden, daar zij niet begrepen, hoe ik dit vanuit mijn plaats had kunnen zien.

Door dit experiment heb ik de overtuiging gekregen, dat er een geestelijke wereld om ons heen bestaat, ik weet pertinent dat door de werking der chloroform mijn geestelijke persoonlijkheid los gemaakt werd van mijn stoffelijk lichaam en zich bevond in den toestand en het milieu, dat hem wacht na den dood. Ik weet nu, dat wij niet sterven kunnen.”

De gevallen van bilocatie moeten niet elk op zichzelf beschouwd worden doch tezamen in hun geheel. Wanneer wij toch de vergelijkende analyse op honderden en honderden episoden van gelijke soort maken, en daardoor de trapsge wijze opklimming constateeren in de orde der optredende verschijnselen der „uittreding”, dan wordt het moeilijk aan de objectiviteit van deze te twijfelen; de hypothese der „hallucinatië” of „droomtoestand” is dan van zelf uitgeschakeld. En dit zijn de eenige welke op deze soort verschijnselen zouden toegepast kunnen worden. Deze conclusies zullen uit de volgende beschouwingen gerechtvaardigd worden.

Ten eerste, omdat de gradueele opklimmingen, die zich bij de verschijnselen der „bilocatie” voordoen, niet alleen elkaar aanvullen, doch ook elkaar bevestigen. Men begint met de fenomenen, genaamd „*sensation d'intégrité*” (het gevoel een eenheid te vormen) bij geamputeerden, waarbij het gevoel van eenheid met het ontbrekende lichaamsdeel soms zoo sterk is, dat al wordt de geamputeerde afgeleid, hij zich toch de gewaarwordingen aan het ontbrekende deel bewust blijft, alsof het nog daar ware. Dan de gevallen van verdubbeling nog nauwelijks eenige vorm aannemende, waarbij de proefpersoon het fantoom op afstand ziet, terwijl hij overigens geheel normaal blijft; daarna die waarbij het bewustzijn in het fantoom overgegaan is, en dat dan zijn eigen lichaam op afstand ziet; vervolgens die gevallen waarbij de verdubbeling plaats heeft gedurende de gewone slaap,

de opgewekte slaap of bewusteloosheid. Daarna komen wij aan de gevallen waarbij het dubbel door een derde gezien wordt; daarna aan die welke plaats vinden bij sterfbedden en door helderzienden worden waargenomen, en eindelijk, waarbij het fantoom van den stervende door alle aanwezigen gezamenlijk gezien wordt.

Ten tweede: de hypothese der hallucinatie of van een droomtoestand moeten uitgeschakeld worden, omdat bij de verschijnselen van verdubbeling bij sterfbedden de verklaringen der waarnemers zóó eensluidend zijn, ten opzichte van deze onverwachte en ongewone gebeurtenissen, dat men logisch niet kan veronderstellen, dat deze allen zoo gelijkvormig in het brein der zieners kunnen opkomen, of het nu bij beschaafde of onbeschaafde volken plaats vindt.

Ten derde heeft men langs experimenteelen weg foto's van etherische dubbelgangers van levenden kunnen maken (Col. de Rochas, Prof. Istrali enz.) en eveneens bij sterfbedden.

Bij het volgende geval wordt de etherische verdubbeling bij sterfbedden alleen in zijn beginphase gezien, doch door acht personen tegelijk, welke niet de gave der helderziendheid bezitten.

Ik ontleen het aan „Light” 1922, blz. 182. Miss Dorothy Monk zendt den directeur der revue in kwestie (M. David Gow) het volgende rapport over hetgeen is voorgevallen aan het doodsbed van haar moeder.

„In onzen familiekring zijn wij getuige geweest van een buitengewoon verschijnsel bij den dood van onze lieve moeder; op 2 Januari 1922. Dit verschijnsel heeft op ons allen een diepen indruk gemaakt; dit is de reden waarom wij ons tot u richten om eenige inlichtingen.

Na een langdurige ziekte stierf onze moeder aan een hartzwakte... Tegen 7 uur 's avonds opende de zieke, die in een toestand van bewusteloosheid verkeerde, de mond en zagen wij een klein wit wolkje zich boven haar hoofd vormen, tot aan het hoofdeinde. Het kwam uit het hoofd, verdikte zich gaandeweg, en bleef als een dikke wolk witte rook in de lucht hangen, terwijl men er soms niet doorheen zien kon. Voortdurend veranderde de dichtheid er van, alhoewel wij in die wolk geen bepaalde beweging konden bespeuren.

Mijn vijf zusters waren tegenwoordig en allen zagen wij dit eigenaardig verschijnsel. Mijn broer en zwager kwamen daarna en ook dezen namen het waar. Er straalde een blauw-

achtig licht uit en af en toe schoten er geelachtige vonkjes uit. Wij hebben opgemerkt, dat de onderkaak zich voortdurend langzaam opende.

Gedurende eenige uren bleef dit zoo, alleen vormde zich een krans van gele stralen om het hoofd van de stervende; wij telden zeven stralen, die voortdurend in lengte varieerden, van twaalf duim tot twintig duim ongeveer. Tegen middernacht verdween alles, alhoewel moeder pas half acht in den morgen stierf.

Om half zeven hoorde een mijner zusters, die in een andere kamer lag te rusten, een stem, die fluisterde: „Nog één uur leven! Nog één uur!” Zeer onder den indruk van deze woorden richtte zij zich op en woonde de laatste oogenblikken van moeder bij, die werkelijk een uur en twee minuten later den laatsten adem uitblies.

Wij dankten God, dat Hij ons toegestaan had tegenwoordig te zijn bij het weg trekken van een ziel, en ons alzoo de smarten van een afscheid voor immer bespaarde...”

Dit geval is theoretisch zeer belangrijk. Eerstens uit een oogpunt van overtuigende waarde, waar het hier een zeer recent feit betreft, dat onmiddellijk door de getuigen is vermeld.

De directeur van „Light”, M. David Gow, heeft zich naar Miss Donk begeven om met de getuigen het verschijnsel, dat zij hadden waargenomen, te bespreken. Er bestaat dus geen twijfel ten opzichte van de authenticiteit der feiten, die door acht personen tezamen zijn geconstateerd, hetgeen de hallucinatie-theorie ter zijde stelt.

Zooals men heeft kunnen zien, is in bovenstaand geval het fenomeen der „fluidieke verdubbeling” niet volledig, hetgeen eenige verheldering eischt.

Wanneer men deze gevallen van min of meer rudimentaire fluidieke verdubbeling onderling met elkaar vergelijkt, wordt men geneigd te veronderstellen, dat de eerste phase der uit-treding van het etherisch lichaam uit het stoffelijk lichaam vergezeld gaat, of voorafgegaan wordt door een fluïdum van veel dichtere samenstelling, aan dat van het etherisch dubbel zelf, welk fluïdum bij uitzonderingsgevallen zelfs zoo verdicht kan zijn, dat het voor het normale oog waarneembaar wordt, terwijl het fluïdum van het etherisch lichaam zelf slechts voor „helderzienden” zichtbaar is. Het betreft het eerste oogenblik feitelijk de uittreding van een stof ge-

lijkend op het „Odd” van Reichenbach, het levenbrengend fluidum aan het zenuwstelsel, en dat de „Seherin von Prevorst” noemde de „Nervengeist”.¹⁾

Deze beschouwingen zijn in merkwaardige overeenstemming met de verklaringen, welke de somnambulen uit de vorige eeuw hun magnetiseurs van de menschelijke persoonlijkheid gaven: geest, etherisch lichaam, odisch fantoom. Ik laat hier eenige gedeelten uit hun mededeelingen volgen; ze zijn in elk geval nuttig voor hen, die zich nader voor dit vraagstuk interesseeren.

Ziehier in welke termen de somnambule van Werner, luthersch predikant te Beckelsberg aan den Rijn (1840) zich over dit onderwerp uitspreekt.

„De geest, eeuwig en van goddelijken oorsprong, is het leven der ziel (lees: van het etherisch lichaam) en de ziel verleent den geest zijn persoonlijkheid, begrenst hem, en voltooit hem. Zij is als het ware het lichaam van den geest en kan zich dus met deze of vergeestelijken, of boven den geest uit komen, door zich te verlagen en te verstoffelijken... De een kan zonder den ander niet bestaan, zij zijn innig aan elkaar verbonden, op dezelfde wijze waarop de ziel (d.w.z. het etherisch lichaam) aan het lichaam verbonden is. Ik zou niet kunnen zeggen op welke wijze dit plaats heeft, er zijn geestelijke banden welke buiten het bereik van mijn visie liggen... In de ziel bevinden zich de inwendige zintuigen van den mensch, daardoor kan de geest zijn vermogens naar buiten brengen... Maar opdat dit plaats hebbe, moet een derde substantie zich met de ziel vereenigen, welke dient om het lichaam beweging te geven, en te belevendigen. Deze substantie is in wezen van de ziel afkomstig, doch door haar lichamelijke bedrijvigheid behoort zij meer tot het lichaam dan tot de ziel; in zichzelf beschouwd is deze stof of zenuwfluidum het onontbeerlijke instrument,

¹⁾ In dit verband is het niet ondienstig in herinnering te brengen de „kracht” waarvan Rudi Schneider voortdurend spreekt bij de onderzoekingen te Parijs en Londen.

Deze „kracht” (stof), eerst slechts zichtbaar voor helderzienden, kan zich zoo verdikken, dat ze tastbaar en zichtbaar wordt, terwijl in onzichtbare toestand, door de ontdekkingen van Dr. Osty, Directeur van het Institut Métapsychique te Parijs, de aanwezigheid nu langs natuurkundigen weg aangetoond kan worden.

Ectoplasma en de substantie van het etherisch lichaam zijn dus, volgens de opvattingen van den schrijver, twee verschillende stoffen. (De Vertaler).

waardoor de ziel in contact komt met de buitenwereld. Het zenuwfluidum, van nature te lichamenlijk en te grof is bestemd om zich van de ziel te scheiden en zich op te lossen; terwijl de ziel zich gradueel verheft en het wezen van den stralenden geest steeds meer nadert... Na den dood kan de ziel zich niet direct van het zenuwfluidum bevrijden, en de aan de aarde gehechte zielen doen zich met plezier daaraan te goed, hetgeen hun de macht geeft opnieuw aardsche vormen aan te nemen, zich aan de levenden zichtbaar te maken, ze aan te raken, of slagen en geluiden in de lucht voort te brengen. (Geciteerd door Mrs. De Morgan, in haar werk „From Matter to Spirit”, blz. 132).

Men zal moeten toegeven, dat het bovenstaande een bewonderenswaardige somnambulistische openbaring is. Eenerzijds beschrijft men het drievoudig wezen van den geest in zulke aannemelijke, rationeele termen, zoo in overeenstemming met de resultaten van het tegenwoordig metapsychisch onderzoek, dat het tot overtuiging leidt. Anderzijds komt er een gedeelte in voor, dat ik gespatieerd heb laten drukken, waarin de somnambule haar tijd vooruit is, door een verklaring te geven van het ontstaan der spookverschijnselen, der verschijningen van levenden en overledenen, van het physisch mediumschap en de verschijnselen van materialisatie.

Ik wil er ook nog de aandacht op vestigen, dat de laatste opmerkingen van de somnambule een bijzondere waarde geeft aan de volgende aanteekening van Col. De Rochas betreffende de onderzoekingen met Eusapio Paladino. Hij schrijft:

„Op zekeren dag besloot zij zich in slaap te laten brengen in tegenwoordigheid van Mad. De Rochas (Eusapia is zoo dikwijls door de geleerden gemarteld geworden, dat zij een zekere angst gekregen heeft). Spoedig kwam zij in de diepere hypnotische toestand en zag tot hare verwondering aan haar rechterzijde de verschijning van een blauwachtig gekleurd fantoom. Ik vroeg haar of het John was, doch zij antwoordde van neen, maar dat het datgene was, waarvan John zich bediende. Daarna werd zij bang, en verzocht mij dringend haar weder wakker te maken, hetgeen ik deed, zeer tot mijn spijt, daar ik gaarne de onderzoekingen van deze soort verschijnselen had voortgezet.” (A. de Rochas: „L'Extériorisation de la Motricité”, blz. 17).

De onderzoeker had Eusapia een vraag gedaan, welke haar gemakkelijk een bevestigend antwoord had kunnen suggereeren, doch zij antwoordde ontkennend in termen, welke de onderzoeker niet had kunnen verwachten, hetgeen de hypothese der suggestie of auto-suggestie uitschakelt.

De verklaring van Eusapia volgens welke John zich bediende van haar „odisch fantoom” om de physische verschijnselen voort te brengen, is volkomen in overeenstemming met de verklaringen, welke door de somnambule van den predikant Werner gegeven werden.

Ik voeg er ten slotte nog aan toe, dat deze uitleggingen bevestigd worden door de volgende verklaringen van de bekende „Seherin von Prevorst”. Dr. Justinus Kerner schrijft:

„Wat betreft de „Nervengeist” of „zenuwgeest”, het leven brengend zenuwprincipe, zeide zij, dat door middel van deze substantie, de ziel in verbinding trad met het lichaam en het lichaam met de wereld...

Door bemiddeling van deze stof kunnen de geesten, welke zich in een middensfeer bevinden, de benoodigdheden uit de atmosfeer tot zich trekken, om zich voor de levenden hoorbaar te maken, met hen in verbinding te treden, de wetten der zwaartekracht op te heffen en stoffelijke voorwerpen te bewegen.

Wanneer een hoogstaand mensch sterft, neemt deze niets van dat leven brengend zenuwprincipe mede... dit is de reden waarom hogere geesten niet aan levenden kunnen verschijnen, noch zich laten hooren, noch hen aanraken.” (Geciteerd door Mrs. De Morgan, blz. 137).

Zooals men zien kan, zijn de beweringen van somnambulen en extatitie welke leefden vóór de komst van het moderne spiritisme, geheel in overeenstemming met die der media; waarvan sommige, als Eusapia, te onontwikkeld waren om dergelijke diepgaande theorieën te kennen.

Bovenstaande beschouwingen zijn in aansluiting met die welke ik gegeven heb bij het geval van de „rudimentaire fluïdieke verdubbeling”, volgens welke het visioen van een kleine fluïdieke wolk bij sterfbedden, die eenigszins een menschelijke vorm aanneemt, en door alle aanwezigen gelijktijdig gezien wordt, niet anders te beschouwen is als de

uittreding van het „odisch fantoom” van de stervende, niet van het „etherisch lichaam”, dat slechts voor helderzienden waarneembaar is.

De gevallen van deze laatste soort zijn zoo talrijk, en de omschrijvingen door helderzienden zoo aan elkaar gelijk, dat het lezen ervan eentonig wordt. Doch dit strekt juist ten bewijze van de realiteit der feiten, daar die gelijkluidendheid niet mogelijk zou kunnen zijn tusschen het getuigenis van personen die niets van elkaars ervaringen afweten, indien zij niet met iets reëls te doen hadden. Ik zal er mij toe bepalen eenige typische voorbeelden aan te halen, die tevens het voordeel hebben, dat zij elkaar aanvullen.

Ik begin met een geval, dat reeds tamelijk oud is, doch dat nog in geen metapsychisch werk is aangehaald geworden, hoewel de protagonist en beschrijver ervan Rechter Edmonds is, die in het eerste deel van zijn werk „Spiritualism”, blz. 166, vertelt hetgeen hij bij den dood van een zwager zijner vrouw heeft beleefd. Hij schrijft:

„De stervende had den laatsten adem uitgeblazen, toen ik uit het lichaam een kleine dichte wolk zag opstijgen, hetgeen ik veronderstel het geestelijk lichaam te zijn. Weldra nam deze een menschelijke vorm aan, maar aanvankelijk zonder leven of intelligentie. Doch plotseling veranderde dit en werd de gedaante levendig, en kreeg een intelligente uitdrukking. Ik begreep, dat de geest het somatisch lichaam verlaten had en zich nu in het geestelijk lichaam bevond. Als versuft zag de geest om zich heen en scheen niet te begrijpen, wat er met hem gebeurd was. Maar weldra herstelde hij zich en de uitdrukking van het gelaat bewees, dat de toestand, waarin hij zich bevond, hem niet vreemd meer was; tijdens zijn aardse leven had het probleem van het voortbestaan hem altijd zeer geïnteresseerd. Hij richtte een liefdevolle blik op zijn nabestaanden en vrienden, die om het lijk stonden ten afscheid, en steeg toen op in een zee van licht. Ik zag hem verdwijnen en met hem de drie geesten van overledenen, die hem in zijn laatste oogenblikken hadden bijgestaan.”

William Stainton Moses heeft hetzelfde verschijnsel opgemerkt bij den dood van zijn vader, en publiceerde in „Light” (9 Juli 1887) eenige dagen daarna de volgende beschrijving:

„Eenige dagen geleden ben ik voor de derde maal in mijn

leven in de gelegenheid geweest het proces van den overgang des geestes waar te nemen. Ik heb door die ondervinding zoo-veel geleerd, dat ik hoop ook anderen van nut te kunnen zijn door te vertellen hetgeen ik gezien heb... Het betrof een naaste bloedverwant van bijna tachtig jaren, die den weg naar het graf ging, zonder door ziekte daarin gebracht te worden... Ik bemerkte aan eenige oogenschijnlijk onbeteeke-nende symptomen, dat zijn einde naderde, en ik bleef aan zijn sponde, om mijn laatste droeve plicht te vervullen...

Met behulp van mijn geestelijke zintuigen kon ik onderschei-den, dat om zijn lichaam heen, vooral er boven, een lichtende aura samentrok, waarvan de geest zich een geestelijk lichaam moest vormen; ook bemerkte ik, dat de dichtheid daarvan voortdurend wisselde naar gelang der schommelingen van het levensbeginsel van den stervende. Zoo kon ik waarnemen, dat soms een weinig genuttigd voedsel, of een magnetische stroom die zich van een persoon die den weggwijpende naderde, af-scheidde, tot uitwerking had, dat het lichaam tijdelijk opnieuw belevendigd en de geest teruggevoerd werd, daardoor was de aura in voortdurende beweging.

Gedurende twaalf dagen en twaalf nachten heb ik dit proces gevolgd, en hoewel reeds de zevende dag het lichaam teekenen van spoedige ontbinding begon te geven, ging deze wonder-bare golving van de geestelijke levenskracht voortdurend voort. Daarentegen was de kleur der aura veranderd, en ver-anderde ook van vorm, naarmate de geest het uur van zijn bevrijding naderde. Vier en twintig uren voor het einde, ter-wijl het lichaam bewegingloos neerlag, de handen op de borst gekruist, zag ik de gedaanten der „geleidegeesten” de ster-vende naderen, en zonder eenige inspanning eindelijk de geest aan het uitgeputte lichaam onttrekken.

Op dit oogenblik verklaarden de aanwezigen dat het afge-loopen was. 't Is mogelijk dat het zoo was, want de pols en het hart gaven geen teekenen van leven meer, een spiegeltje werd niet meer aangeslagen door de adem, en toch... de mag-netische banden hielden de geest nog aan het lichaam gebon-den gedurende acht en dertig uren. Ik geloof dat, wanneer in deze periode een machtige wil op het lijk ingewerkt had, de geest in het lichaam teruggeroepen had kunnen worden. Zou de opwekking van Lazarus niet opnieuw verwezenlijkt zijn geworden?

Toen eindelijk de banden verbroken waren, veranderde de trekken in het gelaat van den doode, en namen een vredige uitdrukking aan."

Voor ik tot een ander thema overga, kan ik er mij niet van weerhouden de nummers van Juli-Augustus 1924 der „Revue Spirite” in herinnering te brengen, waarin ik het

zeer belangrijke geval behandelde van Mrs. Joy Snell, een medium van uitstekende opvoeding, welke door het verlies van haar vermogen, als verpleegster in haar onderhoud moest voorzien. Deze sensitieve observeerde gedurende een twintigtal jaren het verschijnsel der uittreding van het „etherisch lichaam” bij de sterfbedden van de vele stervenden die zij bijstond, welk verschijnsel steeds gepaard ging met het visioen van overledenen, die hun bloedverwanten of vrienden in die tragische uren steun verleenden. Mrs. Joy Snell kreeg het eerste visioen van dezen aard bij het doodsbed van een harer vriendinnen, vele jaren voordat zij de betrekking van verpleegster waarnam. Hier volgt de beschrijving:

„Ik was sinds drie of vier dagen bij Maggie, toen zij op een avond plotseling door een beroerte getroffen werd, en in mijn armen stierf, nog voor dat een dokter gelegenheid had te komen.

Dit was het eerste sterfgeval dat ik bijwoonde. Toen het hart ophield te kloppen, zag ik heel duidelijk iets als damp uit haar lichaam komen, boven het lichaam samentrekken en verdichten, terwijl de vorm iets menselijks had. Deze vorm, eerst heel vaag, werd weldra duidelijker, zoodat de omranding waarneembaar was, en op mijn vriendin begon te gelijken. Zij was omgeven als van een witte sluier, waaronder de vormen duidelijk zichtbaar waren. Het gezicht was dat van mijn vriendin, maar verheerlijkt en zonder eenig spoor van de stuiprekkingen, welke het de laatste oogenblikken verwrongen had.

Toen ik later verpleegster was, welke roeping ik twintig jaren gevolgd heb, ben ik bij vele sterfgevallen tegenwoordig geweest, en heb ik dikwijls deze samentrekking van een etherische vorm boven het lichaam kunnen waarnemen, welke vorm steeds gelijk was aan die van het lichaam, waaruit hij kwam, en die, eenmaal verdicht zijnde, weldra aan mijn gezicht onttrokken werd.” („The Ministry of Angels”, blz. 17).

Een weinig verderop voegt zij er aan toe:

„Sinds ik het ziekenhuis verlaten heb om mij aan particulieren te wijden, heb ik geen zieken meer zien sterven zonder aan het bed verschillende engelachtige gestalten te zien, welke gekomen waren om de geest in zijn nieuwe verblijf in de sferen in te leiden” (blz. 42).

Zooals men zien kan, alle beschrijvingen van helderzien-

den¹⁾ over de verschijnselen van „bilocatie” bij het doodsbed stemmen met elkaar overeen; doch het is mij voorloopig voldoende de groote waarde aan te toonen van de drie volgende fundamenteele bijzonderheden; de uittreding uit het lichaam van den stervende eener stof, gelijkend op stoom welke zich boven het lichaam samentrekt, en diens vorm en uiterlijk aanneemt; de verlevendiging en bewegelijkheid van deze vorm, zoodra het leven uit het lichaam gegaan is; de tusschenkomst van overledenen (gewoonlijk bloedverwanten of vrienden van den stervende) met het doel de geest bij te staan.

De kracht van overtuiging in spiritistischen zin dezer feiten is zoo groot, dat het mij onnoodig lijkt hier verder op in te gaan. Deze feiten geven aan het bekende antwoord van de intelligentie George Pelham aan Dr. Hodgson een bijzondere beteekenis:

„Ik geloofde destijds niet aan een voortbestaan. Dit geloof lag buiten de bevattingsmogelijkheid van mijn bewustzijn. Nu vraag ik mij af, hoe ik er aan heb kunnen twijfelen: wij bezitten een „etherisch dubbel” van ons stoflichaam en dit blijft bestaan, volkomen intact, na de vernietiging van het lichaam.”

Dit antwoord is bewonderenswaardig door de eenvoud waarmee het geweldig probleem van het voortbestaan opgelost wordt, de bevestiging hiervan kan langs experimenteelen weg aangetoond worden, dank zij de verschijnselen van „fluïdieke verdubbeling bij sterfbedden”.

Er blijft mij nog over een bevestiging van deze groote waarheid te geven, door er op te wijzen, dat bij de natuervolken zich dezelfde verschijnselen voordoen, waarvan het proces door de helderzienden onder hen beschreven wordt in denzelfden geest als door de geciviliseerde helderzienden.

Ziehier hoe een zendeling, na zijn terugkeer uit Tahiti (Polynesië) het geloof der inboorlingen hieromtrent beschrijft

„Op het oogenblik van sterven gelooven zij, dat de ziel zich in het hoofd terugtrekt en van daaruit het lichaam verlaat om

¹⁾ Lees ook de interessante waarnemingen op dit gebied van A. J. Davis. (A. J. Davis, „De tooverstaf”). (De Vertaler).

een lang proces van verheffing tot vereeniging met de Godheid door te maken. Het is merkwaardig, dat de bewoners van Tahiti gelooven in een werkelijke substantie die het lichaam verlaat, waarbij deze substantie weer een menschelijke vorm aanneemt. Zij gelooven dit, omdat enkelen onder hen die helderziend zijn vertellen, dat zoodra de stervende ophoudt te ademen, er een soort nevel uit het hoofd komt, en zich op eenigen afstand van het lichaam verdikt en met het lichaam verbonden blijft door een fijne band van dezelfde stof. Deze stof neemt de gelijkenis aan van het lichaam waaruit ze gekomen is en wanneer dit koud en stijf geworden is, lost de band zich op en verwijderd de ziel zich van het lichaam met de onzichtbare boodschappers die hem bijgestaan hebben." („The Metaphysical Magazine", October 1896).

Men ziet hoe de waarnemingen der inboorlingen van Tahiti op een treffende manier overeenstemmen met de beschrijvingen welke Europeesche helderzienden over het verloop van de scheiding tusschen „etherisch" en „somatisch" lichaam geven. En dit is niet alles, want tusschen de helderzienden van Tahiti en van Europa constateert men nog een andere overeenkomst, welke hierin bestaat, dat de eenen zoowel als de anderen spreken van de tegenwoordigheid van geestelijke boden, die de geest bijstaan in zijn uiteindelijke strijd. Ieder zal er van overtuigd zijn, dat deze prachtige overeenstemming van groote wetenschappelijke waarde is, daar de bewoners van Tahiti hun kennis niet van de geciviliseerde volken kunnen hebben (die voor het grootste deel zelfs niet weten, dat die verschijnselen zich in hun eigen land voordoen), en deze op hun beurt, hun kennis weer niet van de Tahitanen verkregen kunnen hebben. Zoo blijft de onmogelijkheid bestaan deze merkwaardige overeenkomst in de beschrijvingen van het fenomeen te verklaren, indien men niet aanneemt, dat de helderzienden van beide zijden, een objectief, reël verschijnsel beschreven hebben.

Zoo worden wij op een onweerstaanbare wijze gedwongen het werkelijk bestaan der „fluïdieke verdubbeling" bij sterfbedden aan te nemen, met de consequenties die daaruit voortvloeien, en welke zijn: Nu het waar is dat de clairvoyanten van alle rassen ¹⁾ en in alle tijden een authentiek

¹⁾ Het voorbeeld door den schrijver gegeven ten opzichte der

verschijnsel beschrijven, wanneer zij spreken van de uit-treding van een „fluïdiek lichaam” bij het sterven, men zal moeten toestemmen, dat zij met een niet minder authentiek verschijnsel te doen hebben, wanneer zij spreken van een „etherisch lichaam”, dat zich belevendigt zoodra de stervende de laatste adem uitgeblazen heeft. Men zal eveneens moeten toegeven, dat zij zonder eenigen twijfel een authentiek feit beschrijven, wanneer zij spreken over de interventie van geesten van overledenen aan de sponde. Dit alles staat gelijk met aan te nemen dat, wanneer de officieele wetenschap het verschijnsel der „bilocatie” bij sterfbedden als een deugdelijk bewezen feit zal erkend hebben (en dit moet gebeuren, want feiten zijn feiten), gelijktijdig langs experimenteelen weg het bestaan en voortbestaan der ziel bewezen zal zijn, zelfs buiten de eigenlijke animistische en spiritistische verschijnselen om.

Deze laatste zin heb ik onderstreept om de aandacht der lezers en vooral van Sudre op het feit te vestigen, dat het wetenschappelijk bewijs van het voortbestaan der ziel in 't minst niet afhangt van de spiritistische fenomenologie alleen, want op drie verschillende wijzen komt men tot de zelfde conclusie: ten eerste, door het bestaan in het menschelijk onderbewustzijn in latenten toestand, van geestelijke zintuigen (Animisme); ten tweede, door de waarneming der verschijnselen van „bilocatie bij sterfbedden” en eindelijk door de studie der eigenlijke spiritistische fenomenen. Hieruit volgt, dat het slooperswerk, waaraan Sudre zich met zoo'n zelfopoffering wijdt, in elk geval nutteloos is, wanneer men bedenkt dat het bestaan en voortbestaan der ziel kan bewezen worden buiten de eigenlijke spiritistische verschijnselen om, alleen door het animistisch feit der „bilocatie”. De positie, waarin zich onzen schrijver bevindt, is wel droevig, daar hij nooit de hoop zal kunnen koesteren, zelfs in een verre toekomst, zijn menschlievend ideaal, dat hem zoo na aan het hart ligt, verwezenlijkt te zien.

bewoners van Tahiti kan met vele andere van andere natuurvölker vermeerderd worden. (De Vertaler).

XI. Materialisatie-Verschijselen

Ik zal mij niet ophouden met een uitlegging te geven der gevallen van ectoplasmie en van ideoplastie, welke deugdelijk het bestaan in het menschelijk onderbewustzijn van een „vormende kracht”, in dienst der Idee, van de gedachte, aan den dag brengt. Ik wil dit onderwerp niet nader bespreken omdat wij, spiritisten en animisten, in onze opvattingen daaromtrent volkomen overeenstemmen. Alleen moet ik zeggen, dat ik niet goed kan begrijpen, welke opinie M. Sudre over het bestaan in het menschelijk onderbewustzijn van een „organiseerende kracht” heeft, welke de eerste beheerscht. Anders gezegd, of hij de volledig gevormde materialisaties welke leven en spreken, als gewone geobjectiveerde gedachtebeelden beschouwt, waarin dan het schijnbare leven opgewekt wordt door een onderbewuste persoonlijkheid (prosopopesis) van het medium die daarin overgegaan is, of dat hij het bestaan erkent in die materialisaties van volledige menselijke organismen, welke, in sommige zeldzame gevallen, zoo'n volmaking kunnen bereiken, dat zij tijdelijk physiologische functies verrichten.

M. Sudre laat zich daarover niet nader uit, en schijnt niet verder te willen gaan dan de these van een „vormende kracht”. Op blz. 292 zegt hij:

„Het betreft dus meer een gedachte, die zich in vormen uitdrukt, dan een geheimzinnig, volledig biologisch opbouwend vermogen. De teleplastie kan vergeleken worden met een wonderbaarlijk beeldhouwer die probeeren zou het gelaat van iemand uit te beelden, hetzij hij daartoe de gegevens uit zijn herinneringen opdiept, indien hij hem gekend heeft, hetzij door inlichtingen die hij zich heeft kunnen verschaffen. Naarmate de gegevens uitvoeriger zijn, zal de gelijkenis te treffender wezen...”

Men zou uit deze passage opmaken, dat Sudre de materialisatie-verschijselen wil verklaren uitsluitend door de hypothese van een „geobjectiveerd gedachtebeeld van het onderbewustzijn des mediums”; deze opvatting blijkt ook uit zijn critiek op de theorie van Dr. Geley. Deze was tot de overtuiging gekomen, zulks naar aanleiding van de materialisatie-verschijselen, beschouwd in hun wordings- en ont-

wikkelingsgang tot levende organismen; dat eenzelfde wet het fenomeen der materialisatie en dat der organische ontwikkeling beheerscht, welke wet wijst op een machtig organiseerend vermogen der „leidende Idee” die op de stof inwerkt door middel van innerlijke „hoogere stuwkracht”.

Sudre bestrijdt de meening (mijns inziens ten onrechte), dat eenzelfde wet beide vormen van verschijnselen zou beheerschen, en voert daar o.a. voor aan:

„Zij vertoonen gapingen, welke onvereinigbaar zijn met de physiologische functies, men heeft nooit een hand in de vrije ruimte gezien met aderen en slagaderen, die het bloed nergens heen brengen en zonder eenige verbinding met een lichaam, waarvan zij ten slotte een werktuig is. Niet te loochenen valt, dat deze handen, en in 't algemeen al deze vormen, schijnen te leven; doch het is slechts schijn. De gestalten van was in een anatomisch museum hebben ook de schijn der werkelijkheid, en ze zouden ook den schijn van leven hebben, indien slechts een handig artist het geheim bezat er volmaakte automaten van te maken. De teleplastische producten nu herinneren meer aan zulke automaten dan aan levende vormen. Zij hebben noch vastheid noch duur en ontstaan blijkbaar uit het voorstellingsvermogen. Het zijn verstoffelijkte droomen” (blz. 303-4).

En over de gematerialiseerde verschijning van Katie King zegt hij nog:

„De zeldzame, doch reële verschijning van teleplastische persoonlijkheden, met alle eigenschappen van leven, als Katie King, moeten ons niet misleiden. Deze fenomenen zijn zonder biologische beteekenis.”

Ieder kan zich door deze uitlatingen overtuigen, dat S. werkelijk overhelt naar een zuivere „vormende” verklaring voor deze verschijnselen en een bestaande „organiseerende kracht” in dienst der Idee ontkent. Deze ontkenning strekt hem natuurlijk bij zijn critiek op de theorie van Dr. Geley tot gemak, en is hem ook zeer dienstig bij zijn anti-spiritistisch betoog. Indien toch alle materialisatie-verschijnselen teruggebracht konden worden tot een „vormende kracht” van de gedachte, tezamen met een geobjectiveerde onderbewuste persoonlijkheid (prosopopesis), zou men de mogelijkheid om in de verschijnselen van volledige materialisaties een „organiseerende kracht” van buiten het medium Spiritisme

en de aanwezigen om te zien, moeten uitschakelen.

Daar ik niet weet, of S. zich werkelijk met een uitsluitend „vormende” hypothese tevreden stelt en een organiserende kracht ontkent, breng ik hem onder het oog, dat, al is het waar dat gematerialiseerde handen, wanneer zij zich alleen in de vrije ruimte vertoonen, geen stroomend bloed in de aderen en slagaderen kunnen hebben, daar de handen niet aan het lichaam verbonden zijn; niet minder waar is, dat wij niet slechts met geïsoleerde handen te doen hebben, doch ook met volslagen levende menselijke vormen, die intelligentie bezitten en spreken, en dus alles er op wijst, dat de voornaamste psychologische functies in hen regelmatig in werking zijn. Ik herinner er hierbij aan, dat Crookes zegt, vele malen het kloppen van het hart van Katie King gehoord te hebben, zoodat hieruit de conclusie getrokken kan worden, dat het bloed regelmatig door de slagaderen stroomde, en dus, dat Katie King een goed gevormd levend organisme bezat.

Onder deze omstandigheden weet men eigenlijk niet, hoe men de vreemde uitleggingen van Sudre moet begrijpen, volgens welke: „de zeldzame, doch reële verschijning van teleplastische persoonlijkheden, met alle eigenschappen van leven, als Katie King, moeten ons niet misleiden. Deze fenomenen zijn zonder biologische beteekenis.”

Waarom, vragen wij, mogen wij geen biologische beteekenis hechten aan de figuur van Katie King! Alle levende organismen behoren tot de biologie. Zeker, zij was niet het product der ontogenie (leer der ontwikkeling van bevruchte zaadcel tot organisme), doch daar kan S. onmogelijk op doelen. Maar waar zinspeelt hij dan op? Ziehier, men zou zeggen, dat hij werkelijk een georganiseerd lichaam aan Katie King ontkent, doch tegenover de uitkomende feiten heeft hij zulks niet rechtstreeks durven doen en slingert er nu een van zijn „phrases à effet” naar.

Met het oog op het onwettig bestaan van een „organiseerende kracht” bij de materialisatie-verschijnselen, breng ik S. in herinnering, de experimenten waarbij Prof. Richet tegenwoordig was te Algiers, waar de gematerialiseerde Bien Boa verscheen. Prof. Richet merkte op: „hij ademde zoo

regelmatig als een levend persoon" en met behulp van barytwater, waarin men Bien Boa liet blazen, kon men de aanwezigheid van koolzuur in de longen vaststellen.

Weer een belangrijk gegeven, waaruit blijkt, dat aangezien het fantoom ademde, er een ademhalingssysteem aanwezig moest zijn, en dus het hier weer een georganiseerd fantoom betrof, en niet slechts een „in vorm uitgedrukt”.

De materialisatie-verschijnselen kunnen dus in twee categorieën verdeeld worden, waarvan de eene de andere aanvult. Tot de eerste groep behooren die, welke ontstaan door een „vormende kracht” in dienst van een onderbewuste gedachte van het medium, welke kracht levenloze voorwerpen kan voortbrengen, of hoofden kan uitbeelden, in platte- of reliëfvorm. De tweede groep omvat die verschijnselen, welke door een „organiseerende kracht” worden voortgebracht als: materialisaties van lichaamsdeelen, normaal gevormde hoofden en menschelijke organismen van min of meer volledige samenstelling.

Welke ook de opvattingen van Sudre hieromtrent zij, hij eindigt zijn beschouwingen met de conclusie, dat de materialisatie-verschijnselen volkomen te verklaren zijn met behulp der Ideoplastie, in combinatie met de prosopopesis-metagnomie. Hij zegt dit als volgt:

„Men kan dus logisch vaststellen, dat alle materialisatie-verschijnselen, van de levenloze voorwerpen, de kleederen der fantomen af, tot aan de meest volmaakte verschijningen toe, hierin hun ontstaan vinden. De gelijkenis welke deze laatsten soms kunnen bieden met personen, welke op aarde geleefd hebben, komt voort uit de herinneringen van het medium of de aanwezigen. Dit is een geval van cryptomnesie gevolgd door een „uitdrukking in de stof”.

Zooals men ziet lost Sudre het geweldige probleem op met een... eenvoud van middelen, eenvoudig verbijsterend. Jammer dat zijn conclusies nergens op lijken en slechts zinloze uitdrukkingen zijn; zij toonen, dat de schrijver er niet aan gedacht heeft een vergelijkende analyse der feiten, welke hij bespreekt, toe te passen.

Er blijft mij dus over te bewijzen, op grond der feiten, dat de volkomen gevormde materialisaties geen „in de stof

uitgedrukte vormen zijn", maar „organische scheppingen", en dat een vergelijkende analyse de conclusie wettigt, dat dikwijls de „leidende Idee" of de „zich uitende Wil", waardoor zij tot stand komen, onafhankelijk is van medium of aanwezigen. En zulks, omdat de hypothese der ideoplastie der prosopopesis, der cryptomnesie, der cryptesthesie en der metagnomie, onmachtig zijn de feiten te verklaren.

Ik begin mijn exposé met het klassieke geval Katie King, doch daar deze persoonlijkheid verklaarde vele eeuwen geleden geleefd te hebben, kan hier geen sprake zijn van een persoonlijke identificatie, door middel van verstrekte mededeelingen. Nochtans komen uit dit geval verschillende aanwijzingen naar voren, welke duiden op een onafhankelijk bestaan van deze persoonlijkheid, die in het bezit was van alle intellectuele eigenschappen, welke een onafhankelijke psychische persoonlijkheid karakteriseeren.

Eerstens hebben wij te doen met een verschijning, die zich in alle deelen op zoo volmaakte wijze manifesteerde, dat zij in staat was eenige uren als een gematerialiseerde persoonlijkheid vrij in de kamer rond te loopen, deel te nemen aan de gesprekken, zich spontaan te materialiseeren bij het volle licht en dit gedurende drie jaren, in welken tijd men een groot aantal seances gehouden heeft, waarvan de meeste in de woning van Crookes zelf.

Verder bezat deze intelligentie in den hoogsten graad de kenteekenen van een zelfstandig denkend wezen; zelf be-toogde zij, met de meeste klem, dat zij een onafhankelijk geestelijk bestaan leidde, noemde den naam dien zij als mensch gedragen had en vertelde de treurige geschiedenis van haar kort aardsche bestaan, terwijl zij nog op andere wijze haar zelfstandigheid toonde, door zich tegelijk met het medium te laten zien en te laten photographeeren. Prof. Crookes en Mrs. Marryat mochten haar betasten, luisteren naar het kloppen van haar hart, de pols voelen, en ten slotte sprak zij met het medium zelf.

Deze laatste episode heeft een groote psychologische beteekenis, daarom zal ik die korte passage uit de seance, waarin Katie King afscheid nam van de aanwezigen, weergeven. Crookes schrijft:

„Op het oogenblik waarop zij de gordijnen ophief, stond Katie King even stil en sprak met mij, daarna ging zij de kamer door naar Miss Cook, die bewusteloos op het tapijt neer lag. Zij boog zich over het medium heen, raakte haar zacht aan en zeide: „Hallo! Florrie, het uur van scheiden is gekomen.” Miss Cook, door de woorden die zij gehoord had zeer bewogen, smeekte huilende Katie King nog eenigen tijd te blijven. „Ik kan niet, mijn liefste,” antwoordde Katie, „mijn zending is geëindigd; dat God je zegene.” Zij spraken nog eenige oogenblikken samen, totdat de tranen opnieuw Miss Cook beletten te spreken, en ik nader kwam, om, volgens de aanwijzingen van Katie, haar te ondersteunen, want zij was weder op den vloer teruggevallen, terwijl het lichaam schokte van het snikken.”

In bovenstaande belangrijke episode vindt men de krachtigste bewijzen vereenigd, welke de wetenschap gerechtigd is te eischen, om de psychische zelfstandigheid van een intelligentie te kunnen vaststellen.

Eenerzijds het feit, dat de gematerialiseerde gestalte en het medium gelijktijdig gezien worden, anderzijds de beslissende psychologische factor der twee afzonderlijke persoonlijkheden, beide in 't bezit hunner geestelijke vermogens, welke zich vertrouwelijk met elkaar onderhouden, en diep bewogen van elkaar afscheid nemen. Hoe kan men tegenover dergelijke feiten in ernst spreken van prosopopesis-metagnomie?

Wie zou zich in werkelijkheid kunnen voorstellen, dat eenzelfde persoonlijkheid het vermogen bezit, zich in twee individualiteiten te splitsen, elk met eigen karakteristieken aanleg en eigen manieren?

Wie zou durven blijven volhouden, dat de onderbewuste persoonlijkheid van het medium in staat zou zijn naar buiten te treden en zich materialiseerende, als bij tooverslag in een persoonlijkheid te veranderen die er onbekend mede is tot de individualiteit te behooren, die voor haar staat, en dat bovendien die onbekendheid door de andere helft gedeeld wordt, zoodat die twee ongelukkige zielecomplexen beide in een onbegrijpelijke waan verkeerende, zich inbeelden (men begrijpt niet goed door welk mysterie der prosopopesis) weldra voorgoed van elkaar te moeten scheiden en dit doen door elkaar lieve woordjes toe te spreken, op

een aandoenlijke wijze. Laten wij zeggen met Prof. Hyslop: „de goedgeloovigheid van hen, die in ernst een dergelijke interpretatie der feiten aanneemt, is zonder limiet.”

Het heeft zijn nut de episode, waar het hier om gaat, van uit een psycho-physiologisch oogpunt nader te beschouwen.

Wij bevinden ons tegenover twee reële persoonlijkheden, beide goed zichtbaar, voelbaar, te photographeeren; het medium, Miss F. Cook, eenerzijds, en de gematerialiseerde Katie King anderzijds, welke zich met elkaar onderhouden. In psycho-physiologische termen beteekent dit feit, dat beide persoonlijkheden gelijktijdig het spraakcentrum in de hersenen in werking stelden. Het doel hunner ontmoeting, het onderwerp van hun gesprek, was de pijnigende gedachte aan de definitieve scheiding, welke aanstaande was, en tranen aan het medium ontlokte. Uit psycho-physiologisch standpunt bezien levert deze omstandigheid het bewijs, dat beide gelijktijdig dezelfde zenuwcentra beheerschten. Dit bewijst, dat wij werkelijk met een verdubbeling der centra's en de psychische vermogens te doen hebben, hetgeen nooit door de „prosopopesis” te verklaren is.

Hierbij valt nog op te merken, dat de persoonlijkheid van Katie King, in stede zich passief te gedragen naar de wenschen die door middel van de gedachten of het woord geuit werden, zich integendeel zeer zelfstandig toonde; raad gaf, verwijtingen deed, soms weigerde op indiscrete vragen te antwoorden, en op de vraag, waarom zij weder op aarde verscheen, verklaarde, dat het hier een opdracht gold, welks vervulling voor haar een middel tot geestelijke verheffing was. Zoo geschiedde het op zekeren dag, dat zij haar aardsche vrienden mededeelde, dat haar taak weldra beëindigd was en zij vanaf een bepaald oogenblik zich niet meer zou manifesteren.

Hoe is het mogelijk, vraagt men zich af, dat, ondanks het verlangen van allen om haar te behouden, ondanks tranen en smeekingen van het medium, ondanks de almachtige kracht van „de vormende Idee” van deze laatste, men er niet in slaagde haar nog te laten blijven, al was het slechts voor één dag; dat product der „prosopopesis”, die stroopop,

welke zich diep getroffen gevoelde door de bewijzen van aanhankelijkheid, doch scheen te gehoorzamen aan een wil van hooger orde, en voor altijd afscheid nam van haar vrienden.

Welke moeilijke raadsels krijgt de „prosopopesis-metagnomie” hier op te lossen! Voorloopig laat ik het er bij, om mijn tegenstander gelegenheid te geven over zijn geweldige sophismen na te denken, volgens welke „deze verschijnselen niets met de biologie te maken hebben, hoewel zij dikwijls op levende organismen gelijken”, waaruit men moet afleiden, dat „die vormen een schijn van leven hebben, doch ook niet meer dan de schijn” en als gevolg „de zeldzame doch reële verschijning van teleplastische persoonlijkheden, met alle eigenschappen van leven, als Katie King, ons niet moeten misleiden.”

Het is onbegrijpelijk, hoe men dergelijke opinies zoo in strijd met de feiten er op na kan houden; doch M. Sudre bereidt ons nog andere surprises, doordat hij niet de feiten analyseert voordat hij ze beredeneert, en zijn vooropgezette meeningen hem beheerschen en verblinden.

* * *

Ten opzichte van het tweede klassieke geval van gematerialiseerde fantomen, dat van Estella Livermore, moet ik zeggen, dat dit een vergelijking met het geval Katie King kan doorstaan, hoewel beide door de wijze waarop zij zich hebben voorgedaan, zeer van elkander verschillen. Doch deze vormen wel de twee schitterendste voorbeelden uit deze categorie verschijnselen, ook door de lange duur waarop de manifestaties aanhielden.

Het geval Estella Livermore, hoewel bekend aan hen, die zich met deze studies bezighouden, is het toch minder wat betreft de bijkomende omstandigheden, dan dat van Katie King; de reden hiervan is, dat alle schrijvers, welke er zich mede bezighouden, hun gegevens ontleenen aan het korte verslag van Alexander Aksakoff in „Animismus und Spiritismus”. Vermoedelijk hebben daardoor slechts weinig onderzoekers de gelegenheid gehad de oorspronkelijke rapporten, gepubliceerd door Benjamin Coleman in zijn boek „Le Spiritualisme en Amerique”, en in de revue „The Spiritual

Magazine" (1862—1869) te raadplegen. In de revue komen de facsimilé's voor van het directe schrift van Estella en ter vergelijking ook haar handschrift als mensch (November 1862), waaruit de absolute gelijkheid blijkt.

Robert Dale Owen heeft in zijn: „The Debatable Land" (1874) een résumé van de seances gegeven, welke hij bijgewoond had, dat een groot vertrouwen verdient door het feit, dat hij, alvorens zijn werk uit te geven, het den bankier Livermore, hoofdgetuige, en Dr. John F. Gray, mede waarnemer der feiten, ter lezing en goedkeuring heeft aangeboden.

Daar het gedeelte, opgenomen in het boek van Aksakoff, een onvolledig beeld van deze schitterende serie experimenten geeft, acht ik het noodig, met behulp der origineele rapporten van Livermore, wat dieper op de zaak in te gaan.

Voor hen, die geheel met het betreffende geval onbekend zouden zijn, wil ik nog opmerken, dat Charles F. Livermore een zeer bekend bankier was te New-York, welke in 1860 het ongeluk had zijn geliefde vrouw te verliezen. Ongeveer een jaar later liet hij zich, onverbeterlijke scepticus als hij was, verleiden een serie seances mede te maken met het beroemde medium Kate Fox, met het doel te trachten in verbinding te treden met zijn gestorven vrouw.

Estella (naam der overledene) manifesteerde zich in zichtbare vorm en bij de drie en veertigste seance was het proces zoover gevorderd, dat zij zich in een volledige gestalte aan haar man kon toonen. De seances hadden in het donker plaats, doch wanneer Estella zich manifesteerde verschenen lichtbollen van supernormalen oorsprong, welke door een ander gematerialiseerd fantoom, dat E. steeds vergezelde en zeide in zijn leven Benjamin Franklin geweest te zijn, werden verzorgd; men constateerde een frappante gelijkenis tusschen het fantoom en de portretten van Franklin.

De materialisaties van Estella werden steeds volmaakter en konden weldra het volle licht verdragen. Slechts bij uitzondering kon zij spreken en meestal communiceerde zij door te schrijven, doch niet door middel van het medium. Zij schreef rechtstreeks met haar gematerialiseerde hand,

in tegenwoordigheid van Livermore, die haar papier verstrekte, 't welk tevoren door hem van een handteekening was voorzien. Dikwijls drukte zij zich in het Fransch uit, welke taal zij bij haar leven volkomen machtig was en die het medium niet kende. Haar handschrift was een zuiver facsimilé van dat van de overleden vrouw van Livermore.

Deze laatste noteerde steeds onmiddellijk de verschijnselen welke zich hadden voorgedaan en maakte daarvan den volgenden dag dan een verslag op. Meestal werden de seances bij hem aan huis gehouden en controleerde hij het medium door de handen vast te houden. Als regel waren zijn broeder, zijn zwager, Mr. Groute, en Dr. John F. Gray aanwezig, welke schriftelijk de echtheid der wonderbare manifestaties en de juistheid van het opgemaakte verslag bevestigden. Het aantal gehouden seances bedroeg 338, in een periode van vijf achtereenvolgende jaren.

Met deze gegevens voor oogen ga ik er toe over een exposé te geven van eenige episoden en begin met de seance, waarin Estella voor de eerste maal goed zichtbaar verscheen.

„15 April 1861. M. Livermore begint met een beschrijving te geven van de controle-maatregelen welke tegen bedrog genomen werden, en vervolgt dan:

„Nauwelijks was het licht uitgedaan, of men hoorde de passen als van iemand die blootsvoets loopt, en het geritsel als van een zijden japon. Gelijktijdig werd door middel van kloppingen de communicatie verkregen: „Mijn liefste, ik ben in persoon tegenwoordig. Spreek niet." Achter mij werd nu een lichtende bol zichtbaar en toen deze voldoende licht verspreidde namen zoowel het medium als ik een gezicht waar, en daarboven een diadeem; weldra vormde zich een geheel hoofd, omgeven door een fijne witte voilestof. Na eenige oogenblikken stond de geheel gevormde gestalte van mijn vrouw voor mij, omringd door een straalkrans van ongeveer 18 duim doorsnede. Ik herkende de overledene onmiddellijk en volkomen, door de overeenkomst der gelaatstrekken en aan de uitdrukking van het gezicht. Nu ging de lichtende bol iets omhoog en zag ik een vrouwenhand voor mij. Deze twee manifestaties herhaalden zich eenige malen, als om elken vorm van twijfel bij mij weg te nemen.

De verschijning neigde nu een weinig het hoofd op den lichtenden bol en liet een overvloedige haardos zien, in de kleur als het haar mijner vrouw was. Men liet het haar eenige keeren over mijn gezicht en dat van het medium gaan; het gaf den

indruk natuurlijk haar te zijn... („Epes Sargent", blz. 57).

18 April 1861. Plotseling werd de tafel opgeheven, de deur hevig heen en weer bewogen, de rolgordijnen opgetrokken en neergelaten, in 't kort alles in de kamer was in beweging. Men beantwoordde onze vragen, door harde slagen op de deur, op de tafel, op het plafond en de verschillende voorwerpen. Men zeide ons, dat dit veroorzaakt werd door de tusschenkomst van machtige geesten, welker tegenwoordigheid noodig was voor de komende manifestaties.

Achter ons begon zich een lichtende substantie te vormen, hetgeen vergezeld ging van het geritsel als van zijden kleederen, terwijl een geknetter als van electrische ontladingen hoorbaar werd.

Een vrouwelijke figuur liep om de tafel, naderde mij en raakte mij aan... Door middel van kloppingen zeide men mij, over de lichtbron (d.w.z. de vrouwenfiguur) heen te zien, en ontwaarde ik een menschelijk oog. Onmiddellijk hierop ging de lichtbron wat achteruit en herkreeg zij de schoone glans, welke zij verloren had. Nu ging het licht weder naar de vorige plaats terug en liet toen een oogenschijnlijk normale vrouwenhand zien, welke bezig was de sluier te rangschikken en op te heffen. Tot mijn onbeschrijfelijke vreugde zag ik het gelaat mijner vrouw verschijnen, speciaal het voorhoofd en de oogen waren volmaakt gevormd. Het verdween en verscheen ettelijke malen en telkens was de vorm volkomener en tenslotte verkreeg het gezicht een hemelsche uitdrukking. Ik verzocht haar mij te kussen en tot mijn groote verrassing voelde ik en zag ik, dat zij de arm om mijn hals sloeg en mij een klinkende, reëele kus gaf, ondanks de gazige stof welke er tusschen bleef. Daarna kwam zij met het hoofd bij het mijne, liet haar rijke haargolf over mijn schouders afdalen en gaf mij opnieuw eenige kussen, waarvan het geluid in de kamer weerklonk.

Nu verwijderde de lichtbron zich weder tot op een afstand van tien voet ongeveer, opnieuw werd het geknetter gehoord en het licht werd zoo sterk, dat de geheele hoek van de kamer er door verlicht werd. Ik zag mijne vrouw, de hand uitgestrekt, en in de palm de lichtende bol, welke zij af en toe heen en weer bewoog. Zij murmelde mijn naam en de hare, duidelijk verstaanbaar; daarna ging zij naar den spiegel en liet haar gelaat er in weerkaatsen, hetgeen een van de schitterendste gebeurtenissen van dezen gedenkwaardigen avond was. (E. Sargent, blz. 59).

...Een oogenblik later werd, door kloppingen, de volgende mededeeling gedaan: „Let op mij, ik stijg op." In het volle licht ging de verschijning tot aan het plafond naar boven, waar zij gedurende eenigen tijd bleef zweven; daarna kwam zij weder langzaam naar beneden, om onmiddellijk daarop te verdwijnen...

Het vertrek was zoo helder verlicht, dat men de adertjes

in het marmer boven den spiegel kon onderscheiden. (Dale Owen, blz. 388).

2 Juni 1861. Men dicteerde: „Onderzoek zorgvuldig alle hoeken der kamer, sluit de deur, en steek den sleutel in uw zak." Dit werd direct gedaan. Wij waren nog niet op onze plaatsen gezeten of de meubelen begonnen te bewegen, er klonken zware slagen om ons heen.

Toen het weer stil geworden was, hoorden wij een zacht geluid en een gematerialiseerde gestalte plaatste zich naast mij. Zij klopte op de rugleuning van den stoel, daarna op mijn schouder en eindelijk boog zij zich over mij heen en drukte een kus op mijn voorhoofd, terwijl een zachte tule mijn gezicht aanraakte. Ik keek op en zag voor mij Estella, beschenen door het licht dat voor haar uit straalde; het gelaat leek mij geestelijk zoo schoon, als ik nooit op aarde gezien heb. Zij keek mij aan met een uitdrukking van gelukzaligheid.

Zij nam uit mijne handen een vel papier en gaf het mij even later terug, voorzien van een in uitstekend Fransch geschreven mededeeling.

Ik overtuigde mij, dat het medium geen woord Fransch sprak." (Dale Owen, blz. 390).

18 Augustus 1861 (8 uur 's avonds). Ik ben alleen met het medium. Het is warm en drukkend. Als gewoonlijk onderzoek ik nauwkeurig de kamer, sluit de deur en steek den sleutel in mijn zak.

Na een half uur wachten zien wij een groot licht van uit den grond opkomen en wordt er gedicteerd: „Merk op, dat wij deze keer zonder geluid te veroorzaken gekomen zijn." Gewoonlijk gingen de lichtverschijnselen met knetteringen en zware slagen gepaard, terwijl nu alles rustig toegegaan was...

De gedachte kwam in mij op, dat deze seance voor bijzondere doeleinden bestemd was en ik mijn vrouw dus niet zou zien. Doch nauwelijks had ik dit gedacht, of het licht werd helderder en zag ik een hoofd, bedekt met een witte muts, zonder dat ik de gelaatstreken kon onderscheiden. Ik vroeg de beteekenis van deze manifestatie, en er werd geantwoord: „Toen ik ziek was." Nu begreep ik het, het was de muts, welke mijn vrouw tijdens de ziekte droeg, waaraan zij bezweken was. (E. Sargent, blz. 62).

4 October 1861. Vreeselijke slagen weerklinken op de parketvloer en doen het geheele huis dreunen. Wanneer zij opgehouden hebben zien wij gelijktijdig de gematerialiseerde gestalte van mijn vrouw, en van Franklin. Beide kwamen naar mij toe. De laatste klopte mij vertrouwelijk op den schouder, de eerste liefkoosde mij het gezicht. Het was donker, doch weldra deden zich weer de knetteringen hooren, begon het licht opnieuw te schijnen, en kon ik de figuur van een krachtig, robust persoon onderscheiden. Op mijn verzoek liep het fantoom door de kamer, en liet zich in verschillende standen zien.

Daarna manifesteerde zich mijne vrouw, in haar volle schoonheid. Zachtjes doorschreed zij de kamer, langs de tafel, zoodat haar kleeft de blaadjes papier en de potlooden op den grond deden vallen. Zij liet ons de stof er van aanvoelen, welke mij zeer zacht en fijn geleek, en tegen het licht beschouwd veel weg had van spinrag. Telkens wanneer die mediamieke tule in onze nabijheid kwam, konden wij een reuk waarnemen die ons herinnerde aan „versch hooi” of aan „viooltjes”.

12 November 1861. Het electrisch geknetter deed zich opnieuw hooren, direct werd het licht helderder en wij zagen voor ons, gezeten aan de tafel, den gematerialiseerden dokter Franklin. De verschijning was zoo reëel, dat zijn schaduw op den wand viel alsof het een gewoon mensch betrof. Zijn houding was waardig, het lichaam rustte tegen de rugleuning, de arm lag op tafel. Van tijd tot tijd boog hij naar ons over, en nam ons dan met zijn ernstigen blik op, zijn lange witte haarlokken volgden deze beweging.

Hij vroeg ons een oogenblik de oogen te willen sluiten. Toen wij ze weer openden, zagen wij hem op den stoel staan, gelijkend op een standbeeld. Daarna stapte hij weder van den stoel af en nam weer zijn vorige plaats in, terwijl van alle kanten zich geluiden deden hooren.

Mijn vrouw deelde mij mede, dat een andere verschijning een bijlet voor mij aan dokter Franklin zou geven. (Hierbij moet ik even opmerken, dat twee andere gestalten, in witte tule gehuld, schijnbaar aan deze manifestatie hadden medegewerkt; een van hen was de drager van het geestenlicht). Ik zag werkelijk een andere gedaante Dr. Franklin naderen, een hand waarin een stuk papier was naar deze uitsteken en het papier op diens knieën leggen; hierna nam deze verschijning het weder op, en gaf het mij.

Er scheen veel kracht aanwezig te zijn, waardoor de zwijgende bezoeker gedurende vijf kwartier in zijn zittende houding voor ons kon zichtbaar blijven.

29 November 1861. Behalve het medium en ik zelf was ook mijn broeder aanwezig. Door zware onweersbuien waren de voorwaarden niet bepaald gunstig.

Toen het donker gemaakt was, zagen wij een groot licht uit den grond opkomen. Ik deed dadelijk een handschoen aan, en mijn broeder volgde mijn voorbeeld. Het licht kwam toen naar mij toe, en plaatste zich in de palm van mijn hand; hierdoor kon ik waarnemen, dat zich in het licht een vrouwenhand bevond. Ik betastte nauwkeurig deze geestehand, terwijl ik met de andere beide handen van het medium omsloten hield.

Het overleden kindje van mijn broeder manifesteerde zich daarna, en drukte mij eveneens de hand, waarna een derde, groote mannenhand (waarschijnlijk die van Dr. Franklin) zichtbaar werd, welke de mijne zoo krachtig drukte, dat mijn ge-

heele lichaam er van schudde. Mijn broeder ontving eveneens een handdruk.

Op te merken valt, hoe binnen eenige minuten drie handen, van verschillende grootte door ons nauwkeurig werden waargenomen, de eerste een vrouwenhand, de tweede een kinderhand, de derde een mannenhand, elk met hun respectievelijke eigenaardigheden.

Op mijn verzoek opende zich de deur eenige malen heel ver en sloeg weer met kracht dicht. (Sargent, blz. 68).

30 November 1861. Seance bij mij aan huis. Als gewoonlijk sluit ik de deur af. Gunstige condities, mooi frisch weer.

Onmiddellijk nadat het licht uitgedaan was klonken krachtige slagen op de tafel, gevolgd door een electrisch gesis; doch er verscheen geen licht. De mededeeling kwam: „Hedenavond zullen wij slagen.” Men vroeg mij lucifers, en toen ik het doosje op tafel legde, verscheen er een hand, die het er onmiddellijk af nam. Wij moesten nu de oogen sluiten, en toen wij ze eenige oogenblikken later weer openden, zagen wij bij het licht van een lucifer Dr. Franklin op de knieën achter de tafel, zoodat het hoofd ongeveer een voet boven de tafel uitstak.

Wij keken nauwlettend toe, tot op het moment waarop de lucifer uitgebrand was, en plotseling de gedaante verdween. Men dicteerde ons door middel van slagen: „Mijn beste kinderen, zou de wereld na deze laatste proef nog kunnen twifelen? Het is om de wereld te overtuigen, dat wij dit alles doen. Benjamin Franklin.” En eenige oogenblikken later: „Mijn liefste, ik ben zeer tevreden! Estella!” Men overhandigde mij nog een stuk papier, waarop geschreven stond: „Deze is de belangrijkste seance van allen. Lang hebben wij gezocht en onze proefnemingen herhaald voor wij er in slaagden u dit te laten zien. Om u te overtuigen dat ik een wezen ben als gij, heb ik deze lucifer aangestoken; maar wat al vergeefsche pogingen eer ik mij kon manifesteeren bij het aardsche licht. Eindelijk ben ik er in geslaagd! B. Franklin.” (Sargent, blz. 69).

12 December 1861. Bij deze seance manifesteerde Dr. Franklin zich bij een lantaarn, en konden wij op ons gemak zijn gelaat bekijken. Het leek eerst heel innemend en natuurlijk, evenals zijn haren en zijn oogen, waarin ik het wit kon onderscheiden. Het duurde evenwel niet lang, of door de ontbindende kracht van het aardsche licht begonnen de oogen hun uitdrukking te verliezen, de trekken werden vaag, en het gelaat had niet meer die gloed van leven, welke het bezat toen het door geestelijk licht beschenen werd.

23 Januari 1862. Tegenover de deur verscheen mijne vrouw, geheel in het wit gekleed, en omgeven door een groote, blauw doorschijnende sluier. Om het voorhoofd droeg zij een krans van bloemen.

Het geestelijk licht wierp zijn stralen op de geheele verschijning, en wij keken met genoegen en de grootste belang-

stelling, toen plotseling, in een oogwenk de gestalte verdween onder een geluid als het loeien van den wind. De mededeeling kwam: „Dezen avond heb ik u getoond, met welk een snelheid wij kunnen verdwijnen." Een oogenblik later verscheen zij weder in haar gewone voorkomen. (Sargent, blz. 71).

16 Februari 1862. Tegen het einde der seance schreef de gematerialiseerde Benjamin Franklin het volgende: „Mijn kind, op dit oogenblik hebben onze legers een groote overwinning behaald." Den volgenden dag vernamen wij, dat in den loop van dezen avond het verbonden leger er in geslaagd was het fort Donaldson te veroveren. (Sargent, blz. 75).

22 Februari 1862. Na een half uur wachten verscheen als gewoonlijk een licht op de tafel, en er vlak naast twee goed gevormde rozen met een knop. Deze rozen werden bij mijn neus gehouden en zij verspreidden een heerlijke zachte geur, alsof zij pas geplukt waren. Wij mochten ze aanraken, en ik profiteerde van deze gelegenheid om ze nauwkeurig op te nemen. Er werd gezegd: „ga er voorzichtig mede om." Ik merkte op, dat de stengels en bladeren eenigszins kleverig aanvoelden, en op mijn vraag wat hiervan de reden was, werd geantwoord, dat dit kwam door de vochtige en onzuivere atmosfeer.

Ik heb reeds eerder opgemerkt, dat deze spiritistische schepingen tot stand kwamen ten koste van electrische krachten uit den lichtbol; wij maakten dat hieruit op, omdat telkens als zij hun vastheid dreigden te verliezen, men ze bij de lichtbron bracht, waarna zij hun vorm en levendigheid weer herkregen.

Door middel van slagen dicteerde men ons: „Ziet, hoe zij plotseling oplossen." Het bouquetje was dicht bij het licht; wij zagen de bloemen in een oogwenk verdorren en versmelten als was bij het vuur. Toen: „Nu komen zij weer terug" en een wit vezeltje verscheen, dat zich spoedig tot een stengeltje ontwikkelde, waarna de rozen en de knop te voorschijn kwamen. Dit verschijnsel werd eenige malen herhaald, tot onze groote bewondering. (Sargent, blz. 75).

25 Februari 1862. Aanwezig, behalve het medium en mijn persoon, Mr. Groute. Alle deuren waren gesloten, evenzoo de vensters, en door Mr. Groute zorgvuldig verzegeld.

Weldra verscheen het licht en konden het medium en ik het fantoom van een man zien. In het eerst slaagden wij er niet in de verschijning te herkennen, door de vele sluiers, doch spoedig konden wij de gelaatstrekken van Dr. Franklin onderscheiden. Mr. Groute mocht voor het moment niet nader komen, maar van lieverlede werden de condities gunstiger, of liever werden de storende invloeden van zijn tegenwoordigheid minder, en kon ook hij naderen en duidelijk de gelijkenis van Dr. Franklin herkennen, zooals deze op afbeeldingen voorkomt.

Door de aanwezigheid van Mr. Groute begon het licht in sterkte te verminderen, doch wanneer deze zich verwijderde

herkreeg het licht zijn vroegere helderheid. Dit merkwaardige verschijnsel toont aan, dat een levend persoon directen invloed uitoefent op de creaties van de onzichtbare wereld, en dat deze invloed soms storend kan werken, hetgeen misschien veroorzaakt wordt door vrees, emotie of anderszins.

21 October 1863. Dezen avond belichtte ik de gematerialiseerde gestalte van Stella met de lantaarn, en ik kon opmerken, dat toen het licht op haar viel, zij een lichte trilling kreeg, maar overigens onbewegelijk ter plaatse bleef staan. Ik kon haar nauwkeurig opnemen, de oogen, de borst, de kleederen, enz. Toen ik haar voldoende bekeken had, verdween zij plotseling. Zij dicteerde: „Het is slechts met de grootste moeite dat ik mij gedurende dien tijd heb kunnen staande houden.” (Dale Owen, blz. 396).

Dale Owen beschrijft de twee seances, waarbij Mr. Groute tegenwoordig was, als volgt:

Bij de seance van 28 Februari 1863 (no. 346) was Mr. Groute tegenwoordig, die de handen van het medium vasthield. Toen het gas uitgedaan was voelde Mr. Livermore zich door een groote hand tegen den divan gedrukt, daarna steeg een licht van uit den grond op, en liet het gezicht zien van Dr. Franklin, die boven den divan was. Mr. Groute zag de verschijning gelijk wij allen en toen hij zich goed overtuigd had, dat het een levende menschelijke gestalte betrof, liep hij ijlings naar de deur, om zich te overtuigen, dat deze werkelijk nog gesloten was. Daarna keerde hij terug om de figuur nog eens goed op te nemen en raakte hij de omranding der kleederen aan.

Mr. Groute was evenwel buitengewoon critisch aangelegd, en een week later verzocht hij opnieuw een seance mede te maken, om zich opnieuw te kunnen overtuigen. Hij wilde zelf deuren en ramen sluiten en verzegelen, en was niet van plan zich te laten bedriegen.

Deze keer was de gestalte van Dr. Franklin nog veel duidelijker te zien; hij hield in zijn handpalm het licht, als om den ongeloofigen Thomas te bewijzen, dat hij zelf wilde medewerken, om de overtuiging van den onderzoeker te vestigen.

Mr. Groute, die vanaf het begin der seance de handen van het medium en die van Livermore vasthield, naderde het fantoom, zag, en betastte, en verklaarde zich, eindelijk, als eenmaal de apostel Thomas, overtuigd. (Dale Owen, blz. 393).

Dr. Gray vertelde mij nog een ander merkwaardig voorval. Bij een der laatste manifestaties van Dr. Franklin, was het gezicht niet geheel gevormd, zoodat slechts één oog zichtbaar was, en in de plaats van het andere en van de wang, een gat, waardoor het gelaat een afzichtelijk aanzien

kreeg. Het medium Kate Fox schrok er zóó van, dat zij een luiden gil gaf, waardoor onmiddellijk het geestelijk licht uitgedoofd werd.

„Kleine dwaas,” riep Dr. Gray uit, haar bij de handen vattende, „begrijpt gij niet, dat ge zoo, de geweldigste experimenten ter wereld doet mislukken, die van de materialisatie van een geest?”

Deze philosophische uitlegging van het verschijnsel kalmeerde het jonge meisje, door haar bijgeloovige angst te verdrijven, en vijf minuten later verscheen weer het gelaat van Dr. Franklin, deze keer zoo volkomen gevormd, met zoo'n vredige, waardige uitdrukking, dat het medium de eerste was om uit te roepen: „Oh, wat is hij mooi!” (Dale Owen, blz. 407).

Ik moet hier tot mijn spijt de theoretisch zoo belangrijke mededeelingen van Livermore beëindigen.

Verschillende van de aangehaalde passages dienden vergeleken te worden met de beschrijvingen van voorvallen, welke plaats vonden met de media William Stainton Moses, Mad. D'Espérance, Eusapia Paladino, Mrs. Hollis, Mrs. Salmon, Eva C. en Linda Gazzera, doch een dergelijk werk zou mij te ver van mijn onderwerp voeren.

Ik bepaal er mij dus toe, in 't kort een paar overeenstemmingen aan te geven, zonder nochtans de voorbeelden te citeeren.

Een merkwaardige overeenkomst bestaat in de lichtverschijnselen geconstateerd door Livermore, en die welke waargenomen zijn bij Stainton Moses. Bij beiden zijn vorm en sterkte gelijk, doch ook bij beiden zijn ze omgeven door een soort gaasachtige stof. Bovendien spreken de onderzoekers van het mediumschap van S. Moses, gelijk Livermore, van een hand welke zich in den lichtbol bevindt. Ook de eersten hadden den indruk gekregen, dat het licht gevoed werd door de geestenhand welke er in was, of die het droeg.

Zoo ook ontmoet men een interessante overeenstemming in de verbreiding van geur, hoewel dit verschijnsel bij St. Moses een meer gevarieerden vorm aannam en soms zoo sterk was, dat de lucht in de kamer niet meer voor de ademhaling geschikt was. Een paar bloemen waren daar dan vol-

doende voor, echter met dit resultaat, dat zij plotseling verdorpen en geheel verdroogden.

Nog een andere overeenkomst is op te merken in het feit (en dit heeft betrekking op het mediumschap van Eusapia Paladino), dat de gematerialiseerde gestalte, waarvan Livermore spreekt, nooit in contact met levende personen kwam, zonder tusschenvoeging van een zekere stof. Livermore en zijn broeder voorzagen zich van een handschoen om het licht in de handpalm te ontvangen, en Estella omhelsde Livermore na vooraf een gaasachtige stof opgehouden te hebben.

Deze bijzonderheden deden zich eveneens bij de seances met Mme Paladino voor, waar de gematerialiseerde vormen zich slechts met tusschenvoeging van het gordijn lieten aanraken.

Bij de seances van Livermore, en die van Eusapia en S. Moses merkt men nog een ander punt van overeenstemming op, wanneer de verschijning in een staat van formatie was, werd verzocht, niet te sterk in de richting te kijken, waarin het fenomeen zich zou voordoen, daar de menschelijke blik, en een te gespannen aandacht, schijnbaar op de geprojecteerde kracht een ontledenden invloed heeft. Soms vroeg men den onderzoekers eenige oogenblikken de oogen te sluiten: „Dr. Franklin verzocht ons voor korten tijd de oogen te sluiten; toen wij ze weder openden zagen wij hem op een stoel staan, en geleek hij op een standbeeld.”

En wat verder: „Op een gegeven oogenblik vroeg hij lucifers, en verzocht ons de oogen te sluiten.”

Ziehier een soortgelijk geval bij Moses:

„Ik vroeg om een licht dicht bij mijn gelaat. Mentor voldeed hieraan, en verzocht mij de oogen te sluiten. Toen hij me zeide ze te openen, zag ik vóór mij, op nauwelijks eenige centimeters van mijn gezicht, een prachtig lichtende bol.” (Dokt. Speer, „Proceedings of the S.P.R.”, deel IX, blz. 275).

Bij den storenden invloed van den blik en de gespannen aandacht komt die van karakter en uitstraling. Hieromtrent is de mededeeling van Livermore zeer leerzaam: „Zoolang Mr. Groute op een afstand bleef, behield het licht zijn hel-

derheid, doch zoodra hij naderde, begon het licht zwakker te worden; verwijderde hij zich weder, dan kwam de vroegere helderheid terug."

Hetzelfde had plaats bij de seances met S. Moses, telkens wanneer nieuwe gasten aanwezig waren; zoodat de leidende intelligenties den raad gaven met zoo weinig mogelijk en dezelfde personen te experimenteeren om de ontwikkeling der verschijnselen niet te schaden. Gelijke storingen onder gelijke omstandigheden treden op bij Home en E. Paladino, en trouwens bij alle media.

Eindelijk wil ik nog de aandacht vestigen op een eigenaardig verschijnsel, dat door Livermore vermeld wordt, en eveneens bij St. Moses voorkomt. Het bestaat in de geluiden welke gewoonlijk de totstandkoming van belangrijke manifestaties vooraf gingen, en die, wanneer zij zich een keer niet voordeden, de intelligenties deden zeggen: „Let op, dat wij ditmaal opgetreden zijn zonder geluiden te veroorzaken."

Bij Stainton Moses gebeurde hetzelfde, hetgeen deze een uitlegging deed vragen aan zijn „geleidegeest" Rector, waarop R. antwoordde, dat het niet gemakkelijk was die geluiden te supprimeeren, daar hierdoor het gemakkelijkst de aanwezige physische krachten, welke een beletsel vormen voor de manifestaties van hooger orde, te verwijderen waren.

Hiermede eindig ik mijn opsomming der voornaamste analogiën, welke bestaan tusschen de wijzen waarop de verschijnselen zich voordeden bij Kate Fox en die der andere media; welke analogiën theoretisch interessant en leerzaam zijn, daar zij wederkeerig de verkregen resultaten bevestigen, en dus uitstekende gegevens verstrekken voor een latere verklaring der feiten.

* * *

Er blijft mij nu slechts over de bedoelde verschijnselen in verband te brengen met onze voortgezette bespreking betreffende de wording en het wezen der materialisatiefenomenen en te zien of ze plastisch dan wel organisch; onderbewust of extrinsiek van aard zijn.

Ik geloof niet, dat het noodig is, onzen tijd te verspillen

aan een discussie over de vraag of de fantomen in kwestie plastische of organische scheppingen zijn, daar voldoende gebleken is dat zij intelligentie en activiteit bezaten. Wel waren de verschijningen soms onvolledig gevormd wanneer het fluïdum of de kracht die hun ten dienste stond ontoereikend was, doch zeker is, dat het geen plastische ledepoppen waren, zonder meer, want zij liepen de kamer rond, gingen op een stoel staan, waren er op bedacht de lichtende bollen te verzorgen, door ze met de hand heen en weer te bewegen, en spraken, zij het dan moeilijk, en met toonlooze stem, hetgeen er op wijst, dat zij normaal ademden en dus organisch gevormd en levend waren.

Het komt er nu op aan, kunnen die verschijningen verklaard worden op de wijze waarop Sudre dat doet, door ze te beschouwen als uitgetreden onderbewuste persoonlijkheden?

Wanneer wij zoo het probleem stellen, moeten wij in herinnering brengen de seance van 10 November 1861, waarbij gelijktijdig drie gematerialiseerde gestalten optraden, en die van 12 November, waarbij men er gelijktijdig vier in de kamer zag. Wanneer wij ons alzoo aan de interpretatie van S. willen houden, zouden wij moeten aannemen, dat wij met een drie- en viervoudige uitgetreden en gematerialiseerde prosopopesis te doen hebben. Zelfs met het medium medegerekend, dat volkomen normaal gebleven was, een vijfvoudige. Anders gezegd, wij zouden moeten aannemen, dat de psychische persoonlijkheid van het medium zich verdeeld zou hebben in vijf gedefinieerde psychische persoonlijkheden, waarvan vier uitgetreden, gematerialiseerd, onafhankelijk, levend, intelligent en actief. Dit zou men moeten gelooven om de hypothese der prosopopesis op deze gevallen van materialisatie te kunnen toepassen.

Voor ik een dergelijk wonder accepteer, wil ik eerst eens afwachten tot men mij tenminste één geval van pathologische (ziekelijk) splitsing eener persoonlijkheid aanwijst, waarbij die gesplitste persoonlijkheden zelfstandig optreden, en, hoewel zij van de eerste afhangen, toch in staat zijn zich af te scheiden en te handelen, gelijktijdig en onder vier verschillende aspecten. Ik weet wel, dat ik psychologisch

een onmogelijkheid vraag, doch waar dit verschijnsel bij de materialisaties en bij de fenomenen der „directe stem” voorkomt, mag hieruit afgeleid worden, dat wanneer de gelijktijdige splitsing eener psychische individualiteit in vijf onafhankelijke persoonlijkheden psychologisch een onmogelijkheid is, de persoonlijkheden welke zich bij materialisaties en „directe stem” voordoen niets met medium of aanwezigen te maken hebben. Zoo worden wij weder logisch en onweersaanbaar tot de spiritistische hypothese gevoerd.

Het lijkt mij, dat deze eerste opmerking, welke afgeleid is van de feiten, voldoende moet geacht worden om definitief de hypothese der uitgetreden en gematerialiseerde prosopopesis uit te schakelen.

Ik wil er mij dan ook verder toe bepalen een opsomming te geven van de overtuigende identiteitsbewijzen door de gematerialiseerde Estella verstrekt, zonder ze evenwel nader te bepreken, daar bij de behandeling der verschijnselen van het schrijven in een aan het medium onbekende taal, ik reeds uitvoerig de theoretische waarde van dergelijke verschijnselen heb aangetoond.

Vóór alles wil ik er op wijzen, dat de mediamieke persoonlijkheden in kwestie er in geslaagd is, de beste bewijzen van haar identiteit te geven, door zich, gedurende eenige jaren, te laten zien onder denzelfden verschijningsvorm welke zij had tijdens haar leven; door honderden mededeelingen te schrijven in het handschrift dat zij bezat tijdens haar leven; door zich in een vreemde taal uit te drukken, welke zij kende toen zij nog op aarde was, doch welke het medium niet kende; door een persoonlijk karakter te geven aan haar ideeën; en door bewijzen te verstrekken als b.v. de muts te materialiseeren welke zij droeg tijdens haar laatste ziekte.

Hoewel de gematerialiseerde Benjamin Franklin niet zijn tusschenkomst verleende met de bedoeling zich te identificeren, zoo bleken toch zijn grootte en zijn trekken de persoon te verraden, welke hij zeide te zijn. Hierbij moet nog de nadruk gelegd worden op het feit, dat de geest van Franklin, na er in te zijn geslaagd zich te laten zien bij het licht van een gewone lucifer, welk licht zoo schadelijk

is voor de gematerialiseerde vormen, hij de volgende mededeeling gaf: „Mijn beste kinderen, zou de wereld, na deze laatste proef nog kunnen twijfelen? Het is om de wereld te overtuigen, dat wij dit alles doen.”

Bij een andere gelegenheid dicteerde hij, nadat hij zich met een lantaarn had laten beschijnen, zoodat de verschijning zich onmiddellijk oploste: „Ook dit is ten behoeve der menschheid. Hiervoor werk ik, en hiervoor doe ik mijn best.” Welke droeve overdenkingen wekken deze nobele woorden in ons op. Zij toonen aan, dat de intelligentie Benjamin Franklin reeds in het jaar 1861 oordeelde, dat de bewijzen van het voortbestaan van den menschelijken geest door hem gegeven, redelijkerwijze voldoende waren om elken twijfel hieromtrent weg te nemen; hij voegde er nog aan toe, dat hij met nog andere geesten, de zware taak om zich te manifesteren op zich namen, alleen om de wereld doorslaande bewijzen te verstrekken. Men zal moeten toegeven, dat de serie experimenten, waar het hier om gaat, en welke zich over een tijdsverloop van vijf jaren uitstrekten, het overtuigende bewijs van het voortbestaan na den dood moesten vormen.

Doch vijf en zestig jaren zijn er sindsdien verlopen, helaas, en niet alleen is de wereld nog niet overtuigd, maar in de kringen waarin men de supernormale verschijnselen bestudeert, gaat men voort deze waarheid te bestrijden, niet-tegenstaande andere feiten, minstens even belangrijk als die van Benjamin Franklin zich nadien hebben voorgedaan. Men zal dus moeten erkennen, dat B. Franklin te groote verwachting had van het redelijk inzicht des menschen, te meer waar dit dikwijls verduisterd wordt door een mist van vooroordeelen en door een „antipathie tegen het nieuwe”, hetwelk in 't bijzonder de mannen der wetenschap kenmerkt, waardoor deze laatsten liever iedere onmogelijke en absurde hypothese aannemen die strookt met hun opvattingen, dan een waarheid te aanvaarden, welke met die vooropgezette meeningen in strijd is. Franklin had er ongelukkigerwijze geen rekening mede gehouden, dat de „lichtgeloovigheid van die ongeloovigen” heel wat verblinder en hardnekkiger is dan de „lichtgeloovigheid van den eenvoudigen mensch.” Om de

eerste te bestrijden en te overwinnen zijn de feiten onmachtig, evenals de wetenschappelijke procédés, en de vergelijkende analyse van een groot aantal feiten; de bewonderenswaardige overeenstemming in de bewijzen voor de spiritistische verklaring der feiten is eveneens onvoldoende.

Wat wil men dan? Ziehier: „Slechts de Tijd is in staat er over te zegevieren”; de tragische geschiedenis van al de voorloopers eener beweging bewijst dat voldoende. Over een eeuw zal de geciviliseerde menscheid zonder verdere tegenspraak de groote waarheid erkennen, welke thans nog zoo veel teleurstelling en verbittering geeft aan hen, die haar verdedigen.

* * *

Mijn opsomming van de merkwaardige gevallen van volledige materialisaties vervolgende, merk ik op, dat het derde klassieke geval van dezen aard is dat van „Népenthès”, welke zich manifesteerde tijdens een serie experimenten met het medium Mad. D'Espérance. Hierbij deed zich een zeer bizonder en theoretisch zeer belangrijk geval voor, te weten: de verschijning, welke verklaarde geleefd te hebben gedurende het tijdperk van het oude Griekenland, schreef eigenhandig een mededeeling in oud-Grieksch in het opschriftboekje van een der aanwezigen. De theoretische waarde hiervan is des te grooter, waar geen der aanwezigen de oud-Grieksche taal kende.

Het verloop van deze gedenkwaardige seances is zeer bekend. Een groep vooraanstaande noorweegsche onderzoekers, waaronder professoren, letterkundigen, doktoren, magistraten en predikanten, onthielden zich gedurende zes maanden van het gebruik van alcohol, van tabak, en andere soortgelijke genotmiddelen, om na te gaan in hoeverre de fysieke voorbereiding der aanwezigen invloed uitoefent op de verschijnselen. Na de derde maand werd een serie van twaalf seances gehouden, waaraan niemand anders zou deelnemen en waarbij elk beloofde zonder onderbreking aanwezig te zullen zijn. Beide sexen waren gelijkmatig vertegenwoordigd in de groep bestaande uit dertig personen.

Toen de seances beëindigd waren, publiceerden verschil-

lende van de onderzoekers het verloop der seances in boeken of kleinere geschriften. Hetgeen ik weergeef is ontleend aan het verslag van baronesse Peyron (Light 1907, blz. 439) en aan de lange citaties uit het boek: „Harper i Luften”, uitgegeven door een magistraat behorende tot de groep. De schrijver noemt, na hiervoor toestemming gekregen te hebben, de namen van bijna alle personen welke bij de seances tegenwoordig waren. Uit het dagboek van baronesse Peyron blijkt dat de organisator der seances was de dokter Von Bergen, zeer bekend metapsychisch onderzoeker, en uit de lezingen van Mad. D'Espérance, dat de leider was Herr Sjostedt. De seances hadden plaats ten huize van Prof. E. Alle beschikkingen waren getroffen buiten medeweten van het medium, welke van Gothenburg naar Christiania moest komen. „Ik weet niet om welke redenen,” schreef de baronesse Peyron, „maar men oordeelde het noodig het medium niet in de seancezaal toe te laten, zoodat, toen het oogenblik van samenkomst gekomen was, veel tijd verloren ging om verschillende veranderingen aan de verlichting van het lokaal aan te brengen.”

De verschijning „Népenthes” manifesteerde zich het eerst, en bij nagenoeg alle seances. Het was een vrouwenfiguur van zeldzame schoonheid, zij liet zich zien bij het licht, gelijk met het medium, dat „bij bewustzijn was, en tusschen de aanwezigen buiten het cabinet zat.” N. materialiseerde zich in het midden van den kring, kwam zooveel mogelijk aan het verlangen der aanwezigen tegemoet, liet zich fotografeeren, schreef in het zakboekje van een der onderzoekers en liet een afgietsel van haar hand in paraffine nemen.

Deze laatste episode wordt door Dr. Von Bergen als volgt beschreven:

„Het was een gespannen moment van afwachten. „Zou zij slagen?” Zou zij er niet in slagen?” vroeg elk zich af. Deze gemoedsgesteldheid werd door het medium gevoeld, want zij maakte de opmerking: „spreekt niet tot mij, ik moet rustig blijven, tracht uw kalmte en opgeruimdheid te bewaren.”

Gedurende eenige minuten weerklonk het geluid van een hand, die in de vloeibare paraffine dompelde, er zich weder uit terug trok, terwijl wij duidelijk een witte gestalte over den emmer gebukt zagen. Hierna richtte Népenthes zich op, om

zich heen ziende, totdat zij Herr E. ontdekte, die achter een anderen bezoeker zat, ging zij naar hem toe, zwevende in de lucht, en reikte hem een voorwerp over. „Zij geeft mij een stuk was,” riep hij uit, doch zich bedenkende, zeide hij: „Oh neen, het is een afgietsel van haar hand, deze is er geheel mede bedekt tot aan de pols toe, de hand lost zich in het binnenste van het model op.” Terwijl hij nog sprak, gleed de verschijning rustig naar het cabinet, het paraffine-model in de handen van Herr E. achterlatende. Eindelijk had men het zoo gewenschte verschijnsel verkregen.

Toen de seance afgeloopen was, onderzocht men nauwkeurig het afgietsel. Van buiten gezien leek het een vormlooze massa, van verschillende lagen paraffine op elkaar; doch door de polsopening heen zag men van binnen de vorm van alle vingers van een zeer kleine hand.

Den volgende dag brachten wij dezen handschoen bij een boetseerder van beroep, een zekere Almiri, om er een gipsafdruk van te laten maken. Deze keek vol verbazing, evenals zijn bedienden, naar dit model, en maakte de opmerking, dat een menschelijke hand, die de vorm er aan gegeven had, nooit teruggetrokken had kunnen worden. Zij noemden het tooverwerk. Toen het werk klaar was, konden wij allen een kleine, uitstekend gevormde hand bewonderen, waarin de nagels, en zelfs de fijnste lijnen waren te onderscheiden. De zuivere weergave der vingers brachten de artiesten in vervoering, en zij waren overtuigd van den supernormalen oorsprong van het model, dit te meer, waar de vingers zoodanig gebogen waren, dat geen menschelijke hand er uit teruggetrokken had kunnen worden.”

De wijze waarop Népentès zich in het midden van den kring dematerialiseerde wordt als volgt beschreven:

Zij stond rustig te midden van ons, het hoofd, waarop de schitterende diadeem rustte, een weinig gebogen. In een kort oogenblik, zonder eenig geluid te veroorzaken, was de bovenaardsche, de geestelijke Népentès, zoo schoon, zoo reëel, zoo levendig, veranderd in een klein lichtend wolkje, niet grooter dan een menschenhoofd, waarop nog de diadeem schitterde; daarna verdween het licht en de diadeem, en alles was afgelopen.”

Ziehier eindelijk de belangrijke passage, waarin het oud-Grieksch geschreven werd.

„...Népentès vertoonde zich, schooner dan ooit. Ondanks de bewondering en het respect die ik mijn liefvallige vrouwelijke kennissen toedraag, moet ik erkennen, dat mijn oogen nooit een dergelijke sublieme verschijning hebben aanschouwd;

met deze woorden vertolk ik de gevoelens van alle aanwezigen.

Toen zij Herr E. opmerkte, die over zijn opschriftboekje gebukt, eenige notities maakte, bleef zij hem een oogenblik aandachtig aanstaren; Herr E. vroeg haar toen, iets voor hem op te schrijven en bood haar het boekje en het potlood aan, welke zij aannam. Herr E. stond op en plaatste zich achter haar, nauwkeurig toeziende. Zij bevonden zich naast het medium, doch iets achteruit; wij beschouwden die groep met groote oplettenheid. „Zij schrijft,” meldde Herr E. Wij zagen de beide hoofden over de schrijvende vingers gebogen, waarvan wij de bewegingen duidelijk konden waarnemen. Een oogenblik later werden het boekje en het potlood Herrn E. teruggegeven, die vol blijdschap weer ging zitten. Wij bekeken de bladzijde, waarop heel duidelijk Grieksche karakterteekens voorkwamen, echter voor ons allen onbegrijpelijk. Den volgende dag lieten wij het oud-Grieksch in het moderne Grieksch vertalen en daarna in onze eigen taal. Ziehier hetgeen N. geschreven had: „Ik ben Néphenthès, je vriendin, wanneer je ziel door droefheid overstelpt wordt, roep mij in gedachten op, en ik zal onmiddellijk verschijnen, om je smarten te lenigen.”

Gelukkige sterveling! dachten wij allen, en feliciteerden hem.

Ik eindig hier mijn citaties. Wat betreft de bovenvermelde experimenten, moet vooral rekening gehouden worden met de buitengewone, voor de echtheid pleitende condities, waaronder alles zich heeft toegedragen. De kamer was voortdurend zoodanig verlicht, dat men elkaar kon herkennen, notities maken, en alles kon waarnemen, wat er gebeurde. Het medium zat, goed zichtbaar, tusschen de anderen in den kring, en verkeerde voortdurend in normalen toestand. Het zat met den rug naar het cabinet, waarin zich de gematerialiseerde gestalten opbouwden, welke uit het cabinet kwamen, en zich den aanwezigen toonden. Wat Néphenthès aangaat, deze materialiseerde en dematerialiseerde zich bijna altijd in het midden van den kring. Hieruit volgt, dat de condities ideaal waren, daar bedrog volkomen uitgesloten was.

Wat de verschijnselen zelf betreft wil ik de aandacht vestigen op de verschillende gestes van de gematerialiseerde Néphenthès; zij dompelt haar hand bij herhaling in de vloeibare paraffine, daarna keert zij zich om en zoekt met de oogen Prof. E., voor wien zij een voorliefde schijnt te hebben, en wanneer zij hem opmerkt achter den rug van een

anderen onderzoeker, gaat zij naar hem toe en reikt hem den paraffine-handschoen toe; een ander maal blijft zij stilstaan om naar Prof. E. te kijken, die bezig is eenige notities te maken, en wanneer deze haar verzoekt iets in zijn zakboekje te schrijven, voldoet zij vol gratie aan dit verzoek en schrijft eenige zinnen, in een taal, welke niemand der aanwezigen kent. Wanneer men dit alles bedenkt, brengt men zich onwillekeurig de theoriën van M. Sudre in herinnering, volgens welke de gematerialiseerde fantomen niet anders zouden zijn dan plastische ledepoppen met een schijn van leven „en gelijkende op wassen poppen in een anatomisch museum”. Dan wordt men een oogenblik tot nadenken gebracht over de suggestieve kracht die er uitgaat van vooropgestelde meeningen, welke iemand precies het tegenovergestelde kunnen laten zeggen, van hetgeen de feiten ons leeren.

Ik moet nog de aandacht vestigen op de bijzondere betekenis van het feit, dat een gematerialiseerde persoonlijkheid schrijft in een taal onbekend aan medium en aanwezigen. Reeds eerder heb ik deze verschijnselen besproken, doch dan was er sprake van een taal, onbekend aan het medium, doch bekend aan de aanwezigen. In dit geval kan men zeggen, dat het medium zijn kennis ontleend heeft aan het onderbewustzijn van een der onderzoekers. Ik heb toen aangetoond, dat deze hypothese zoo onmogelijk is, dat zelfs de tegenstanders zich er nooit van hebben durven bedienen, doch wat nog niet is, kan nog komen. Vandaar de groote waarde van het bovenvermelde en andere analoge feiten, welke bij voorbaat deze voorstelling van zaken logenstraffen, daar zij het bewijs leveren, dat zelfs zonder de aanwezigheid van een onderbewustzijn, waaruit het medium zou kunnen putten, deze verschijnselen plaats vinden. Men is dus wel genoodzaakt, de tegenwoordigheid aan te nemen van een zelfstandige geestelijke persoonlijkheid.

Zonder gevaar van weerlegd te worden durf ik dus te beweren, dat de gevallen van Xenoglossie, waarin de intelligentie spreekt en schrijft in een taal onbekend aan het medium, zulks in verband gebracht met die gevallen, waarin

zoowel medium als aanwezigen de taal niet kennen, alleen reeds voldoende zijn, om de juistheid der spiritistische theorie te bewijzen. Wanneer men bedenkt dat de categoriën der mediamieke verschijnselen, welke eveneens dat bewijs leveren, vrij talrijk zijn, (dit werk toont het aan) dan begrijpt men niet goed, waarom deze theorie, vooral in wetenschappelijke kringen, nog zoo bestreden wordt. Dit „niet begrijpen” verdwijnt echter spoedig, wanneer men bedenkt, dat in den loop der eeuwen eenzelfde bestrijding te zien is gegeven, telkens wanneer aan den horizon van den menschelijken ontwikkelingsgang de dageraad van een Nieuw idee verscheen.

De gevallen, waarbij gesproken en geschreven wordt in een taal, onbekend aan medium en aanwezigen, zijn tamelijk zeldzaam. Dit kan ook niet anders, daar de overledenen zich bijna altijd manifesteren aan hun bloedverwanten of vrienden, en dus een gemeenschappelijke taal spreken. Toch vind ik tusschen mijn classificaties elf gevallen, waarin de overledenen spraken en schreven in een voor medium en onderzoekers onbekende taal. Een weinig verderop zal ik nog twee soortgelijke gevallen behandelen, welke zich kortgeleden te Warschau hebben voorgedaan.

* * *

Ik ga er nu toe over, een voorbeeld te geven, dat ik ontleen aan mijn eigen onderzoekingen en welke voorkomt in mijn boek: „*Ipotesi Spiritica e Teoriche Scientifiche*” van 1903. Deze gebeurtenis heeft zich afgespeeld tijdens een lange serie experimenten met Eusapia Paladino, georganiseerd door de „*Circolo Scientifico Minerva*” te Genua, waaraan, behalve mijn persoon, deelnamen de professoren Morcelli en François Porro, dokter Joseph Venzano, en Louis Arnaud Vassallo, directeur van de „*Secolo XIX*”.

Bij de seance van 10 Februari 1902 waren met mij tegenwoordig vier leden van den kring, te weten: de heeren Felix Avellino, Evariste Testa, Jérôme Pastorino en Joconde Faggioni.

Aan het door mij opgemaakte verslag ontleen ik het volgende:

„Links van het medium zat M. Evariste Testa, en rechts M. Joconde Faggioni. De kamer was zwak verlicht door een kaars, vanuit een tusschenkamer.

Plotseling bemerkten wij, dat de gordijnen van het cabinet achter M. Testa bewogen. Een hand verscheen, goed voor allen zichtbaar, raakte al liefkoozende M. Testa aan, en verdween weer plotseling. Hierna ging het gordijn bol staan, en kwam in aanraking met het gezicht van M. Testa, waarna deze verklaarde een geheel gematerialiseerd hoofd te voelen. Nauwelijks had hij dit gezegd, of wij hoorden allen het geluid van een kus, welke op zijn gezicht gegeven werd. M. Testa verzocht de zich manifesterende haar naam te willen noemen. Wij hoorden toen van achter het gordijn eenige onsamenvangende klanken, welke nochtans geleken op die der mensche-lijke stem. Het leek alsof iemand achter het gordijn wanhopige pogingen deed om woorden uit te brengen. Ten slotte hoorden wij een eentonige stem in het Italiaansch de woorden zeggen: „Ik ben je moeder... Mijn kind..." Opnieuw klonken kussen, en opnieuw volgden liefkoozingen, met tusschenvoeging van het gordijn. M. Testa, zeer verlangend een absoluut identiteitsbewijs te ontvangen, verzocht de verschijning zich te laten zien. Een bevestigend antwoord volgde. Nu werden de gordijnen in het midden van elkaar gedaan en ongeveer 40 centimeters boven het hoofd van Eusapia verscheen een vrouwenbuste. Op de plaats, waar ik zat, kon ik slechts vaag deze gematerialiseerde vorm zien, evenals M. M. Testa en Avellino. Doch M. M. Taggioni en Pastorino konden duidelijk het profiel van een vrouwengezicht waarnemen en de trekken onderscheiden, hun beschrijvingen daaromtrent zijn zeer gelijklopend. M. Testa, zich baseerende op de nauwkeurige gegevens der waarnemers, was er van overtuigd dat het hier werkelijk zijn moeder betrof, moedigde op alle mogelijke manieren de verschijning aan, om wat verder naar voren te komen, opdat ook hij ze zou kunnen zien. M. Faggioni merkte op: „Maar neen, maar neen, waarde heer Testa, de verschijning welke ik zie kan uw moeder niet zijn, ik onderscheid duidelijk de ge-laatsstreken, en ik kan u zeggen, dat het een jonge vrouw is." „Ja juist," antwoordde M. Testa, „mijn arme moeder is gestorven toen zij twintig jaar oud was!"

Deze overeenstemming liet niet na een diepen indruk op alle aanwezigen te maken. Niemand had kunnen vermoeden, dat de moeder van M. Testa zoo jong gestorven was. M. Testa was pas sinds eenige dagen in onzen kring getreden, en feitelijk voor ons allen een onbekende."

Hier eindigt het verslag der seance. Deze episode had echter den volgenden dag nog een merkwaardig vervolg.

M. Testa, op wien de gebeurtenis van den vorigen dag

een diepen indruk gemaakt had, wilde trachten nog nader het bewijs te krijgen, dat werkelijk zijn moeder zich gemanifesteerd had en liet Mr. Faggioni verschillende portretten zien van jonge vrouwen, waaronder die van zijne moeder, met verzoek, aan te geven wie hij gezien had. Mr. Faggioni bekeek aandachtig de verschillende portretten, en toen hij bij het laatste kwam, riep hij uit: „Dit is de verschijning welke ik gezien heb!” Het was het portret van Mme Testa.

Men zal moeten toegeven, dat het hier een uitstekend geval van persoonlijke identificatie van een overledene betreft, dit te meer, waar het portret der moeder van Testa, 't welk ik gezien heb, in 't minst geen gelijkenis had met den zoon, en er daarentegen tusschen de collectie portretten, welke M. Taggioni getoond werd, er een van een tante van Testa was, 't welk zeer op deze laatste geleek.

Tot deze conclusies wordt men gebracht, mits men natuurlijk zijn geest vrij weet te houden van vooroordeelen. Wat M. Sudre betreft, hij weet zich heel gemakkelijk van dit soort gevallen af te maken.

Luister slechts:

„De gelijkenis welke deze laatsten (de gematerialiseerde verschijningsvormen) kunnen hebben met personen die op aarde geleefd hebben, komt voort uit de herinneringen van het medium of van de aanwezigen. Het is een verschijnsel van „cryptomnesie” (geheugen van het onderbewustzijn) in verstoffelijkten vorm.”

Hiermede heeft M. Sudre voor zichzelf de overtuiging het geweldige probleem opgelost te hebben. Gezien de lichtvaardigheid waarmede de schrijver een oordeel velt, kan ik niet nalaten een geval aan te halen, dat hem volkomen weerspreekt. Ik bedoel het welbekende geval „Sven Stromberg”. Een beschrijving ervan is het eerst verschenen in de zweedsche, duitsche, fransche en canadeesche metapsychische tijdschriften (1893). De voornaamste onderzoeker, Mr. Fidler, heeft er een verslag van gegeven in het engelsche tijdschrift „The Medium and Daybreak”.

Ik ontleen de verkorte beschrijving aan een artikel van Mad. D'Espérance, door wier mediumschap het geval zich

heeft voorgedaan en dat verscheen in *Light* (1905, blz. 43).

Mad. d'Espérance schreef den 3den April 1890 in half-trance-toestand den naam „Sven Stromberg”. Daar niemand den naam kende, werd verder geen aandacht aan het geval geschonken, nochtans werd het papier, voorzien van den datum bewaard, en vermelding van het geval gemaakt in een dagboek.

Twee maanden later op een seance, die gehouden werd met de heeren Prof. A. Aksakoff, Prof. Boutleroff, M. Fidler en eenige anderen, verklaarde de geleidegeest „Walter”, dat een geest aanwezig was, die zich noemde „Stromberg”, en die wenschte, dat zijn ouders van zijn dood zouden verwittigd worden. Hij voegde er nog bij, dat Stromberg in Wisconsin in Amerika den 13den Maart overleden was en zijn ouders in Jemtland wonen.

Deze mededeeling interesseerde de aanwezigen maar matig, doch de heer Fidler merkte op: „wie weet is het niet dezelfde Stromberg, die een paar maanden geleden zijn naam schreef op een stuk papier. Laat hij ons een nader adres geven, en wij zullen daarheen schrijven.” Nadere gegevens werden dien dag echter niet verkregen.

Den volgende dag werd door hetzelfde gezelschap een proef van geesten photographie genomen, en op het oogenblik dat het magnesiumlicht ontstoken werd, zagen alle aanwezigen achter het medium iemand staan. Op de photo was duidelijk het hoofd zichtbaar van een man met een kalme, gelukkige uitdrukking op het gelaat.

De heer Fidler vroeg „Walter” wie de gefotografeerde geest was, en deze antwoordde: „Het is die Stromberg, waarover ik je besproken heb. Ik moet je tevens zeggen, dat hij niet gestorven is te Wisconsin maar te New-Stockholm en de datum van overlijden niet is 13 Maart maar 31 Maart. Zijn ouders wonen te Strom Stocking, of een soortgelijke naam, in de provincie Jemtland. Hij zeide in 1886 geëmigreerd te zijn en wenschte, dat zijn ouders met zijn dood zouden worden bekend gemaakt.

Den volgende dag schreef de heer Fidler aan den pastoor te Strom, hem verzoekende te willen melden, of zekere Stromberg in 1886 van Strom naar Amerika vertrokken was. Men zocht het plaatsje New-Stockholm op de kaart, maar te vergeefs, ook wist geen enkel informatiebureau te zeggen of dat plaatsje werkelijk bestond. De heer Fidler schreef verder aan een vriend, M. Ohlen, vice-consul te Winnepeg, in Canada, hem de geheele geschiedenis meldende, met verzoek de noodige informaties te willen nemen.

Eenigen tijd hierna kwam bericht van den pastoor te Strom, dat hij tevergeefs alle registers had nagezocht, naar Stromberg, maar dat in 1886 wel zekere Sven Ersson naar Amerika vertrokken was. Deze mededeeling, gevoegd bij de onmogelijke

lijkheid het plaatsje New-Stockholm te vinden, deed de heeren besluiten het onderzoek te staken.

Weer verliep eenigen tijd. Op een morgen ontdekte de heer Fidler in een courant uit Canada een berichtje, waarin de plaats N. S. genoemd werd en 't welk onderteekend was met de initialen „A. S.” Onmiddellijk schreef hij aan den directeur van het blad met verzoek ingesloten brief te doen toekomen aan den auteur van het berichtje, in welke brief hij inlichtingen vroeg omtrent Stromberg.

Ondertusschen had consul Ohlen de brief van den heer Fidler ontvangen en hoewel het spiritisme hem niet interesseerde, had hij, terwille van zijn vriend de noodige informaties ingewonnen. Een briefwisseling tusschen beide vrienden volgde, en de resultaten waren van dien aard, dat de heer Ohlen er een reis naar Zweden voor over had, om deze zaak mondeling met den heer F. te kunnen behandelen. Ook „A. S.” beantwoordde het schrijven en diens brief bevatte belangrijke gegevens. Ziehier hetgeen men te weten kwam.

Sven Ersson, geboren te Strom Stocken in de provincie Jemtland te Zweden, gehuwd met Sarah Kaiser, was naar Canada geëmigreerd, en had daar den naam van Stromberg aangenomen. Deze naamsverwisseling is veel in gebruik bij de Zweedsche boeren, daar deze geen bepaalden eigenaam bezitten. Indien b.v. de boer John een zoon heeft die Charles heet, zoo wordt diens naam Charles Johnson. Dit gebruik heeft natuurlijk voor den Zweed, die zich in een ander land gaat vestigen, vele bezwaren, zoodat zij er meestal toe overgaan een willekeurigen naam aan te nemen; Sven Ersson had den naam van zijn geboorteplaats aangenomen, Strom berg.

In de omgeving van New-Stockholm had hij in 1887 een terrein gekocht, doch was den 31sten Maart 1890 overleden, drie zoons nalatende.

Inlichtingen werden ingewonnen bij den geneesheer en pastoor, die hem in zijn laatste oogenblikken hadden bijgestaan, en deze verklaarden, dat zijn laatste wensch was geweest, dat zijn familie en vrienden in Zweden van zijn dood verwittigd zouden worden. Dit was echter niet gebeurd, de brief, welke het bericht van den dood inhield, was door de weduwe nog niet verzonden vanwege den grooten afstand (35 K.M.) van het dichtstbijzijnde postkantoor. Door de onderzoekingen van den heer Ohlen opgeschrikt haastte zij zich naar Whitewood om den brief, die zoo lang was blijven liggen, te posten. Toen deze in Strom aankwam, schreef de pastoor onmiddellijk aan den heer Fidler de hierboven vermelde inlichtingen, die deze trouwens reeds van consul Ohlen had vernomen, en van „A. S.”

De geestenphoto van Sven Stromberg werd naar Strom gezonden en daar aan de pastorie bevestigd met verzoek aan de inwoners, om, indien zij de persoon herkenden, die de

photo voorstelde, hun handteekening er onder te willen plaatsen. Tenslotte werd de photo voorzien van vele handteekeningen teruggezonden. Eenige personen hadden de opmerking gemaakt, dat Sven Ersson op de photo een knevel droeg, welke hij niet bezat toen hij nog in Strom woonde.

Het geheele onderzoek had een jaar geduurd. De correspondentie en alle stukken die betrekking hebben op dit voorval, zijn bewaard gebleven en gingen bij den dood van den heer Fidler over in de handen van Mad. D'Espérance.

Het postkantoor was 35 K.M. van New-Stockholm verwijderd, en daar in die streken nog nagenoeg geen wegen waren, was het onmogelijk, dat het bericht van den dood van S. in Canada, op normale wijze naar Zweden was gekomen in den tusschentijd van het oogenblik van sterven, en het tijdstip waarop het mediamieke bericht in Zweden was ontvangen, hetwelk bedroeg 60 uren.

De verdedigers der spiritistische hypothese zijn grooten dank verschuldigd aan Mr. Matthew Fidler, die met een bewonderenswaardige volharding en grondigheid dit geval, dat terecht beroemd is geworden, en alleen reeds voldoende zou zijn om de tusschenkomst van overledenen bij de mediamieke manifestaties te bewijzen bestudeerd heeft. Het zou voldoende zijn, in aanmerking genomen de tijd en de omstandigheden waaronder het heeft plaats gehad, de onbekendheid van de persoon en zijn woonplaats, en de bevestiging van alle betreffende deze gebeurtenis verstrekte gegevens. Dit alles vormt een geheel van bewijzen ter bevestiging van de stelling, dat werkelijk ter plaatse aanwezig was een onafhankelijk geestelijk principe, en nog andere geestelijke persoonlijkheden, welke aan de manifestatie deelnamen.

Betreffende het belangrijkste voorval, de materialisatie van het gelaat van een onbekende, dat later herkend werd, noodig ik Sudre uit dit te verklaren met behulp van de theorie: „De gelijkenis welke die verschijningen kunnen hebben met personen welke op aarde geleefd hebben, komt voort uit de herinneringen van het medium of van de aanwezigen (cryptomnesie)”. Waar S. zal moeten toegeven, dat hier geen sprake kan zijn van herinneringen, welke in het onderbewustzijn der aanwezigen latent gebleven zijn, zal hij tevens moeten toegeven, dat het gelijk in deze zaak aan

de zijde der spiritisten is, wanneer zij beweren, dat de manier, waarop de omstandigheden samenwerkten, bewijst, dat dikwijls de „leidende Idee” of de „organiseerende Wil” geheel vreemd is aan het medium of aanwezigen.

Ik voeg er nog aan toe, dat het hierboven vermeldde geval deze waarheid op een beslissende en onweerlegbare manier aantoont, doch dit eveneens het geval is met de voorafgaande voorbeelden, zij het dan niet op zoo'n volstrekte wijze.

Ik eindig met een beleefde uitnoodiging aan de bestrijders der spiritistische hypothese, welke meenen, dat zij iets tegen de door mij geformuleerde conclusies hebben in te brengen, dit wel in het belang der waarheid te willen doen.

* * *

Het heeft zijn nut nog eenige van de meest recente gevallen van complete materialisaties te geven, welke zijn waargenomen te Warschau met het poolsche medium Frank Kluski. Deze is een rijk bankier en stelt zich alleen voor die proeven beschikbaar ter wille van de wetenschap. Bovendien is hij poëtisch aangelegd, en een groot liefhebber van de natuurwetenschappen. De mediamieke gave is als 't ware overerfelijk in zijn familie, en hij voelt zich tot de experimenten aangetrokken door een groot verlangen dieper in de geheimen van het wezen van den mensch door te dringen.

Professor Pawloski heeft eenige seances met Kluski kunnen medemaken, en daarvan een rapport doen verschijnen in de „Journal of the American Society for Psychical Research”, het nummer van September 1925. Dit verslag is zeer interessant, echter moet ik mij bepalen tot slechts die uittreksels, welke betrekking hebben op het thema, waarmede wij ons bezig houden.

Prof. Pawloski geeft zijn indrukken over de gematerialiseerde fantomen als volgt weer:

„De bijzonderheid welke bij materialisaties van menselijke gestalten het meest treft, ik zou zelfs zeggen, welke wetenschappelijk de meeste waarde heeft, is, dat deze verschijningen zich in alle deelen gedragen als gewone levende menschen. Men zou zeggen, bezoekers in een ontvangsalon. Zij gingen de kamer rond, glimlachten de aanwezigen, die zij kenden, vriendelijk toe en keken vol nieuwsgierigheid naar hen, die

zij nog niet kenden. In hun vriendelijke manier van omgang, en door de welwillendheid waarmede zij de vragen beantwoordden, welke hun gesteld werden, openbaarde zich de vurige wensch ons te overtuigen van het feit, dat zij reële geestelijke wezens en geen tijdelijke, of door de gedachten opgewekte persoonlijkheden waren...

De gematerialiseerde verschijningen bij de seances van Kluski zijn overledenen van alle mogelijke nationaliteiten; zij spreken gewoonlijk in hun eigen taal. Wanneer men hun evenwel een vraag doet in een andere taal, meestal het Poolsch, begrijpen zij die heel goed. Zij schijnen de gedachten der aanwezigen te lezen, want het is niet noodig zijn wenschen te uiten, of zijn vragen te stellen, om die vervuld of beantwoord te zien. Het is voldoende te denken, hetgeen men van de verschijning verlangt, en deze voldoet er aan, of geeft een weigerend antwoord.

Niet alle fantomen kunnen spreken, dan doen zij hun mededeelingen door middel van kloppingen, hetgeen lang duurt en vervelend is. Als zij spreken is hun stem vrij normaal, en gelijkt op een hard... fluisteren.

Wanneer men hun levendige gelaatsuitdrukking beschouwt als zij spreken, is men overtuigd van hun individualiteit. Eens verscheen een Turk, dien de anderen kenden, en op wiens gelaat ik duidelijk kon zien, de gevoelens welke hem bezielde. Hij was op mij toegekomen, boog zich, begroette mij met de Turksche woorden: „Chokyask Lebistan?" Ziende dat ik hem niet begreep, herhaalde hij met eenigen nadruk dezelfde woorden, mij daarbij vriendelijk toelachende. Wij, Polen, voelen veel sympathie voor de Turksche natie, en omdat ik hem niet verstond, antwoordde ik maar met de uitroep: „Leve Turkije". Ik zag onmiddellijk aan zijn gelaat, dat hij mij begreep, en opnieuw lachte hij mij toe; zijn oogen schitterden, en van plezier klapte hij in de handen. Hierna boog hij weder, groette en trok zich terug. Op het gehoor af noteerde ik de woorden welke hij gesproken had, en den volgenden dag vernam ik van iemand die de Turksche taal machtig was, dat de woorden betekenden: „Leve Polen".

...De zeldzaamste en schoonste verschijning bij Kluski is de gematerialiseerde en licht uitstralende gestalte van een grijsaard. Dit licht is zoo sterk, dat de geheele kamer er door beschenen wordt, en zelfs de verst verwijderde voorwerpen duidelijk zichtbaar zijn. Vooral de hartstreek en de handpalmen zijn sterke lichtcentra.

De tafel, welke bij de seances met Kluski gebruikt wordt bevindt zich in een hoek van de kamer, waar ook het medium uitgestrekt ligt. De lichtende gestalte verscheen eens in het midden van de kamer, en droeg op het hoofd een kegelvormige hoed; terwijl hij door een ruim kleed omgeven was. Hij

naderde ons op een imposante wijze, zijn toga eindigde in een lange sleep op den grond.

Hij teekende met de hand een driehoek in de lucht en begon met een plechtige, diepe stem te spreken. Gedurende een tiental seconden stelde hij zich achter mij, en strekte de hand uit naar het gezelschap, terwijl hij sprak. Hierna trok hij zich in een hoek terug, en verdween. Zijn komst had een groote hoeveelheid ozon in de kamer verspreid, zoodat zelfs na de seance de lucht er nog van verzadigd was. De verschijning leek een zeer bejaard man, en droeg een grijze baard. De taal welke hij sprak kende niemand der aanwezigen, hoewel deze met elkaar een tiental talen machtig waren. Tot op heden is men er nog niet in geslaagd zijn identiteit vast te stellen, of de taal te weten te komen, welke hij spreekt, men noemt hem de Assyrische priester, en deze benaming geeft heel wel het aspect van deze verschijning weer."

Het lijkt mij, dat deze passage uit het verslag van Prof. Pawloski een der gewone dementi's van de theorie van Sudre geeft, volgens welke de gematerialiseerde vormen slechts plastische poppen, „met een schijn van leven" zouden zijn, gelijkende op de „wassen beelden in een anatomisch museum". Prof. Pawloski vermeldt juist, dat „de bijzonderheid welke het meest treffend in hen is, bestaat in het feit, dat zij zich in alle deelen gedragen als gewone levende men-hen." Hij voegt er nog aan toe: „men zou zeggen, bezoekers in een ontvangsalon. Zij gingen de kamer rond, glim-lachten de aanwezigen die zij kenden vriendelijk toe, en keken vol nieuwsgierigheid naar hen, die zij nog niet ken-den." Voorwaar een merkwaardige manier van optreden van door de prosopopesis belevendigde „wassen beelden". Prof. Pawloski schrijft nog: „openbaarde zich de vurige wensch ons te overtuigen van het feit, dat zij reële geestelijke wezens en geen tijdelijke, of door de gedachten opgewekte persoonlijkheden waren..."

Deze „vurige wensch" is ook geheel onverklaarbaar in de hypothese van Sudre en daarentegen begrijpelijk, wanneer het zelfstandige geestelijke wezens zijn. En wat te zeggen van de manifestatie van den Turk, die een taal sprak welke geen der aanwezigen kende, en waarvan Prof. P. zeide, wat hij „op diens gelaat duidelijk kon zien, de gevoelens welke hem bezielde". Wanneer dit zoo is, dan wordt het moeilijk niet te erkennen, dat het fantoom wer-

kelijk een bezielend beginsel in zich heeft, gelijk de gewone levende menschen.

Laten wij vooral bedenken, dat bij de onderzoekingen in Warschau men opnieuw twee gematerialiseerde gestalten vermeld vindt, welke in talen spreken die niemand der aanwezigen kent, en dat gewoonlijk de verschijningen zich uitdrukken in hun eigen taal, hetgeen pleit voor de psychische onafhankelijkheid van vele gematerialiseerde fantomen.

* * *

Voor ik van dit thema afstap moet ik nog iets zeggen over de verschijnselen van „ideoplastie” (vorm gevende aan de levende stof „ectoplasma” door de idee) om uit te laten komen, welke vergissing de moderne onderzoekers begaan, wanneer zij schrijven dat deze verschijnselen pas sinds kort ontdekt zijn, terwijl zij reeds meer dan een halve eeuw geleden bekend waren aan Dr. N. B. Wolfe, door zijn experimenten met het medium Mrs. Hollis, in 1867.

De wijze van onderzoek van Dr. Wolfe was uitstekend. Hoewel hij het voorrecht had te experimenteeren met een medium dat boven elken twijfel van bedrog verheven was, wilde hij toch, als eenmaal Thomas, zien en tasten met den vinger. Hij maakte dus de kamer niet donker, doch sloot het medium in een groote houten kast op, die speciaal voor dit doel gemaakt was en dienst deed als donker cabinet. In het midden van de kast had hij een ovale opening laten aanbrengen, groot genoeg om een persoon door te laten, welker opening van binnen afgesloten was door een gordijn. De gematerialiseerde fantomen openden dan dat gordijn, en toonden zich in het volle licht aan de onderzoekers. Op deze wijze verkreeg Dr. Wolfe levende en sprekende gestalten, doch ook de plastische reproducties, als beeltenis van overleden personen. Zoo ontstond het portret van Keizer Napoleon I en Keizerin Josephine, doordat Dr. Wolfe een groot bewonderaar van de eerste was en uitgebreide onderzoekingen naar hem en zijn familie gedaan had. Ook verkreeg hij zoo de beeltenis van den President der Vereenigde Staten, Mr. Buchanan, dien hij in zijn leven gekend had. Men begrijpt wel, dat Dr. Wolfe nooit de

plastische beeltenis zonder meer van overledenen verward heeft met de levende en sprekende gematerialiseerde persoonlijkheden welke zich aan hem manifesteerden.

Het nieuwe in zijn onderzoekingen bestond hierin, dat eenzelfde overledene zich manifesteerde, dan eens als een plat beeld en dan weer in een gematerialiseerde vorm, en zoo volmaakt, dat hij een gesprek met Dr. W. kon voeren. Dit heeft zich bij herhaling voorgedaan met President Buchanan. Op bladzijde 347 van zijn boek: „Startling Facts in Modern Spiritualism” schrijft hij hierover:

„Buchanan behield zijn gematerialiseerde vorm zoolang, dat ik den tijd had een eigenhandig geschreven brief, welke hij mij gezonden had, en die in een lijstje in het salon hing, te gaan halen. Ik overhandigde hem den brief, en vroeg of hij zich kon herinneren, onder welke omstandigheden hij mij dien geschreven had. Hij nam het epistel aan en trok zich voor een halve minuut in het cabinet terug.

Toen hij opnieuw verscheen, vertoonde hij zich niet meer van voren, maar en profiel, en las aandachtig den brief, welke hij in de hand hield. Weer ging er ongeveer een minuut voorbij, en weer keerde hij in het cabinet terug, om echter bijna onmiddellijk opnieuw te voorschijn te komen, en nu van voren. Hij strekte de hand uit, gaf mij den brief en zeide: „Ik herinner het mij heel goed, mijn waarde Wolfe, het is een introductie voor Mr. Forney.”

Dit voorval is niet van belang ontbloot, daar men er uit zou kunnen afleiden dat eenzelfde persoonlijkheid zich kan manifesteren in plastischen vorm, en in een gematerialiseerde gestalte, welke ziet en spreekt; hetgeen de opinie van Dr. W. als zouden die beide zeer verschillende wijzen van manifesteren een zelfde spiritistischen oorsprong hebben, zou bevestigen. Men kan veronderstellen dat, wanneer de „kracht” aan het afnemen is, de geesten maken wat er van te maken valt, en hun portret vormen; terwijl wanneer voldoende „kracht” teruggekomen is, zij zich volledig kunnen materialiseeren.

Hiermede eindig ik mijn citatie van materialisatie-fenomenen, waarover ik tamelijk lang uitgeweid heb, niet zoo zeer omdat ik ze een speciale theoretische beteekenis toeken, dan wel omdat zij een gunstigen invloed kunnen uitoefenen op de opinies der hedendaagsche onderzoekers in

't algemeen. Waar deze „opnieuw” tot de ontdekking zijn gekomen, dat door middel van physische media men de verschijnselen van „ideoplastie” kan verkrijgen, denken zij hieruit, een weinig voorbarig en in strijd met een analyse der feiten, te kunnen afleiden, dat de materialisatie-fenomenen terug te brengen zijn tot de verschijnselen van „ideoplastie”, d.w.z. tot een stoffelijk en plastisch gedachtebeeld van het onderbewustzijn des mediums.

Het is noodig ten spoedigste dit waandenkbeeld te doen verdwijnen, daar dit slechts het onderzoek bemoeilijkt, en den eindtriomf der Waarheid kan vertragen. Ik hoop, dat de vele voorbeelden welke ik aangehaald heb, waarin de gematerialiseerde fantomen niet slechts leven en gevoelen, doch ook spreken en schrijven, zelfs in talen, welke geen der aanwezigen kennen, voldoende zijn, om het vraagstuk in het juiste licht te stellen.

Erkend moet worden, dat de vergissing, welke de heden-daagsche onderzoekers begaan, mede door een te oppervlakkige analyse der feiten, tot op zekere hoogte te verklaren is, doordat de feiten welke zij onderzoeken, iets „bepaalds” aantoonen, en meer niet. Hieruit volgt, dat, wanneer zij zich baseeren op de door hen verkregen beperkte resultaten, zij terecht de conclusie zouden trekken, dat de verschijnselen van materialisatie afhangen van supernormale vermogens van het menschelijk onderbewustzijn, welke vermogens onder bepaalde omstandigheden in staat zouden zijn een zekere stof aan hun eigen lichaam (ectoplasma) te onttrekken, om het een vorm te geven volgens de leidende onderbewuste gedachte van het medium (ideoplastie). Deze opvattingen houden ongetwijfeld een deel der waarheid in. Het is hiermede zooals Joseph Marzini zeide: „De Waarheid is een prisma met verschillende zijden, en de dwaling bestaat hierin, dat men eenige beziет, en in de meening verkeert, dat men ze allen ziet.” Dit is juist de dwaling waarin onze tegenstanders vervallen. Niemand denkt er aan, het bestaan der animistische verschijnselen te ontkennen. Doch deze tegenwoordigen slechts één deel der Prisma-Waarheid, het andere deel wordt gevormd door de spiritistische verschijnselen. Het totaal dezer verschijnselen heeft één oorzaak tot

grondslag, te weten: „de menschelijke Geest”, welke in zijn geïncarneerden staat de animistische fenomenen voortbrengt, en in zijn gedesincarneerden staat de spiritistische. Het is dus heel natuurlijk, dat in wezen de animistische en de spiritistische verschijnselen aan elkaar gelijk zijn, slechts zijn de eerste begrensd door de onmogelijkheid voor het medium, om buiten zijn eigen individualiteit te treden, hetgeen de onderzoekers in staat stelt de animistische fenomenen van de spiritistische te onderscheiden. Dit werk toont aan, dat deze opgave niet zoo moeilijk is. Hieruit volgt echter, dat zoolang de extremisten van beide partijen voortgaan alle verschijnselen, hetzij animistisch, hetzij spiritistisch, te willen verklaren, zij het probleem, dat in werkelijkheid vrij eenvoudig is in zijn dubbelen vorm, verward en onoplosbaar maken.

XII. Kruis-correspondentie

Ik heb tot nu toe negen van de elf categoriën, welke ik oorspronkelijk opgesteld had om de beweringen van Sudre te weerleggen, volgens welke: „de enkele categoriën verschijnselen waarachter zich de spiritisten verschanst hebben, en die zij voor de animistische theoriën onverklaarbaar achten” geanalyseerd en besproken. Ik heb door middel der feiten aangetoond, dat de spiritisten het volste recht hebben om deze speciale categorie onverklaarbaar voor elke naturalistische hypothese te houden; er is dan ook geen enkele reden om te zeggen, dat zij zich „achter deze verschanst” hebben, want van de eenvoudigste tot de meest ingewikkelde der supernormale verschijnselen, kunnen deze in werkelijkheid nu eens animistisch, dan weer spiritistisch zijn.

Maar het is hier niet de plaats, om deze vergissing van Sudre nader te belichten. Tot ons onderwerp terugkeerende, moet ik opmerken, dat mij nog twee categoriën resten te behandelen, doch, waar ik de elfde categorie, betreffende „de aanwezigheid in het menschelijk onderbewustzijn van supernormale eigenschappen van zintuigen, onafhankelijk van de wet der biologische evolutie”, in den aanvang van

dit werk uitvoerig behandeld heb, zoo blijft er mij nog slechts één over, die der „kruis-correspondentie”.

M. Sudre besteedt twee pagina's aan deze onderzoekingen, en geeft een duidelijk beeld van de wijze waarop zij tot stand komen:

„Wij zijn nu gekomen tot een serie proeven, waarover de Engelsche spiritisten veel gewag gemaakt hebben, daar zij ze beschouwen als het resultaat van een samenwerking met hun vrienden van over het graf, om de ongeloovigen te overtuigen. Zij noemen ze „cross-correspondence”, d.w.z. kruis-correspondentie, doch de eigenlijke term, zooals Flournoy voorgesteld heeft, zou moeten luiden: „elkaar aanvullende mededeelingen”. Het zijn door middel van automatisch schrift van verschillende media verkregen mededeelingen. Elke mededeeling is onvolledig, en soms onbegrijpelijk, doch wanneer men ze tezamen voegt blijken zij beteekenis te hebben. De daarvoor gebruikte media hebben natuurlijk geen enkel contact onderling, bewonen verschillende steden en kennen elkaar niet. Daar komt bij, dat die mededeelingen op hetzelfde oogenblik gedaan worden. „Het doel van deze vernuftige ingewikkelde pogingen,” zegt Oliver Lodge, „is duidelijk om te bewijzen, dat deze verschijnselen het werk zijn van een bepaalde intelligentie, onafhankelijk van een der media. De overdracht van een gedeelte van een bericht, of een literaire zinspeling, welke voor elk der media afzonderlijk genomen onbegrijpelijk is, sluit de mogelijkheid van onderlinge telepathische gemeenschap uit.” — Volgens de opinie van wijlen Myers pogen de gedesincarneerden de bewijzen van het voortbestaan steeds krachtiger te maken. Toen deze dan ook in Januari 1901 stierf, wachtte men met ongeduld nieuwe bewijzen. Men kreeg die, in den vorm van „elkaar aanvullende mededeelingen” door middel van de merkwaardige Engelsche media, Mrs. Thompson, Mrs. Forbes, Mrs. Holland en Mrs. Verrall.

...De beschrijvingen van kruis-correspondentie vullen de verslagen der Engelsche „S. P. R.” Tot zelfs zeven proefpersonen, waaronder Mrs. Piper, werden hiervoor gebruikt.

Ook de mededeelingen ontleend aan oude literatuur werden steeds gecompliceerder; door hun subtiële zinswendingen en door hun verwickelingen. Slechts na een lange studie van dit literaire patience-spel kan men begrijpen, welke beteekenis het geheel heeft.”

Na aldus kort, maar goed, weergegeven te hebben waaruit de kruis-correspondentie bestaat, laat Sudre in een kort resumé twee van de eenvoudigste gevallen volgen, welke nochtans voor de spiritistische verklaring der feiten van

beteekenis zijn. Wanneer echter de lezer, na in de spiritistische richting beïnvloed te zijn, van Sudre de natuurlijke verklaring verwacht, komt deze niet, maar gaat de schrijver op een ander onderwerp over, zonder den strijd voor zijn beginsel te durven aangaan. Deze eigenaardige wijze van handelen komt men herhaaldelijk in zijn boek tegen; men zou er uit kunnen afleiden, dat hij in dergelijke gevallen een onpartijdige voorstelling der feiten wil geven (dit zij tot zijn eer gezegd) om zich daarna voorzichtig aan een natuurlijke interpretatie der feiten te onttrekken.

Een der door S. geciteerde gevallen is dat 't welk betrekking heeft op den overleden zoon van Mrs. Forbes, een der media welke aan de experimenten in kwestie deelnamen. Ik zal dit voorbeeld een weinig uitvoeriger behandelen dan S. doet, omdat er belangrijke conclusies uit getrokken kunnen worden. Het is verschenen in de „Proceedings of the S. P. R.", (deel XX, blz. 222—4). Het verschijnsel der „kruis-correspondentie" bestaat hierin, dat, terwijl door de hand van Mrs. Verrall mededeelingen betreffende den overleden zoon van een verwijderde vriendin van haar gegeven werden, de vriendin in kwestie, eveneens mediamiek begaafd, gelijktijdig door hetzelfde inspireerende principe het bericht ontving, dat zij van Mrs. Verrall een bericht van haar zoon zou ontvangen.

Ziehier hoe de zaak zich toegedragen heeft:

Op den 28sten Augustus schreef Mrs. Forbes (vriendin van Mrs. Verrall) automatisch een bericht van haar zoon Talbot Forbes (officier van het engelsche leger, gesneuveld in Transvaal), dat deze het voornemen had een ander schrijvend medium zoodanig te beïnvloeden, dat deze een bevestiging van de mededeeling aan zijn moeder gedaan, zou geven. Hij voegde er aan toe, dat hij dit zou probeeren in medewerking met Edmond Gurney, contrôle van het medium, welke hij op het oog had.

Op denzelfden datum schreef Mrs. Verrall, de volgende, voor haar onbegrijpelijke, zinnen:

„Let op de teekens, waarmede ik mijn handteekening maak. De in den tuin geplante denneboomen groeien krachtig."

Deze zinnen waren onderteekend door vijf onregelmatige punten, waaronder drie teekeningen aangebracht waren, voorstellende een degen, een jachthoorn opgehangen aan een spijker, en een schaar, met geopende punten.

Eenigen tijd ging voorbij voordat de media zekere overeenstemming opmerkten tusschen de beide, op den 28sten ontvangen berichten.

Opgemerkt werd, dat zich in den tuin van Mrs. Forbes vier of vijf kleine denneboompjes bevonden, welke gegroeid waren uit het zaad, dat de zoon van die dame eenige dagen voor zijn dood gezonden had en die „de boomen van Talbot” genoemd werden.

Men merkte verder op, dat het regiment waartoe de zoon van Mrs. Forbes behoord had, een jachthoorn, opgehangen aan een spijker en daarboven een kroon, als embleem had.

Ziehier hoe Mrs. Verrall dit feit beschrijft:

„Zeker is, dat Mrs. Forbes op een bepaalde dag automatisch een mededeeling van haar zoon schreef, waarin deze haar annonceerde, dat hij een ander schrijvend medium gevonden had, waarmede hij zich in verbinding zou stellen. Op denzelfden dag kreeg ik het automatisch schrift, waarin gezinspeeld werd op de denneboompjes in een tuin geplant, welk feit voor Mrs. Forbes beteekenis had, en een bevestiging was van hetgeen zij zelf geschreven had. Bovendien stelde de handteekening, waarop speciaal de aandacht gevestigd was geworden, het embleem voor van het regiment waarin Talbot Forbes gediend had, evenals het symbool van den degen. Wat aangaat de vraag, of dit samentreffen niet een speling van het toeval zou kunnen zijn, moet ik opmerken, dat bij vroegere gelegenheden, nooit een jachthoorn of een zinspeling op de denneboompjes in mijn automatisch schrift verschenen is.”

Mrs. Verrall slaagde er niet in, de derde teekening, die der geopende schaar te verklaren. Het wil mij voorkomen, dat, rekening houdende met het symbolisch karakter der mededeeling, de beteekenis van die geopende schaar duidelijk blijkt. De overledene duidde het regiment aan, waarin hij gediend had, door het zinnebeeld daarvan op papier te teekenen; en zijn aardsche beroep maakte hij kenbaar door het symbool van een degen; de geopende schaar, welke in de mythologie het symbool van het ontijdig afgesneden leven

is, moest zijn gewelddadige dood in den bloei van zijn leven aanduiden.

Laten wij nu eens nagaan, wat deze feiten in hun geheel ons te zeggen hebben. Eerstens merkt men op, dat de overleden zoon van Mrs. Talbot (daarbij geleid door twee eminente overleden psychisten: Gurney en Myers) zijn moeder doet weten, dat hij een ander medium gevonden heeft, door middel waarvan hij zich zal manifesteeren, om een bewijs te geven dat vrij is van de eeuwige tegenwerping der telepathie, van zijn geestelijke tegenwoordigheid; hetgeen hij aangekondigd heeft, volvoert hij denzelfden dag, op hetzelfde uur.

Ten tweede merkt men op, dat de bijzonderheden welke de overledene het nieuwe medium geeft, deze laatste totaal onbekend zijn, anders gezegd, om elken twijfel aan telepathie te ondervangen, vermijdt de overledene met zijn naam te onderteekenen, en maakt hij zich indirect bekend, door op het papier bij wijze van symbool, een degen, een jachthoorn en een schaar te teekenen, welk symbool op een bewonderenswaardige wijze bij de zich manifesteerende persoonlijkheid van toepassing is te brengen.

De theoretische waarde van dit laatste feit is bijzonder groot en op zichzelf reeds voldoende om elken twijfel aan de mogelijkheid van een telepathische overdracht tusschen het onderbewustzijn van Mrs. Forbes en dat van Mrs. Verrall te doen verdwijnen. Door middel der telepathie had men den naam Talbot Forbes moeten krijgen, maar nooit drie symbolische teekeningen met een bepaalde beteekenis. Deze laatste omstandigheid is in volkomen overeenstemming met het doel dat de manifesteerende geest zich gesteld had, en als gevolg waarvan de mededeeling zeer gecompliceerd moest worden, toont duidelijk de aanwezigheid ter plaatse aan van een denkend onafhankelijk wezen, dat handelde uit eigen initiatief, met de bedoeling positieve resultaten te bereiken.

Ik ga nu een tweede geval behandelen, en dit is wel het belangrijkste dat men in dezen tak van onderzoek verkregen heeft.

Het is bekend onder den naam van het „Oor van Dionysius”. Het geval is gerapporteerd geworden door Lord Balfour

in het 29e deel der „Proceedings of the S. P. R.” en beslaat een vijftigtal pagina's. Ik zal beginnen met een kort résumé er van te geven, en sommige details, welke de theoretische waarde van het geval verhoogen, nader beschrijven.

Gedurende een seance welke plaats had den 10en Januari 1910 met het medium Mrs. Willett (een gedistingeerde dame, lid der S. P. R.) sprak deze in trance de volgende woorden: „het oorlelletje van Dionysius”, en noemde met een Italiaansch accent den naam Dionysius. De zin werd toen door niemand begrepen, en wijst er waarschijnlijk op dat reeds in 1910 wijlen Frederic Myers, in vereeniging met Gurney, een experiment overdachten dat betrekking had op de klassieke studies, welk experiment door bepaalde omstandigheden toen niet verwerkelijkt is kunnen worden.

Maar den 10den Januari 1914 kwam bij Mrs. Willett door middel van automatisch schrift dit onderwerp terug, doch dezen keer was degene die zich manifesteerde een ander, Prof. Verrall, overleden in 1912, bekend om zijn kennis der oude talen. Over zijne vrouw sprekende (eveneens zeer bekend op dit terrein), hoewel deze niet aanwezig was, verzocht hij haar te vragen, of zij zich den dag herinnerde, waarop hij haar een onbekendheid met een klassiek thema verweet, welke zij had moeten kennen. Dit feit was juist, en had betrekking op het hierboven vermelde voorval met Mrs. Willett, wier mediamieke mededeelingen overgebracht waren aan Mrs. Verrall, ter analyseering van de klassieke citaties, welke zij bevatten. De zin: „het oorlelletje van Dionysius” kon zij niet begrijpen, en daarom had zij zich toen tot haar man gewend, die haar de beteekenis ervan uitlegde, en tevens zijn verwondering er over uitsprak, dat zij daar niet mede bekend was.

Den 28sten Februari 1914 schreef Mrs. Willett automatisch een andere mededeeling van den overleden professor Verrall, waarin deze zeide een proef te zullen nemen berustende op een „verscheidenheid van ideeën betreffende de klassieke literatuur”, waarvan het thema reeds in een zin, in trance door het medium gesproken, voorkwam, en dat de berichtgever zich voorstelde nu nader uit te werken. Hij voegde er nog aan toe: „de proef welke ik mij voorstel te

doen, is waard genomen te worden". Hij gaf er evenwel de waarschuwing bij, dat het experiment geruimen tijd in beslag kon nemen, en zijn vrouw in die periode niet mocht weten, dat er iets gebeurde; wanneer de anderen gedurende het experiment tot bepaalde ontdekkingen mochten komen, moesten zij deze voor zich houden en niet onderling bekend maken.

Deze minutieuze voorzorgsmaatregelen toonen aan met welk een ernst de intelligentie zijn taak opvatte om den menschen een indirect maar doorslaand bewijs van zijn persoonlijk voortbestaan te verschaffen; welk bewijs tamelijk ingewikkeld moest zijn, om te kunnen triomfeeren over de steeds weer toegepaste „telepathie tusschen levenden".

Ontdekt werd, dat wijlen Prof. S. H. Butcher zijn medewerking verleende, om dit belangrijk experiment te doen slagen, waarbij de uitgebreide kennis der klassieken van de overledenen den doorslag zou geven.

De verschillende thema's van dit klassieke „raadsel" werden gedurende verschillende seances, in den vorm van losse zinnen gegeven, welke onbegrijpelijk waren voor personen zonder speciale opleiding in deze richting. Anderhalf jaar was er mede gemoeid, om ze allen te verzamelen.

Ziehier de voornaamste onderwerpen uit de moedwillig onduidelijk gegeven mededeelingen, welke onderwerpen het tot klaarheid te brengen geheim vormden:

Het oor van Denys.

De spelonk van Syracuse, waarin men de oorlogs- en Staatsgevangenen opsloot.

De geschiedenis van Polyphemus en Odysseus.

De geschiedenis van Acis en Galatea.

Jalousie.

Muziek, en de toon van muziekinstrumenten.

Iets opzoeken in de „Poëtië" van Aristoteles.

Satire.

Het ging er om een in de klassieke grieksche literatuur vergeten personage te vinden, die niet in de betreffende geschiedenis der literatuur geciteerd wordt, en die in zijn persoon de bovengenoemde onderwerpen moest vereenigen.

Eindelijk, na lang zoeken vonden de experts in deze mate-

rie de vergeten persoonlijkheid, waarop alle thema's hierboven genoemd, van toepassing waren.

Lord Balfour merkt naar aanleiding hiervan op:

„Zij, die niet in deze klassieke literatuur thuis zijn, behoeven niet van schaamte te blozen, omdat zij den naam van Philoxenus niet kennen. Het was een geëerd dichter in zijn tijd, hoewel slechts eenige dichtregelen van hem overgebleven zijn.

Philoxenus beoefende den Bacchus-zang, een soort onregelmatige poëzie, met muziek gecombineerd, het gebruikte muziekinstrument was meestal de cithar.

Philoxenus was geboortig uit het eiland Kythera, en in zijn besten tijd woonde hij in Sicilië, aan het hof van Dionysius, tiran van Syracuse. Hij viel in ongenade, en werd opgesloten in de grot-gevangenis.”

(Het heeft zijn nut hier bij te voegen, dat deze grot tot op heden nog den naam draagt van het „Oor van Dionysius”, door zijn acoustieke eigenschappen, waardoor het geluid der stem tot op verre afstand overgebracht werd, en den tyran Dionysius in staat stelde de gesprekken der gevangenen te kunnen afluisteren).

Lord Balfour vervolgt:

„Nu kom ik aan het eigenlijke geheim, dat ons zooveel moeite heeft gegeven om te ontsluiëren. Het beroemdste gedichtje, waarvan slechts enkele versregelen tot ons gekomen zijn, heette: „De Cycloop¹⁾ en Galatea”, waarin Philoxenus de liefde van den Cycloop tot Galatea belachelijk maakt en 't welk bedoeld was als een wraakoefening op Dionysius die door den Cycloop wordt voorgesteld. Dionysius was aan een oog blind. Dit wat de satire aangaat. Doch nu moest de rest nog gevonden worden; eindelijk ontdekte men in de bibliotheek van den overleden professor Verrall, in een van die zeldzame boekwerken der klassieke literatuur, de volgende beschrijving over den dichter Philoxenus:

„Zijn vriendschap met Dionysius den Ouden werd verbroken, hetzij om zijn ongebonden critiek op de tragedies welke de tiran maakte, hetzij door de liefde welke hij voor Galatea, een jonge fluitiste en gunsteling van Dionysius, opgevat had.

Op zekeren dag werd Philoxenus uit de gevangenis gehaald en voor den tiran gebracht om zijn oordeel uit te spreken over de verzen van Dionysius. Toen hij ze aangehoord had, riep hij uit: „Breng mij maar weer naar de gevangenis terug.”

¹⁾ Volgens de Grieksche mythologie woeste reuzen met één oog midden op het voorhoofd. (Vert.).

Gedurende zijn gevangenschap wreekte hij zich, en schreef een spotlied, getiteld: „De Cycloop en Galatea”, waarin de dichter zichzelf voorstelde als Odysseus, die, om zich op Polyphemus (Dionysius) te wreken, hem de nimf Galatea, waarop de Cycloop verliefd was, afhandig maakte.”

Ziedaar de literaire eenheid bereikt welke men sinds zoo langen tijd zocht, door de verschillende gedeelten van het klassieke raadsel, uitgedacht ten behoeve der levenden door de overleden professoren Verrall en Butcher, te combineeren.

Alle thema's vonden zich vereenigd in het lierdicht „Cycloop” van Philoxenus: Dionysius en het oor van Dionysius d.w.z. gevangenisgrot van Syracuse; Odysseus en Polyphemus (de cycloop); Acis en Galatea (de geliefde); jalousie (welke Philoxenus bij den tiran opwekte door hem zijn maitresse afhandig te maken), en satire (door hem in de gevangenis geschreven, om zich op Dionysius te wreken). Elk thema vindt zijn plaats in het kleine gedicht van Philoxenus, tot zelfs dat der muziek, 't welk er een geheel mede uitmaakt.

Er bleef alleen nog over de passage uit de „Poëtië” van Aristoteles te vinden, en werkelijk bleken twee gedeelten er uit van toepassing op het geheel. In het eerste is er sprake van de Bacchuszang in 't algemeen en in 't tweede gedeelte citeert A. speciaal „Cycloop” van Philoxenus, als voorbeeld van een satirisch gedicht.

Door dit korte resumé kan men zich een denkbeeld vormen van dit interessante geval van „kruis-correspondentie”, uitgedacht in het Hiernamaals door twee eminente, overleden psychisten, om op deze manier door middel der feiten het bewijs te leveren van het voortbestaan van het persoonlijk bewustzijn, met uitschakeling van de hypothese der telepathie tusschen levenden. Om dit doel te bereiken werd alles in het werk gesteld, vandaar de duistere ingewikkelde wijze, waarop de overledenen hun ideeën inkleedden, alleen maar om elke gedachte aan de mogelijkheid van telepathische beïnvloeding weg te nemen.

Ook de belangstelling waarmede de zich manifesterende persoonlijkheden het experiment volgden, is merkwaardig; van tijd tot tijd leest men in de mededeelingen, dat zij

vragen stelden als de volgende: „De „satire” waarop men gezinspeeld heeft, is daar de bedoeling al van begrepen?” Of wel: „Volgt goed de draad die er door loopt. Hebben wij u niet gezegd, let op het woord „grot”?” Of wel: „Het voorval in kwestie lijkt mij duidelijk genoeg, u moest het kunnen begrijpen.” Bij een andere gelegenheid: „probeert het nog maar eens, Gurney zegt, dat, zoodra gij dit punt hebt kunnen ophelderen, hij er van op de hoogte gebracht wil worden.” En toen Lord Balfour eindelijk aan de intelligenties de mededeeling kon doen: „Mijn waarde Gurney, ik haast mij u te annouceren, dat al uw klassieke zinspelingen overgebracht door Mrs. Verrall, tot klaarheid zijn gebracht,” antwoordde de geest van Gurney verblijd: „Ah, dat is goed! Eindelijk!”

Dit alles draagt er toe bij op het geheel het stempel van natuurlijkheid en waarheid te drukken; elk bijkomend detail versterkt het bewonderenswaardig bewijs van spiritistische identificatie, welke het geheel vormt.

Lord Balfour analyseert minutieus alle hypothesen welke men zou kunnen bedenken om het geval animistisch te verklaren, en na de onmogelijkheid hiervan te hebben aangetoond, vervolgt hij:

„Wanneer deze conclusies juist zijn, blijft de eenige mogelijkheid over te erkennen, dat de verkregen mededeelingen afkomstig zijn van een of meer gedesincarneerde intelligenties. Natuurlijk sluit dit nog niet in, dat ze werkelijk hun oorsprong vinden in den geest van de professoren Verrall en Butcher, welke wij tijdens hun leven gekend hebben. Toch zullen zij, die tot de overtuiging zijn gekomen dat de mediamieke mededeelingen van gedesincarneerde intelligenties afkomstig zijn, geen bezwaren hebben ze aan de geesten der overledenen in kwestie toe te schrijven, zooals deze laatsten het nadrukkelijk verklaren. Men zou op dit punt geen afwijzende houding kunnen blijven aannemen, na al het andere aanvaard te hebben.”

Men moet bewondering hebben voor Lord Balfour, die dit exposé op zoo'n loyale manier gegeven heeft, en die niet voor zijn verantwoordelijke positie terugdeinsde welke hij in de vereeniging, die deze gegevens gerapporteerd heeft, bekleedde.

Trouwens, zij die zich tevreden stellen met zinloze woor-

den, welke de plaats van wetenschappelijke demonstraties moeten innemen, en die grondig alle gegevens betreffende dit geval bestudeerd hebben, moeten onvermijdelijk tot dezelfde conclusies als Lord Balfour komen. Trouwens, wat zou men meer van de zich manifesterende persoonlijkheden kunnen eischen, om het getuigenis van hun onafhankelijk bestaan van het medium te geven. Vanaf het begin der metapsychische onderzoekingen tot op dezen dag, hebben zij directe of indirecte bewijzen van hun persoonlijke identificatie gegeven, zoo goed als maar een menschelijke geest zou kunnen bedenken. En nu vinden zij weer een nieuw systeem uit, dat niet in de gedachten der levenden is opgekomen, om krachtdadig de soms absurde hypothese te bestrijden; het hierboven uiteengezette geval is een voorbeeld uit duizenden.

Alles wijst er op dat de methoden om de bewijzen nog krachtiger te maken, welke door medewerkers aan de andere zijde in toepassing worden gebracht, zich nog steeds perfectionneeren, en tenslotte zoo overweldigend zullen worden, dat de wetenschappelijke zekerheid van het bestaan en voortbestaan der ziel bereikt zal zijn.

XIII. Nog een geval dat onverklaarbaar is voor de Metagnomie

Om nog een bewijs te geven van de vernuftigheid waarmee de geesten van afgestorvenen, welke zich in hun leven met de metapsychische onderzoekingen hebben bezig gehouden, trachten nieuwe identificatie-bewijzen te verstrekken, welke de hypothesen der tegenstanders uitschakelen, wil ik een ander recent geval behandelen, dat niet behoort tot de hierboven besproken klasse.

Ik ontleen dit aan een boek, dat terecht in Engeland hoog staat aangeschreven en in elke spiritistische bibliotheek behoorde gevonden te worden. Ik bedoel het werk van den Eerw. C. L. Tweedale: „Man's Survival after Death”, waarin schitterende manifestaties beschreven worden, welke tot stand zijn gekomen door middel van het mediumschap zijner vrouw. Op spontane wijze openbaarden zich haar physische

mediamieke gaven, welke zoo'n graad van volmaaktheid bereikten, dat soms bij volle verlichting en bij het volle bewustzijn van het medium de manifestaties plaats vonden, zoodat deze zoowel proefpersoon als toeschouwster was. Volledige materialisaties van menschelijke en dierlijke fantomen, voor velen zichtbaar, evenals de verschijnselen der „directe stem”, deden zich voor bij het volle licht.

Over het geval van spiritistische identificatie dat ik hier aan wil halen, schrijft Tweedale het volgende:

„Den 24sten Juni 1913 verloor ik mijne moeder, Mary Tweedale. ...Op den ochtend van den 27sten kwamen de werklieden om de zinken kist dicht te soldeeren, welke in een eiken kist geplaatst moest worden, en trok ik mij terug in mijn bureau, waarvan ik de deur met den sleutel afsloot, met het voornemen een proef toe te passen, welke een afdoend bewijs voor het persoonlijk voortbestaan mijner moeder zou leveren, indien zij zich aan ons mocht manifesteren. De jaloezieën waren neergelaten, en ik bevond mij alleen in mijn bureau. Ik keek om mij heen en mijn oog viel op een groote verdroogde eikel, zonder de dop, welke sinds een jaar op mijn schrijftafel lag. Ik nam het voorwerp in mijn linkerhand, stak deze in mijn zak, zoodat niemand iets er van zien kon. Ik begaf mij naar de kamer, waar het lijk mijner moeder lag en verzocht den werklui zich een oogenblik te willen verwijderen. Ik sloot toen de deur, de gordijnen waren reeds neergelaten, zoodat ik alleen met de doode was. Ik verwijderde de bloemen om het gelaat en bracht mijn hand onder het hoofd mijner moeder, en legde daar de eikel neer. Toen trok ik mijn hand terug, bracht alles weer op orde, en liet de werklui binnen die de kist dichtsoldeerden, en in de eiken kist plaatsten waarvan het deksel met schroeven werd gesloten. Bij dit werk bleef ik tegenwoordig, zoodat ik de zekerheid had, dat geen levend wezen behalve mijn persoon, wist wat ik onder het hoofd van de overledene geplaatst had. Ik was besloten nauwgezet dit geheim te bewaren...

Zaterdag 12 Juli 1913. Vandaag zag mijne vrouw, terwijl zij voor den spiegel stond in de kamer waarin mijne moeder overleden was, de weerkaatsing van een vreemd voorwerp op het bed mijner moeder. Het voorwerp leek eerst een stuk gekleurde stof, doch toen zij zich omkeerde, zag zij tot hare verwondering dat het een soort ei was, van bruine kleur.

Zij stak haar hand uit, om het op te nemen, doch het voorwerp gleed terug en verdween. Onmiddellijk vertelde mijne vrouw hetgeen voorgevallen was, en ieder zal de gelijkenis opvallen van vorm en kleur van een eikel, ontdaan van den

dop met een ei. Ik schreef dit voorval op, maar sprak natuurlijk met geen woord over mijn geheim.

9 Mei 1914. Ik bevond mij in den tuin, toen mijne vrouw opgewonden naar mij toekwam en mij vertelde, dat zij het fantoom van mijne moeder gezien had, die langzaam de binnentrap van het huis opging. Zij was in 't zwart gekleed, en liep de trap op, zooals zij in de laatste maanden van haar leven gedaan had.

Wij gingen onmiddellijk naar binnen en zetten ons aan het seance-tafeltje om door middel van kloppingen en het alfabet een mededeeling te ontvangen. Spoedig weerklonken slagen, en het volgende gesprek ontspon zich:

„Bent u daar, moeder?” — „Ja.” —

„Moeder, kunt u mij zeggen wat ik onder uw hoofd gelegd heb, in de doodkist?” — „Jawel.” —

Ik vroeg haar het mij te zeggen, doch het antwoord luidde: „ik groei langzaam op.”

Zeer verwonderd vroeg ik: „Is dat uw antwoord?” — „Ja.” —

Deze mededeeling was voor mij ruimschoots voldoende om te doen beseffen, dat de intelligentie wist wat ik onder het hoofd van mijne moeder geplaatst had, want die woorden doelden klaarblijkelijk op den eik, die uit de eikel voortkomt, en zooals bekend, zeer langzaam groeit. Dit antwoord, met het feit, dat mijne vrouw de schim mijner moeder gezien had, overtuigde mij van hare werkelijke aanwezigheid bij ons.

19 Juni 1914. Om half drie 's namiddags zaten wij om het seance-tafeltje. Aanwezig waren: mijne vrouw, het dienstmeisje Lilly, en ik. De naam van Thomas Tweedale werd gespeld.

Zooals ik reeds gezegd heb, was zijn verschijning in huis gezien. Ik vroeg informaties over bepaalde gebeurtenissen uit mijn jeugd, welke niemand kon weten en die nauwkeurig werden gegeven! Ik deed toen de volgende vraag:

„Vader, weet u wat ik onder het hoofd van moeder gelegd heb in de kist?” — „Ja.” — En als nader antwoord kwam het woord „struikgewas”, wat niet zonder beteekenis is als men weet, dat eikels als struik zich ontwikkelen.

Maandag 6 Juli 1914. Om kwart voor elf zaten wij aan het tafeltje; de naam mijner moeder werd gespeld.

„Bent u het moeder?” — „Ja.” —

Opnieuw begon ik toen over het bewuste voorwerp. Tot mijn groote verwondering en voldoening kwam toen het woord „Quercus” (in 't Latijn beteekent eik, quercus).

Het leed nu geen twijfel meer, dat mijn vader en mijne moeder mijn geheim kenden, doch mij het gevraagde op verschillende manieren wilde aangeven, om bij mij elke gedachte aan de mogelijkheid van telepathie weg te nemen. Men heeft gezien, dat de drie antwoorden

geheel verschillend waren, terwijl ik aan een eikel dacht, en aan niets anders.

Mijne vrouw begreep van dit alles niets; ook kende zij geen Latijn, zoodat het woord „quercus” geen beteekenis voor haar had.

7 Juli 1914. Om half twee manifesteerde zich mijne moeder door middel van het tafeltje. In gedachten vroeg ik haar een woord, om hare tegenwoordigheid te bewijzen.

Tot mijne groote voldoening werd het woord „oak” (het Engelsche woord voor eik) gespeld. Zoo stapelden zich de identiteitsbewijzen op. Ditmaal had ik mijn vraag mentaal gesteld, en dus begreep mijn vrouw niet wat dit woord eigenlijk te beduiden had; ik gaf haar natuurlijk geen uitleg hierover. Zij uitte de veronderstelling: misschien heeft moeder met dit woord willen zeggen, dat de doodkist van eikenhout was; ik ging hier niet verder op in.

3 Januari 1917. Mijn vrouw en ik zaten om ongeveer half vier aan het tafeltje. Na mijne moeder gegroet te hebben, vroeg ik: „Luister eens, moeder, kunt u mij precies vertellen, wat ik onder uw hoofd in de kist gelegd heb?” — „Ja.” —

„Wilt u het mij dan zeggen?”

Men spelde de woorden A E N.

„Is A goed?” — „Ja!” — „Is E goed?” — „Ja.” — „Is N goed?” — „Ja.” — „Ontbreken er misschien nog eenige woorden?” — „Ja!” —

De letters O en R werden gedicteerd.

„Wilt u zeggen, dat de letters RONEA het woord vormen van hetgeen ik onder uw hoofd gelegd heb?” — „Ja.” —

„Uit hoeveel letters bestaat het woord?” — „Vijf.” —

„Toen u straks de letters AEN aangaf, moest toen de A aan het begin van het woord komen?” — „Ja.” —

„Wilt u mij de volgorde der andere letters aangeven?” — „Ja.” —

„Waar moet de E komen?” „Op de tweede plaats.”

„En de R?” „Vierde plaats.”

„En de O?” „Derde plaats.”

Het woord is dus AEORN?” — „Juist.” —

„Maar bent u zeker van de E?” — „Ja.” —

Ik moet hier opmerken, dat er een groote gelijkenis bestaat tusschen de geschreven letters c en e. Waar dit nu de eenige keer was dat men ons het bedoelde woord „acorn” (het Engelsche woord voor eikel) doorgaf, en ik natuurlijk aan dit woord dacht, daar werd de volgorde der letters moedwillig veranderd, en een e gegeven voor de letter c om aan te toonen, dat hier een vreemde en onafhankelijke wil in het spel was. Wanneer men alle gegeven antwoorden nagaat, zal men moeten erkennen, dat zij de tegenwoordigheid van een zelfstandig geestelijk principe aantoonen, dat er op bedacht was mij het

bewijs te leveren, dat telepathie bij het overbrengen der mededeelingen uitgesloten was. Bij elke gelegenheid moest ik natuurlijk aan het woord „eikel” denken, en wanneer hier de telepathie een rol gespeeld had, was dit woord onmiddellijk en steeds weer verkregen geworden. De antwoorden „ik groei langzaam op”, „struik” en „quercus” lagen absoluut niet in mijn gedachtesfeer, en verwonderden mij zelfs toen ze gegeven werden.” (bladzijden 162—167).

In bovenstaand commentaar heeft Tweedale op de juiste wijze de theoretische waarde der gegeven antwoorden laten uitkomen, welke op beslissende wijze de theorie der telepathie bij het onderhavige geval uitsluiten.

Ik herhaal dus, dat door deze nieuwe methode van bewijsoverlevering, uitgevonden door de zich manifesterende geestelijke persoonlijkheden (hetgeen op zichzelf reeds belangrijk, zelfs hoofdzaak is) wij spoedig het gewenschte doel zullen bereiken, door alle hinderpalen uit den weg te ruimen, welke zich nog voordoen in den vorm van hypothesen, welke de strijders van beide kampen elkaar tegenwerpen. In werkelijkheid zijn de hypothesen waarvan beide partijen zich bedienen, van gelijke waarde en daardoor zeer goed met elkaar in overeenstemming te brengen, of beter zij vullen elkaar aan. Doch deze overeenstemming kan dan alleen plaats vinden wanneer de algemeene erkenning van het bestaan en voortbestaan der ziel een feit geworden zal zijn.

XIV. Weerlegging van eenige tegenwerpingen van algemeenen aard

Nu ik tot hiertoe genaderd ben, bemerk ik, dat de taak welke ik mij oorspronkelijk opgelegd had, en welke er in bestond de elf categoriën der metapsychische verschijnselen, waarachter volgens Sudre de spiritisten zich hebben verschanst, te commentarieren, volbracht is. Ik heb met feiten aangetoond, dat de spiritisten ze terecht onverklaarbaar voor de animistische theorie achten, al is er dan geen sprake van „er zich achter verschanst te hebben”.

De toegepaste analyse toont op overtuigende wijze de ontoereikendheid der naturalistische hypothesen van Sudre aan, evenals de sophistische argumentatie waarmede hij zijn

thèse steun wil verleen. Het is dus onnoodig zijn verdere minder belangrijke tegenwerpingen nog te gaan bespreken, daar dit in werkelijkheid een onmogelijke taak zou zijn, waar ze bij dozijnen op elke bladzijde voorkomen, en uitmunten door ongegrondheid.

Voor ik evenwel mijn werk besluit, acht ik het noodig op een paar tegenwerpingen van algemeenen aard te antwoorden, welke de vertegenwoordigers der officieele wetenschap de gewoonte hebben tot de spiritisten te richten. Waar deze tegenwerpingen theoretisch zeer belangrijk zijn en door een groot aantal personen gedeeld worden, zoo zou deze studie (waarin de ideeën van een bepaalden schrijver weerlegd worden met het doel daarmede gelijktijdig die van anderen te weerleggen) onvolledig zijn, als ze niet ter sprake gebracht werden.

Ik begin met een bedenking, welke in de oogen der mannen van de wetenschap en ook der leeken zeer effectvol is om de waarde der spiritistische argumenten te verminderen, en wel met de bewering, dat de spiritisten mystiek aangelegde personen zijn, die een religie willen stichten, gebaseerd op de metapsychische verschijnselen, en dat daarom hun argumentatie geen waarde heeft voor wetenschappelijke kringen.

Het is niet noodig hier voorbeelden van te geven, voldoende zij op te merken, dat tot degenen, die zoo denken, ook Professor Charles Richet behoort (voor wie ik veel bewondering koester). In het „Journal of the American S. P. R.” van September 1923, blz. 400, schrijft hij als volgt:

„Dat de metapsychica geen grooteren vooruitgang gemaakt heeft, is volgens mijne meening te wijten aan een gebrek in de toegepaste methode; men heeft er een religie van willen maken, inplaats van een gezonde wetenschap.”

Een Engelsch-Italiaansch bioloog, Dr. William Mackenzie, richtte in een particulier schrijven aan mij dezelfde opmerking, en schreef, wanneer de spiritisten aan de metapsychische verschijnselen een religieuze beteekenis willen geven, deze verschijnselen de waarde van een religie krijgen, d.w.z. veel voor het gevoel, en niets voor de wetenschap.

Het is noodig deze ongelukkige vooringenomenheid, die het gevolg is van een oppervlakkige en partijdige beschouwing der spiritistische beweging in haar geheel, krachtig te bestrijden. Het moge waar zijn, dat het spiritisme door een groot aantal achtenswaardige personen in religieusen zin opgevat wordt, dan wil dit nog niet zeggen, dat daarom het spiritisme een religie is, doch alleen, dat de conclusies, waartoe het wetenschappelijk onderzoek der metapsychische verschijnselen leidt, een vertroostende uitwerking oefenen op duizenden menschen, die nog door den twijfel beheerscht worden. Maar de tegenstanders moeten niet vergeten, dat boven die menigte, waarbij in hoofdzaak het gevoel overheerschend is, een aaneengesloten rij van ernstige onderzoekers staat, die niet alleen bekend zijn met de methoden van wetenschappelijk onderzoek, doch zelf vertegenwoordigers van de officieele wetenschap zijn, waarin alleen de koude rede recht van bestaan heeft. Deze hebben de feiten onderzocht met de bedoeling de Waarheid te ontdekken terwille van de Waarheid, en wanneer zij nu de spiritistische theorie aanvaard hebben, beteekent dat niet dat zij mystici zijn geworden, doch alleen, dat zij langs experimenteelen weg tot de overtuiging van het volgende feit gekomen zijn: de spiritistische hypothese is de eenige welke in staat is het geheel der metapsychische fenomenologie te verklaren.

Dit is Wetenschap. Noch Myers, noch Hodgson, noch Hyslop, noch Barrett, noch Mrs. Verrall, noch Oliver Lodge, noch Zöllner, noch Du Prell, noch Aksakoff, noch Boutleroff, noch Flammarion, noch Lombroso, noch Brofferio, noch ondergeteekende hadden mystische tendenzen, integendeel, zij waren oorspronkelijk bijna allen, de positivistisch-materialistische denkwijze toegedaan. Het is vooral de overtuigende taal welke de feiten spreken en de schitterende overeenstemming in de bewijzen, welke allen in één punt samenkomen, n.l. in het voortbestaan der ziel, wat hen tot het spiritisme gebracht heeft. Hieruit volgt dat hun conclusies een wetenschappelijke basis hebben, evengoed als die der tegenstanders, met dit verschil evenwel, dat de laatsten hun inducties en deducties gronden op een bepaalde groep van verschijnselen, en nooit op de verschijnselen in

hun geheel, terwijl de eersten ze baseeren op het totaal der mediamieke manifestaties, zoowel animistische als spiritistische. Ik herhaal dus voor de zooveelste maal, dat de spiritistische hypothese een wetenschappelijke hypothese is; wie dit zou willen bestrijden geeft blijk niet met het probleem op de hoogte te zijn.

Om dit nog beter te doen uitkomen, zal ik nog een andere tegenwerping van Prof. Richet afkomstig, behandelen. Hij schrijft (blz. 465):

„Zij, (de spiritisten) denken er niet aan alvorens zij een theorie, zoo wankel, en zoo vol moeilijkheden als de spiritistische aannemen, te onderzoeken of de basis waarop deze steunt, bestaande uit ontwijfelbare feiten, wel solide is. Wat te zeggen van den architect, die zou beginnen prachtige figuren aan te brengen aan den koepel van een tempel, indien hij zich niet eerst overtuigd had van de degelijkheid der fundeering van het gebouw!”

En Dr. Mackenzie zegt in het betreffende artikel: „het spiritisme wil het onbekende verklaren door het onbekende.”

Deze beide tegenstanders van de spiritistische theorie beantwoordende, wil ik er op wijzen, dat, wanneer ik zeg, dat het animisme het aanvullend deel van het spiritisme is, en bijgevolg het spiritisme een gezonde basis zou missen zonder het animisme, ik juist daardoor aangeef, dat, om een wetenschappelijke daarstelling van de spiritistische hypothese te kunnen verkrijgen, het noodzakelijk is van het bekende tot het onbekende te schrijden, d.w.z. dat men gehouden is de opgaande lijn te volgen der oorzaken en der gevolgen van psycho-physiologischen aard, welke verschijnselen zich trapsgewijze ontwikkelen, zich verfijnen en zich vergeestelijken, totdat zij in vereeniging komen met de manifestaties van zuiver geestelijken aard. Het is dus een gradueele voortschrijding van bekende oorzaken naar de minder bekende, doch degelijk in de voorafgaande gefundeerde, zooals de wetenschappelijke methode dit vereischt. Het is niet noodig, dat ik verder in bijzonderheden over de aaneenschakelingen van oorzaken en gevolgen tusschen het somatisch lichaam en den geest uitwijd, dit vraagstuk is

onzen tegenstanders voldoende bekend, ik zal er mij dus toe bepalen een korte schets hiervan te geven.

Ten opzichte van de psycho-physiologische zijde der animistische manifestaties nemen de verdedigers der spiritistische hypothese als uitgangspunt de uittredingsverschijnselen van het motorisch (telekinese) en het gevoels-element om over te gaan op die waarin de telekinese in verbinding treedt met het verschijnsel der doordringing van de stof door de stof, welke weer betrekking heeft op: de dematerialisatie op afstand, de overbrenging en her-materialisatie van eenig voorwerp (apport) gedurende een seance. Bij dit onderzoek brengen de spiritisten de methode der vergelijkende analyse in toepassing door de verschijnselen der ideoplastie hierbij te betrekken; die zuiver door een wil van het onderbewustzijn tot stand komen, en er in bestaan een lichaamsdeel, een hoofd of iets anders te vormen. Zoo worden in deze serie alle analoge animistische verschijnselen gegroepeerd, welke van elkaar slechts door hun graad van ontwikkeling verschillen, en aantoonen: 1e. dat het gevoels- en motorisch element kan gescheiden worden van het zenuwen spierstelsel; 2e. dat de menschenlijke, onderbewuste wil de macht bezit de materie op afstand te dematerialiseeren, te verplaatsen en te her-materialiseeren; 3e. dat diezelfde wil ook de macht bezit het menschenlijk organisme op te lossen tot de oorspronkelijke en vormlooze substantie waaruit het bestaat, om daaruit lichaamsdeelen, menschenlijke gezichten, enz. te voorschijn te brengen. Al deze eigenschappen brengen ons tot de overtuiging, dat het menschenlijk organisme op zijn beurt het product van deze krachten en gaven is, welke geleid worden door een onderbewusten wil van transcendentalen oorsprong. Anders gezegd, zij bewijzen, dat de geest het lichaam formeert, in tegenstelling met de opvatting der vertegenwoordigers van de officieele wetenschap als zou het georganiseerde lichaam de geest voortbrengen.

Ik verwijs hierbij naar het meesterwerk van Dr. Gustave Geley, „De l'Inconscient au Conscient" ¹⁾, hetwelk geheel

¹⁾ Paris, Felix Alcan, 1921.

gericht is op de wetenschappelijke bewijsvoering van deze groote waarheid. Hij schrijft:

„De kennis der ideoplastie, verkregen door de feiten, is overwegend; de idee is niet meer afhankelijk, een uitvloeisel der materie. Integendeel, het is de idee die de materie vormt en eigenschappen geeft.” (blz. 699).

Reeds deze eerste conclusies, degelijk gegrond op de feiten, en waartoe men gekomen is door de wetenschappelijke methode der gradueele opklimming van het bekende tot het onbekende, zijn reeds voldoende om het bestaan in den mensch van een van het lichaam onafhankelijke geest (dus waarschijnlijk reeds vóór het lichaam bestaande en het lichaam overlevende) aan te toonen, en gelijktijdig het postulaat der moderne biologie vernietigen volgens welke de hersenen de gedachten produceeren, terwijl de feiten aantoonen, dat de geest, d.w.z. de gedachtewerking, de organismen schept.

Eveneens in verband met de psycho-physiologie, doch van uit een ander gezichtspunt beschouwd, gaan de spiritisten van de uittredingsverschijnselen van het gevoels- en motorisch principe uit, om op te klimmen tot die van een volledig fluïdiek lichaam, voorzien van gevoel en bewegingsmogelijkheid, doch zonder intelligentie, want het bootst de bewegingen der sensitieve na; en van die weer op de gevallen hetzij spontane, hetzij opgewekte, waarbij in het etherisch dubbel (bilocatie) de bewuste persoonlijkheid van de sensitieve overgegaan is, zoodat deze op afstand het eigen levenloos lichaam ziet. Tot dit punt genaderd, concludeeren de spiritisten met recht, dat in den mensch een „fluïdiek lichaam” (perisprit) aanwezig is, 't welk de schakel vormt tusschen het somatisch organisme en de geest, en dat zich in gevallen van onmacht, van extase, der verschillende slaaptoestanden, na gebruik van chloroform, van dat lichaam kan losmaken.

Dit feit wettigt de logische gevolgtrekking, dat, waar in den mensch een fluïdiek lichaam als drager van den geest huist, en dit zich tijdens het aardse leven kan scheiden van het stoffelijk organisme, de dood moet bestaan in de definitieve scheiding tusschen het stoflichaam eenerzijds en

de geest voorzien van zijn etherisch omhulsel, anderzijds. Dit zijn de conclusies der verdedigers van de spiritistische hypothese, gaande van het bekende naar het onbekende.

Eindelijk, van uit een puur psychisch standpunt, gaan de verdedigers van het spiritisme, van de verschijnselen van gedachtenoverdracht op korten afstand, naar die op verren afstand, welke verschijnselen den weg banen voor de eigenlijke telepathische manifestaties, die feitelijk onbegrensd zijn in de ruimte. Daarna vergelijken zij, en verbinden zij deze uitingen van de machtige werkingssfeer der gedachten met de aanvullende manifestaties van de evolutioneering en vergeestelijking van het waarnemings-vermogen, welke zich openbaren in de verschijnselen van autoscopie en alloscopie waarin de sensitieve het binnenste van het eigen lichaam, en dat van anderen ziet. Deze fenomenen vinden hun verheffing weer in de eigenlijke helderziendheid, waarbij het medium door een vast lichaam heen ziet, en deze laatsten openen weer den weg aan die andere, nog veel belangrijker fenomenen: de waarneming van dingen of gebeurtenissen op afstand (télésthésie), welke op hun beurt leiden tot de clairvoyance in het verleden en de toekomst (kennis van het verleden en de toekomst). Op dit schitterende geheel van animistische manifestaties gronden de spiritisten hetgeen het onderwerp der voorafgaande beschouwingen uitmaakt: n.l. dat in het diepste van het menschelijk onderbewustzijn zich supernormale zintuigen van zeer verheven aard bevinden, welke geenerlei verband houden met de „wet der natuurlijke teeltkeus”, en als gevolg daarvan niet anders kunnen zijn, dan de reeds in latenten toestand bestaande geestelijke zintuigen, wachtende om zich in een geestelijk milieu na de crisis van den dood, te doen gelden; gelijk in het embryo reeds in latenten toestand de zintuigen bestemd voor het aardsche leven aanwezig zijn, wachtende om tot hun recht te komen na de crisis der geboorte.

Ieder zal begrijpen, dat het drietal conclusies, waartoe de verdedigers der spiritistische hypothese komen, en waarvan de eene de andere aanvult, een proefondervindelijk bewijs is van het bestaan in den mensch van een geest, onafhan-

kelijk van het lichaam, opbouwer van het lichaam en voortbestaande na den dood van het lichaam, welk bewijs absoluut en definitief wordt na een vierde aanvullende conclusie, welke te trekken is uit de eigenlijke spiritistische verschijnselen.

Dit is dus de onwankelbare grond waarop de spiritistische hypothese, vanuit een animistisch standpunt beschouwd, rust, welke basis verkregen is langs den weg van het bekende; naar het minder bekende, tot het onbekende, zooals de wetenschappelijke methoden van onderzoek voorschrijven.

Het lijkt mij niet noodig een opsomming van de gradueele opklimming in de spiritistische manifestaties te geven. Nu eenmaal bewezen is, dat er in den mensch een geest bestaat, die niet verdwijnt met den dood van het lichaam, zijn de conclusies welke uit de spiritistische verschijnselen te trekken zijn, niet anders dan een toevoegsel aan die der praemissen in kwestie. Voor de waarde van welke hypothese ook, geldt slechts de basis waarop zij rust, en wij hebben gezien dat deze, dank zij de animistische verschijnselen, voor de spiritistische van een onwankelbare hechtheid is.

Prof. Richet kan op dit punt dus gerust zijn, want zijn voorbeeld van den architect, die, voor hij prachtige figuren aan gaat brengen aan den koepel van een tempel, zich eerst van de soliditeit der fundeering moet overtuigen, hoewel juist in zichzelf, is toch allerm minst van toepassing op de spiritisten.

Conclusies

Aan het einde der uitgebreide weerlegging gekomen van een buitengewoon oppervlakkig en sophistisch werk, geloof ik door de feiten bewezen te hebben, dat de grond-hypothese van Sudre de „prosopopesis-metagnomie”, die op een gewone natuurlijke wijze de spiritistische manifestaties zou moeten verklaren, volkomen ontoereikend is voor haar taak. Wat de aanvullende hypothesen betreft, die door den schrijver zijn uitgedacht om de verschijnselen het hoofd te bieden, die de verklaringssfeer der hypothese in kwestie overschrijden, d.w.z. die waarbij men het bestaan aanneemt van een „teleplastisch fantoom”, of „double” dat zich van het lichaam zou losmaken in het stervensuur, „om een zelfstandig leven te behouden onafhankelijk van dat van zijn verwekker, of liever om zich voor eenigen tijd aan levenden vast te hechten”, of die andere hypothese, waarbij men het bestaan aanneemt van „herinneringen die voortleven, welke geen levenloze psychologie zijn, doch ook geen levende wezens”; aan deze hypothesen heeft men op een welsprekende wijze kunnen zien, welk een wanhopige denkarbeid onze auteur heeft moeten verrichten, om zich op de een of andere wijze van die ongewenschte spiritistische theorie af te maken. Deze pogingen brachten hem er toe hypothesen uit te denken, welke gevaarlijke concessies doen aan de spiritisten, want zij overschrijden de grens tusschen leven en dood, en zetten de eerste schreden op het geestelijk gebied. Dit bracht Sudre natuurlijk in een onhoudbare positie, voorbestemd om als een kaartenhuis bij den eersten schok in elkaar te storten. Deze eerste schok, het zijn de feiten welke aantoonen, dat die „voor korten tijd voortlevende her-

inneringen" soms nog een eeuw na den dood van het stof-lichaam zich op intelligente wijze konden manifesteren, op verren afstand van de oorspronkelijke plaats.

Het werk van Sudre vertoont het euvel, geen eerlijke poging te zijn de Waarheid te ontdekken, doch meer een poging om de spiritistische theorie te vernietigen. En nu, na de analyse van zijn werk is het nuttig ook zijn mentaliteit eens nader te beschouwen. Ongetwijfeld bezit René Sudre talent, doch het is het talent van den „geboren sophist". Hij passeert rakelings de Waarheid, zonder haar op te merken, hij draait om haar heen, maar vermijdt haar met zorg, hij stoot tegen haar aan, maar stoot haar weer terug.

Deze karakteristieke eigenschappen onderscheiden den „geboren sophist" van den „toevalligen sophist". Alle mannen der wetenschap en alle denkers tellen zekere sophismen en paralogismen op hun passief, doch in een normale verhouding, toevalligerwijze; dit is een onvermijdelijk psychologisch verschijnsel. Bij Sudre is het sophisme regel, ik zou haast zeggen een regel zonder uitzondering. Wanneer men hem op zijn sophismen attent maakt, antwoordt hij niet, omdat hij niet antwoorden kan, maar gaat onverstoort voort dezelfde enormiteiten te debiteeren.

Hij past bij zijn onderzoek niet de wetenschappelijke methode der „vergelijkende analyse" en der „convergeerende bewijzen" toe. Om de spiritistische hypothese te bestrijden is het hem voldoende eenig negatief geval ter sprake te brengen, zonder zich te bekommeren om de talrijke positieve feiten, welke het negatieve geval door hem op zoo'n lichtvaardige wijze gebruikt, volkomen neutraliseeren. Men zou zeggen, dat hij niet eens het nut, de noodzaak begrijpt van de toepassing der boven aangegeven methoden van wetenschappelijk onderzoek, want hij benut de feiten niet eens, zelfs al kent hij ze.

Onder deze omstandigheden moet men noodwendig tot de conclusie komen, dat de mentaliteit van Sudre die is van een geboren sophist, gecombineerd met een uitgesproken vooringenomenheid. Hierdoor is hij ongeschikt zich met voordeel aan het onderzoek der metapsychische verschijnselen te wijden. Zijn talenten kan hij benutten in de jour-

nalistiek, in de literatuur of aan het tooneel, maar van het gebied der Metapsychica moet hij zich verre houden, daar hij hier slechts den arbeid van anderen kan schaden, en de Waarheid tegenwerken.

